

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

БРОЈ 11 – 06. октобар 2025. године

САДРЖАЈ:

Акти Скупштине општине:

1. Одлука о констатовању престанка мандата одборника Крсте Јелисавчића
2. Одлука о потврђивању мандата одборницима
 - а. Милошу Савићу са изборне листе Ивица Дачић премијер Србије;
 - б. Дејану Тимотијевићу са изборне листе Александар Вучић – Заједно можемо све;
3. Одлука о изменама и допунама одлуке о стипендирању студената;
4. Одлука о приступању изради локалног плана управљања отпадом општине Бајина Башта у периоду 2025-2035. године;
5. Одлука о усвајању програма развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025-2029. године;
6. Решење о отуђењу грађевинског земљишта у јавној својини

На основу члана 69. став 1. и 2., у вези са чланом 67. став 1. тачка 2. Закона о локалним изборима (*Сл.гласник РС*, бр.14/2022 и 35/2024) и члана 40. став 1. тачка 67.,у вези са чланом 34. став 2. Статута општине Бајина Башта (*Сл.лист општине Бајина Башта*, бр. 2/2019), Скупштина општине Бајина Башта, на седници одржаној дана 03. октобра 2025. године, донела је

О Д Л У К У

1.КОНСТАТУЈЕ СЕ да је дана 9. септембра 2025. године Крсти Јелисавчићу из Бајине Баште престао мандат одборника у Скупштини општине Бајина Башта пре истека времена на које је изабран на изборима одржаним дана 03. априла 2022. године са Изборне листе Александар Вучић-Заједно можемо све, због наступања смрти.

2.Ову Одлуку објавити на веб-презентацији Републичке изборне комисије, у *Сл. листу општине Бајина Башта* и на интернет страници општине Бајина Башта.

О б р а з л о ж е њ е

Одлуком Скупштине општине Бајина Башта 01 Број:06-17/2022 од 12. маја 2022. године (*Сл.лист општине Бајина Башта*, бр. 10/2022) потврђен је мандат одборника Скупштине општине Бајина Башта, који су изабрани на изборима одржаним дана 03. априла 2022. године, између осталих и одборнику Крсти Јелисавчића из Перућца, са Изборне листе Александар Вучић-Заједно можемо све.

Дана 09. септембра 2025. године одборник Крста Јелисавчић је преминуо, о чему је, као доказ, Административно-мандатно-имунитетски одбор по службеној дужности од Општинске управе општине Бајина Башта прибавио Извод из матичне књиге умрлих број 203-00-1/2025-26/222583 од 23. септембра 2025. године.

Одредбама члана 67. став 1. тачка 2. Закона о локалним изборима (*Сл.гласник РС*, бр.14/2022 и 35/2024) прописано је да одборнику престаје мандат пре истека времена на које је изабран ако умре, а ставом 2. да одборнику мандат престаје када наступи случај који представља разлог за престанак мандата.

Чланом 69. Закона о локалним изборима (*Сл.гласник РС*, бр.14/2022 и 35/2024) прописано је да Скупштина доноси одлуку којом констатује да је одборнику престао мандат одмах након што прими обавештење о разлозима за престанак његовог мандата, на седници која је у току, односно на првој наредној седници, те да се одлука објављује на веб-презентацији Републичке изборне комисије.

Административно-мандатно-имунитетски одбор је, сагласно овлашћењима утврђеним чланом 78. Пословника Скупштине општине Бајина Башта (*Сл.лист општине Бајина Башта*, бр. 4/2019), на седници одржаној дана 23. септембра 2025. године, полазећи од наведених чињеница, утврдио да су испуњени законски услови за престанак

мандата одборника из члана 67. став 1. тачка 2. Закона о локалним изборима, којим је утврђено да је наступање смрти основ престанка мандата одборника пре истека времена на које је изабран и предлогом 01 Број:06-32/2025 од 23. септембра 2025. године предложио Скупштини општине да на првој наредној седници донесе одлуку којом се констатује престанак мандата одборника Крсти Јелисавчићу из Перућца, са Изборне листе Александар Вучић-Заједно можемо све.

Разматрајући предлог Административно-мандатно-имунитетског одбора и полазећи од утврђеног чињеничног стања, а у складу са наведеним прописима, Скупштина општине је тај предлог прихватила и донела одлуку, као у диспозитиву.

ПРАВНА ПОУКА: Против ове Одлуке може се поднети жалба Вишем суду Ужице у року од 7 дана од дана њеног доношења.

01 Број:06-33/2025

Дана 03. октобра 2025. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

Дејан Млађеновић с. р.

На основу члана 73. Став 1. Закона о локалним изборима („Сл. гласник РС“, бр. 14/2022 и 35/2024), члана 31. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/017, 83/014-др. закон, 101/016-др.закон, 47/018 и 111/021-др. закон) и члана 34. став 2. Статута општине Бајина Башта („Сл.лист општине Бајина Башта“, бр.2/019), Скупштина општине Бајина Башта, на Предлог Административно-мандатно-имунитетског одбора, на седници одржаној дана 03. октобра 2025. године, донела је

О Д Л У К У

**О ПОТВРЂИВАЊУ МАНДАТА ОДБОРНИКА СКУПШТИНЕ
ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА**

I. ПОТВРЂУЈЕ СЕ МАНДАТ одборнику Милошу Савићу, са изборне листе **ИВИЦА ДАЧИЋ –ПРЕМИЈЕР СРБИЈЕ**, изабраном на изборима одржаним 03. априла 2022. године.

II. Мандат одборнику Милошу Савићу почиње да тече од дана када је потврђен и траје до истека времена на које је изабран одборница Радмила Тадић Павловић, којој је престао мандат пре истека времена на које је изабрана, а уместо које му је Општинска изборна комисија општине Бајина Башта доделила одборнички мандат.

III. Ова Одлука ступа на снагу даном доношења и објавиће се у *Сл. листу општине Бајина Башта*.

О б р а з л о ж е њ е

Одлуком Скупштине општине Бајина Башта 01 Број: 06-20/2025 од 07. јула 2025. године („Сл. лист општине Бајина Башта“, број 8/2025) констатован је престанак мандата одборници Радмили Тадић Павловић, са изборне листе ИВИЦА ДАЧИЋ –ПРЕМИЈЕР СРБИЈЕ, пре истека времена на које је изабрана на изборима од 03. априла 2022. године, због подношења усмене оставке на функцију одборника.

На основу одредби члана 73. став 1. Закона о локалним изборима („Сл. гласник РС“, бр. 14/2022 и 35/2024) Општинска изборна комисија општине Бајина Башта доделила је одборнички мандат кандидату за одборника Милошу Савићу уместо одборнице Радмиле Тадић Павловић, са изборне листе ИВИЦА ДАЧИЋ –ПРЕМИЈЕР СРБИЈЕ, Решењем 01 Број:013-5/2025 од 08.07. 2025. године и издала му Уверење 01 Број:013-5/2025-02 од 08. јула 2025. године о избору за одборника Скупштине општине Бајина Башта.

Сходно својој надлежности утврђеној чланом 5. став 1. алинеја 4. Одлуке о сталним радним телима Скупштине („Сл.лист општине Бајина Башта“, бр. 2/05) и чланом 78. Пословника Скупштине општине Бајина Башта („Сл.лист општине Бајина Башта“, број 4/2019), Административно-мандатно-имунитетски одбор Скупштине утврдио је и Скупштини доставио Предлог 01 Број: 06-25/2025 од 17. 07. 2025. године за потврђивање мандата одборнику Милошу Савићу. Разматрајући тај Предлог, Скупштина општине је исти прихватила и потврдила му одборнички мандат. Административно-мандатно-имунитетски одбор утврдио је да су подаци из издатог Решења 01 Број:013-5/2025 од 08. јула 2025. године и из Уверења 01 Број: 013-5/2025-02 од 08. јула 2025. године одборнику Милошу Савићу истоветни са подацима из Одлуке Општинске изборне комисије о утврђивању збирне изборне листе за избор одборника Скупштине општине Бајина Башта на изборима 03. априла 2022. године, објављене дана 18. марта 2022. године на веб-презентацији Републичке изборне комисије и из Извештаја Општинске изборне комисије општине Бајина Башта о спроведеним изборима за одборнике Скупштине општине Бајина Башта („Сл.лист општине Бајина Башта“, бр.8/2022), као и да су издати од Општинске изборне комисије општине Бајина Башта, као за то овлашћеног органа.

Општинска изборна комисија Милошу Савићу доделила је мандат у складу са одредбама члана 73. Став 1. Закона о локалним изборима (*Сл. гласник РС*, бр. 14/2022 и 35/2024), пошто је одборници Радмили Тадић Павловић мандат престао пре истека времена, а на основу поднете усмене оставке и пошто је постојало упражњено одборничко место које припада Изборној листи ИВИЦА ДАЧИЋ –ПРЕМИЈЕР СРБИЈЕ.

Милошу Савићу ће мандат трајати до истека времена на које је изабрана одборница Радмила Тадић Павловић, којој је престао мандат пре истека времена на које је изабрана.

Одлука је донета применом одредби члана 73. Став 1. Закона о локалним изборима („Сл. гласник РС“, бр. 14/2022 и 35/2024).

На доношење ове Одлуке примењен је и члан 34. став 2. Статута општине Бајина Башта („Сл. лист општине Бајина Башта“, бр. 2/019), у коме је прописано да одборнику почиње и престаје одборнички мандат под условима и на начин утврђен законом.

ПРАВНА ПОУКА: Против ове Одлуке подносилац проглашене изборне листе која је освојила мандате, одборник и кандидат за одборника на изборној листи са које је изабран нови одборник могу поднети жалбу Вишем суду Ужице у року од 7 дана од дана доношења ове Одлуке. Жалба се подноси преко Скупштине општине Бајина Башта.

01 Број: 06-33-/2025

Бајина Башта, дана 03. октобра 2025. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

Дејан Млађеновић с. р.

На основу члана 73. Став 1. Закона о локалним изборима („Сл. гласник РС“, бр. 14/2022 и 35/2024), члана 31. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/017, 83/014-др. закон, 101/016-др. закон, 47/018 и 111/021-др. закон) и члана 34. став 2. Статута општине Бајина Башта („Сл. лист општине Бајина Башта“, бр. 2/019), Скупштина општине Бајина Башта, на Предлог Административно-мандатно-имунитетског одбора, на седници одржаној дана 03. октобар 2025. године, донела је

О Д Л У К У

О ПОТВРЂИВАЊУ МАНДАТА ОДБОРНИКА СКУПШТИНЕ

ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

I. ПОТВРЂУЈЕ СЕ МАНДАТ одборнику Дејану Тимотијевићу, са изборне листе Александар Вучић – Заједно можемо све, изабраном на изборима одржаним 03. априла 2022. године.

II. Мандат одборнику Дејану Тимотијевићу почиње да тече од дана када је потврђен и траје до истека времена на које је изабран одборник Драган Стефановић, коме је престао мандат пре истека времена на које је изабран, а уместо кога му је Општинска изборна комисија општине Бајина Башта доделила одборнички мандат.

III. Ова Одлука ступа на снагу даном доношења и објавиће се у *Сл. листу општине Бајина Башта*.

О б р а з л о ж е њ е

Одлуком Скупштине општине Бајина Башта 01 Број: 06-20/2025 од 07. јула 2025. године („Сл. лист општине Бајина Башта“, број 8/2025) констатован је престанак мандата одборнику Драгану Стефановићу, са изборне листе Александар Вучић – Заједно можемо све, пре истека времена на које је изабран на изборима од 03. априла 2022. године, због подношења усмене оставке на функцију одборника.

На основу одредби члана 73. став 1. Закона о локалним изборима („Сл. гласник РС“, бр. 14/2022 и 35/2024) Општинска изборна комисија општине Бајина Башта доделила је одборнички мандат кандидату за одборника Дејану Тимотијевићу уместо одборника Драгана Стефановића, са изборне листе Александар Вучић – Заједно можемо све, Решењем 01 Број:013-5/2025 од 08.07. 2025. године и издала му Уверење 01 Број:013-5/2025-01 од 08. јула 2025. године о избору за одборника Скупштине општине Бајина Башта.

Сходно својој надлежности утврђеној чланом 5. став 1. алинеја 4. Одлуке о сталним радним телима Скупштине („Сл.лист општине Бајина Башта“, бр. 2/05) и чланом 78. Пословника Скупштине општине Бајина Башта („Сл.лист општине Бајина Башта“, број 4/2019), Административно-мандатно-имунитетски одбор Скупштине утврдио је и Скупштини доставио Предлог 01 Број: 06-25/2025 од 17. 07. 2025. године за потврђивање мандата одборнику Дејану Тимотијевићу. Разматрајући тај Предлог, Скупштина општине је исти прихватила и потврдила му одборнички мандат. Административно-мандатно-имунитетски одбор утврдио је да су подаци из издатог Решења 01 Број:013-5/2025 од 08. јула 2025. године и из Уверења 01 Број: 013-5/2025-01 од 08. јула 2025. године одборнику Дејану Тимотијевићу истоветни са подацима из Одлуке Општинске изборне комисије о утврђивању збирне изборне листе за избор одборника Скупштине општине Бајина Башта на изборима 03. априла 2022. године, објављене дана 18. марта 2022. године на веб-презентацији Републичке изборне комисије и из Извештаја Општинске изборне комисије општине Бајина Башта о спроведеним изборима за одборнике Скупштине општине Бајина Башта („Сл.лист општине Бајина Башта“, бр.8/2022), као и да су издати од Општинске изборне комисије општине Бајина Башта, као за то овлашћеног органа.

Општинска изборна комисија Дејану Тимотијевићу доделила је мандат у складу са одредбама члана 73. Став 1. Закона о локалним изборима (*Сл. гласник РС*, бр. 14/2022 и 35/2024), пошто је одборнику Драгану Стефановићу мандат престао пре истека времена, а на основу поднете усмене оставке и пошто је постојало упражњено одборничко место које припада Изборној листи Александар Вучић – Заједно можемо све.

Дејану Тимотијевићу ће мандат трајати до истека времена на које је изабран одборник Драган Стефановић, коме је престао мандат пре истека времена на које је изабран.

Одлука је донета применом одредби члана 73. Став 1. Закона о локалним изборима („Сл. гласник РС“, бр. 14/2022 и 35/2024).

На доношење ове Одлуке примењен је и члан 34. став 2. Статута општине Бајина Башта („Сл. лист општине Бајина Башта“, бр. 2/019), у коме је прописано да одборнику почиње и престаје одборнички мандат под условима и на начин утврђен законом.

ПРАВНА ПОУКА: Против ове Одлуке подносилац проглашене изборне листе која је освојила мандате, одборник и кандидат за одборника на изборној листи са које је изабран нови одборник могу поднети жалбу Вишем суду Ужице у року од 7 дана од дана доношења ове Одлуке. Жалба се подноси преко Скупштине општине Бајина Башта.

01 Број: 06-33/2025

Бајина Башта, дана 03. октобра 2025. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

Дејан Млађеновић с. р.

На основу члана 32. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон, 47/2018 и 111/2021 - др. закон), члана 11а. Став 15. Закона о ученичком и студентском стандарсу („Службени гласник РС“, бр. 18/2010, 55/2013, 27/2018 - др. закон и 10/2019) и члана 40. став 1. Тачка 67. Статута општине Бајина Башта („Сл. лист општине Бајина Башта“, бр. 2/2019), Скупштина општине Бајина Башта, на седници одржаној дана 03. октобра 2025. године, донела је

ОДЛУКУ

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ОДЛУКЕ О СТИПЕНДИРАЊУ СТУДЕНАТА

Члан 1.

Овом Одлуком врши се измена Одлуке о стипендирању студената (Службени лист општине Бајина Башта, број 4/2024).

Члан 2.

У члану 3. ставу 1. додаје се алинеја која гласи “Студент чије се школовање у текућој школској години финансира из буџета Републике Србије”

Члан 3.

Члан 6. став 1. се мења и гласи “Конкурс се расписује за сваку школску годину и мора бити отворен најмање 15 дана”.

Члан 4.

Члан 10. став 1. се мења и гласи “Стипендија се исплаћује студенту у 10 месечних рата закључно са месецом јуном текуће школске године”.

Члан 5.

Ова одлука ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу општине Бајина Башта“.

01 број 06- 33 / 2025

Бајина Башта, дана 03. октобра 2025.године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

Дејан Млађеновић с. р.

На основу члана 13. став 1., члана 14. став 1 и члан 20., став 1. тачка 1) Закона о управљању отпадом („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др. закон и 35/2023) и члана 40. став 1. тачка 4) Статута општине Бајина Башта (“Службени лист општине Бајина Башта”, број 2/2019), Скупштина општине Бајина Башта, на седници одржаној дана 03.октобра 2025. године доноси:

**ОДЛУКА О ИЗРАДИ ЛОКАЛНОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА
ОТПАДОМ ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА У ПЕРИОДУ 2025-2035. ГОДИНЕ**

Члан 1.

Овом Одлуком приступа се изради Локалног плана управљања отпадом општине Бајина Башта у периоду 2025-2035. године (у даљем тексту: План).

Члан 2.

Циљ израде Плана је развијање одрживог система управљања отпадом у сврху очувања ресурса и смањења негативног утицаја на животну средину, здравље људи и деградацију простора на територији општине Бајина Башта.

То укључује: превенцију настајања отпада, смањење количина рециклабилног отпада који се одлаже на депоније, смањење удела биоразградивог отпада у одложеном комуналном отпаду, смањење негативног утицаја одложеног отпада на животну средину, климу и људско здравље и

управљање насталим отпадом по принципима циркуларне економије.

Члан 3.

План се доноси за период од 10 година, а поново се разматра сваких пет година и по потреби ревидира и доноси за наредних 10 година.

Члан 4.

План садржи:

- 1) очекиване врсте, количине и порекло укупног отпада на територији;
- 2) очекиване врсте, количине и порекло отпада који ће бити искоришћен или одложен у оквиру територије обухваћене планом;
- 3) очекиване врсте, количине и порекло отпада који ће се прихватити из других јединица локалне самоуправе;
- 4) очекиване врсте, количине и порекло отпада који ће се отпремити у друге јединице локалне самоуправе;
- 5) циљеве које треба остварити у погледу поновне употребе и рециклаже отпада у области која је обухваћена планом;
- 6) програм сакупљања отпада из домаћинства;
- 7) програм сакупљања опасног отпада из домаћинства;
- 8) програм сакупљања комерцијалног отпада;
- 9) програм управљања индустријским отпадом;
- 10) предлоге за поновну употребу и рециклажу компонената комуналног отпада;
- 11) програм смањења количина биоразградивог и амбалажног отпада у комуналном отпаду;
- 12) програм развијања јавне свести о управљању отпадом;
- 13) локацију постројења за сакупљање отпада, третман, односно поновно искоришћење и одлагање отпада, укључујући податке о локацијским условима;
- 14) мере за спречавање кретања отпада који није обухваћен планом и мере за поступање са отпадом који настаје у ванредним ситуацијама;
- 15) мере санације неуређених депонија;
- 16) надзор и праћење планираних активности и мера;
- 17) процену трошкова и изворе финансирања за планиране активности;

- 18) могућности сарадње између две или више јединица локалне самоуправе;
- 19) рокове за извршење планираних мера и активности;
- 20) друге податке, циљеве и мере од значаја за ефикасно управљање отпадом.

Члан 5.

План припрема служба јединице локалне самоуправе надлежна за послове управљања отпадом у сарадњи са другим органима надлежним за послове привреде, финансија, заштите животне средине, урбанизма, као и са представницима привредних друштава, односно предузећа, удружења, стручних институција, невладиних и других организација које се баве заштитом животне средине, укључујући и организације потрошача.

Председник општине образује радну групу са напред наведеним представницима, посебним решењем.

Задатак радне групе је да изради предлог Плана управљања отпадом и упути га на усвајање Скупштини општине Бајина Башта.

Члан 6.

Стручне и администативне послове за радну групу за израду предлога Плана обављаће Општинска управа.

Члан 7.

Средства за израду Плана обезбедиће се из наменских средстава буџета општине Бајина Башта, кредита, донација и средстава правних и физичких лица која управљају отпадом, накнада и других извора финансирања, у складу са законом.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу општине Бајина Башта“.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

01 Број: 06-33/2025

Дана: 03.10.2025. године

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

Дејан Млађеновић с.р.

На основу члана 31. Став 1. тачка 4. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Србије“, број 129/2007, 83/2014- др закон, 101/2016-др закон, 47/2018, 111/2021-др закон), и члана 40. став 1. тачка 4. Статута општине Бајина Башта („Службени лист општине Бајина Башта“, број 2/2019) Скупштина општине Бајина Башта, на седници одржаној дана 03. октобар 2025. године, доноси

О Д Л У К У

О УСВАЈАЊУ ПРОГРАМ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА ЗА ПЕРИОД 2025-2029. ГОДИНЕ

I Усваја се Програм развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025-2029. године

II Саставни део ове одлуке је Програм развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025-2029. године.

III Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у Службеном листу општине Бајина Башта.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

01 Број: 06-33/2025

03. октобар 2025. године

БАЈИНА БАШТА

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ

Дејан Млађеновић с. р.

Програм развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025-2029. године

Септембар 2025. године

САДРЖАЈ

УВОД	3
1. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА И ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА	5
2. ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА	7
3. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ОПШТИНИ БАЈИНА БАШТА	12
3.1. Географске карактеристике	12
3.2. Демографске карактеристике	12
3.3. Хидрографија	13
3.4. Климатске карактеристике и биодиверзитет	14
3.5. Културно-историјско наслеђе	15
3.6. Саобраћајна и комунална инфраструктура	15
3.7. Телекомуникациони систем и ИКТ	17
3.8. Степен привредног развоја	17
4. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА	19
4.1. Преглед природних туристичких ресурса	19
4.2. Преглед створених туристичких ресурса	23
4.3. Преглед манифестација општине Бајина Башта	26
4.4. Оцена атрактивности туристичких ресурса	29
4.5. Анализа туристичког промета општине Бајина Башта	33
4.6. Организација туристичког сектора	39
4.7. Анализа понуде туристичко-угоститељских капацитета	42
5. SWOT АНАЛИЗА – ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА	43
6. ДЕФИНИСАЊЕ КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ПРОИЗВОДА	50
6.1. Специјални интереси	50
6.2. Културни туризам	52
6.3. Манифестације/догађаји	54
6.4. Тематске руте	54
7. АНАЛИЗА КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ТРЖИШТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ	57
8. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА	62
9. АНАЛИЗА И ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКТА	66
11. АКЦИОНИ ПЛАН	71
12. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	80
13. ПОПИС ТАБЕЛА, ГРАФИКОНА И СЛИКА	82
14. КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА	83
15. ОБЈАВЉИВАЊЕ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ	85

УВОД

Туризам је једна од највећих светских индустрија и један од најбрже растућих сектора у светској економији. Према свим битним показатељима (број учесника у међународном и домаћем туризму, туристичка потрошња, учешће у БДП, национални доходак, број запослених и инвестиције) сектор туризма заузима једну од водећих позиција у светској привреди и рангиран је у топ пет привредних сектора на свету (<https://www.unwto.org>).

Развој туризма вишеструко утиче на животе људи, друштвену заједницу и животну средину. Концепт планског и одрживог развоја туризма се може применити на све типове дестинација, укључујући развој масовног туризма, али и развој различитих туристичких ниша. Умеће је пронаћи одговарајући баланс између димензија развоја, који ће гарантовати дугорочну одрживост предложених решења.

Одрживи туризам подразумева привредну грану која врши минималан утицај на животну средину и локалну културу, истовремено помажући стицање зараде, нова радна места и заштиту локалних екосистема. Наиме, то је одговоран туризам који се пријатељски односи према природној и културној баштини (*Пинџо Р, Кнежевић М, Приручник за планирање развоја туризма у јединицама локалне самоуправе, СКГО, Београд, 2021*).

Најважнији принципи развоја одрживог туризма укључују:

- Туризам треба развијати уз помоћ локалне заједнице, која има задатак да спроводи мониторинг (контрола),
- Туризам мора обезбедити квалитетна радна места локалном становништву и успоставити везу између локалних послова и туризма,
- Мора се успоставити кодекс понашања у туризму на свим нивоима - националном, регионалном и локалном - заснован на међународно признатим стандардима. Такође, неопходно је дефинисати препоруке за туристичке активности, процену утицаја на животну средину, мониторинг кумулативног утицаја и границе прихватљивих промена.

За успешан развој одрживог туризма неопходно је континуирано управљање засновано на интегралном и комплексном приступу који подједнак акценат ставља на пет компоненти: очување животне средине, афирмацију социјалног интегритета, неговање културних вредности, оптимално задовољење туристичких потреба и остваривање економских бенефита. Овакво специфично планирање мора бити саставни део укупног планирања и просторног планирања, при чему треба да се заснива на актуелној филозофији и савременим теоријско-методолошким достигнућима науке и струке планирања.

У складу са Законом о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон, 47/2018, 111/2021 - др. закон), локалне самоуправе планирају, уређују и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво. Поменути али и другим законским решењима донетим у последње две деценије, општине у Републици Србији су добиле већу аутономију у погледу планирања

развоја. Овим законом је, као примарна, дефинисана надлежност локалне самоуправе да изради, усвоји и реализује програме развоја општине.

Из наведених разлога, општина Бајина Башта је, у сарадњи са Регионалном развојном агенцијом Златибор из Ужица, приступила изради Програма развоја туризма општине Бајина Башта за временски хоризонт 2025-2029. године, који ће бити основа и оријентациона тачка за координирани развој туризма базиран на савременим тржишним основама.

Овим програмским документом се креира слика будућег развоја туризма (визија), дефинишу се циљеви чијем остварењу се тежи у наредном петогодишњем периоду, начини и путање којима се стиже до унапред постављених циљева (стратегија), у ком временском периоду и шта је за то неопходно (ресурси, мере, инструменти). Другим речима овим документом се постављају смернице будућег развоја туризма уз сагледавање постојећих и потенцијалних ограничења и развојних могућности.

Туризам у Републици Србији има позитивну развојну тенденцију а тиме и позитиван утицај на укупни привредни развој (пре свега на бруто домаћи производ, директну и индиректну запосленост, платни биланс) стимулишући истовремено и друштвени и технолошки напредак у многим областима. Очекивани раст туриста, а тиме и прихода, представљају значајан потенцијал за инфраструктурни развој, стварање повољне инвестиционе климе, за отварање нових радних места и смањење незапослености, као и побољшање свеобухватног животног стандарда. Суштина креирања програма развоја туризма огледа се у системском планирању развоја туризма кроз одрживо стварање трендова туристичке понуде и тражње у глобалним оквирима, а укључујући све ефекте које овај сектор има за укупан локални, регионални и међународни развој.

1. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА И ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

На основу исказане потребе заједнице, Скупштина општине Бајина Башта је 31. октобра 2022. године донела Решење о покретању поступка за израду Програма развоја туризма општине Бајина Башта 2025-2029. Истим Решењем је одређено да Туристичка организација „Тара-Дрина“ буде носилац посла на изради Програма развоја туризма и његовој реализацији. Туристичка организација „Тара-Дрина“ је уговорила сарадњу са Регионалном развојном агенцијом „Златибор“ д.о.о. Ужице у циљу израде петогодишњег Програма развоја туризма општине Бајина Башта за временски период 2025-2029. Целокупан процес израде Програма развоја туризма, почев од припремне фазе - организације процеса рада па све до израде нацрта Програма, се заснивао на примени методологије групног планирања, базиран на партиципацији представника свих заинтересованих страна, кроз одржавање различитих радионица и радних састанака.

Слике 1. и 2. Рад на изради Програма развоја туризма општине Бајина Башта 2025-2029

Извор: Регионална развојна агенција Златибор, Ужице

Процес израде Програма развоја туризма обухвата пет фаза:

1. Припремна фаза - организација рада

- Формирање координационог тима за израду Програма развоја и одређивање чланова тима
- Обезбеђивање експертске подршке тиму
- Анализа заинтересованих страна
- Формирање радних група и успостављање партнерстава

2. Анализа ресурсне основе развоја туризма

- Анализа постојеће стратешке и планске документације

- Анализа постојећег развоја туризма (географске, демографске и климатске карактеристике, културно-историјско наслеђе, саобраћајна и комунална инфраструктура, кључни показатељи туристичког промета, анализа постојећих кључних туристичких производа, анализа понуде туристичко-угоститељских капацитета, анализа људских ресурса у области туризма и угоститељства)
- SWOT анализа и израда социо-економске анализе оствареног степена развоја

3. Креирање Програма развоја туризма

- Дефинисање кључних туристичких производа
- Анализа кључних туристичких тржишта од значаја за развој туризма и маркетинг активности
- Развојни модел, циљеви и пројекције одрживог развоја туризма
- Анализа и план конкурентности са предлогом кључних инвестиционих пројеката
- Модел управљања туристичком дестинацијом;
- Акциони план
- Израда првог нацрта Програма развоја
- Даља разрада нацрта Програма развоја туризма на састанцима радних група
- Израда нацрта Програма развоја туризма као предлога Програма развоја туризма

4. Израда предлога Програма развоја туризма општине Бајина Башта. Након израде радне верзије Програма развоја туризма, у складу са актуелним Законом о туризму и Правилником о садржини израде програма развоја туризма јединица локалне самоуправе, документ се упућује Министарству туризма и омладине Републике Србије на претходно мишљење.

5. Усвајање Програма развоја туризма. Програм развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025-2029 ступа на снагу доношењем Одлуке скупштине општине Бајина Башта о усвајању документа, а која ће бити објављена у Службеном гласнику општине Бајина Башта.

Израда Програма заснована је на примени примарних и секундарних података, кроз транспарентан процес, базиран на партиципацији и тимском раду релевантних актера из сектора туризма. Примењене су методе синтезе, анализе, компарације, дескрипције, анкетања, интервјуисања. Са циљем укључивања шире локалне заједнице и већег броја релевантних заинтересованих страна у процес израде документа и са циљем добијања што прецизнијег и поузданијег резултата, интервјуисање и анкетање је спроведено електронским путем. У раду су коришћени и секундарни подаци из стратешких и планских докумената са локалног, регионалног и националног нивоа. За што јасније сагледавање трендова развоја туризма на подручју општине Бајина Башта коришћени су званични статистички подаци које воде републичке установе (Дев инфо портал, Аналитички сервис ЈЛС, публикација Општине и региони у РС). Обрађени подаци приказани су и табеларно и графички и илустративно. Подаци обрађени и приказани у Програму развоја туризма општине Бајина Башта усклађени су са - Законом о туризму („Службени гласник РС”, бр. 17/2019) и Правилником о садржини и начину израде програма развоја туризма ("Службени гласник РС", број 86 од 19. јуна 2020).

2. ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Програма развоја туризма општине Бајина Башта као кровни стратешки документ у сектору туризма заснован је на следећем регулаторном и стратешком оквиру:

Правни оквир:

- Закон о туризму („Службени гласник РС”, бр. 17/2019),
- Закон о угоститељству („Службени гласник РС”, бр. 17/2019),
- Закон о култури („Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - исправке, 6/2020),
- Закон о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/1994, 52/2011, 99/2011),
- Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018),
- Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС”, бр. 129/2007, 83/2014, 101/2016 и 47/2018)
- Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 30/2018)

Стратешки оквир:

- Стратегија развоја туризма Републике Србије за период 2016-2025,
- Предлог Стратегије развоја културе Републике Србије 2020-2029,
- Програм развоја туризма Туристичке регије Западна Србија 2020-2025,
- План развоја општине Бајина Башта 2024-2031 (<https://bajinabasta.rs/wp-content/uploads/2020/12/PPO-BAJINA-BASTA.pdf>)

Планска документа од значаја за израду Програма развоја туризма општине Бајина Башта су:

- Просторни план Републике Србије 2021-2035 (<https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/PPRS%20Nacrt.pdf>)
- Регионални просторни план за подручје Златиборског и Моравичког управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13)
- Просторни план општине Бајина Башта (<https://bajinabasta.rs/wp-content/uploads/2020/12/PPO-BAJINA-BASTA.pdf>)
- Просторни план подручја посебне намене Националног парка „Тара“ (<https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/PPPN%20NP%20TARA%20-%20tekst.pdf>) и
- остали урбанистички планови на локалном нивоу.

Закон о туризму настао је као резултат анализе стања на туристичком тржишту и сагледавања проблема са којима се суочавају актери туристичке привреде, као и други субјекти који обављају привредну делатност, која је непосредно повезана са туризмом. Кључни циљ Закона о туризму јесте унапређење и координација рада свих актера јавног (национални, регионални и локални ниво) и приватног сектора у туризму ради постизања бољих синергетских ефеката те рационалнијег трошења ограничених буџетских средстава на свим нивоима с циљем да се постигну максимални резултати дефинисани Стратегијом развоја туризма за период 2016-2025. године. У циљу ефикаснијег остваривања овог примарног задатка, извршено је прецизирање права, обавеза и одговорности туристичких организација на свим нивоима (национални, регионални и локални). С обзиром на значај и улогу процеса планирања у туризму, друго поглавље Закона о туризму посвећено је интегралном развоју туризма и његовој кључној компоненти - планирању на територији Републике Србије. Планирање и развој туризма по дефиницији подразумева процес интегралног планирања развоја туризма и пратећих делатности; проглашење и одрживо коришћење туристичког простора; послове од посебног значаја за развој туризма; категоризацију туристичких места и спровођење подстицајних мера за развој туризма. Надаље, Закон о туризму прописује планска документа која представљају

оквир за спровођење туристичких политика и функционисање туристичке и угоститељске привреде у Републици Србији. Законом о туризму прописана је и хијерархија планских докумената када је реч о планирању и развоју туризма. Кључни документ је свакако Стратегија развоја туризма Републике Србије, која представља оквир из којег касније проистичу следећа планска документа: стратегијски мастер план; стратегијски маркетинг план; програм развоја туристичких производа; програм развоја туризма; програм промотивних активности (Пинџо Р, Кнежевић М, Приручник за планирање развоја туризма у јединицама локалне самоуправе, СКГО, Београд, 2021).

Законом о угоститељству су постављени услови за бржи и квалитетнији развој угоститељства, као и регулисање ове области на савремен начин са циљем смањења сиве економије, и обезбедило афирмативно пословно окружење које би било стимуланс у даљем развоју и унапређењу Србије као конкурентне туристичке дестинације. Једна од новина донета предметним законом се односи на централни информациони систем у области угоститељства и туризма (*Е-туриста*), као јединствен и централизован електронски информациони систем, који садржи све релевантне податке о пружаоцима услуге смештаја и објектима за смештај, преко ког се врши њихова евиденција и уносе други подаци проистекли из обављања угоститељске, наутичке и ловнотуристичке, односно туристичке делатности.

Кровни документ интегралног планирања и развоја туризма у Републици Србији представља Стратегија развоја туризма Републике Србије, којом су дефинисани дугорочни циљеви планирања и развоја туризма у складу са укупним економским, социјалним, еколошким и културно-историјским развојем земље. **Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025** припремљена у складу са чланом 7. Закона о туризму, док се чланом 12. истог Закона прописује да локална самоуправа на свом подручју доноси Програм развоја туризма у складу са Стратегијом. Поред тога, не треба заборавити да је **Законом о локалној самоуправи** чланом 88. предвиђена могућност да јединица локалне самоуправе, њени органи и службе, као и предузећа, установе и друге организације чији је она оснивач, сарађују и удружују се другим јединицама локалне самоуправе и њиховим органима и службама у областима које су од заједничког интереса. Поменути стратешки документ као четврту по реду туристичку дестинацију препознаје Туристичку регију Западна Србија у којој је једна од кључних вредности планина Тара и подручје НП Тара. Идентификовани кључни производи у националном стратешком документу су у корелацији са онима који су на локалном нивоу конкурентни или имају потенцијал за развој.

Ако се има у виду чињеница да је Програм развоја туризма, према Закону о туризму, један од планских документа важних за интегрално планирање туризма, потребно је да се сагледа укупан плански систем Републике Србије, који је дефинисан **Законом о планском систему**. Закон о планском систему Републике Србије усвојен је 2018. године и детаљно уређује обавезу органа локалне власти (и свих осталих учесника у планском систему) да планирају јавне послове у својој надлежности. Управо спровођење овог закона треба да омогући успостављање ефикасног, транспарентног, координисаног и реалног система планирања Републике Србије на свим нивоима власти, обухватајући кључне аспекте социјалне и економске развојне политике, регионалног и просторног развоја, уз оптимално коришћење буџетских средстава и обезбеђење одрживог раста и развоја Републике Србије (Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе, Стална конференција градова и општина, Београд 2020).

Поред чињенице да примарни правни основ **Правилника о садржини израде програма развоја туризма јединица локалне самоуправе** („Службени гласник РС”, број 86/20) представља Закон о туризму (члан 6. став 2), важно је нагласити да је програм развоја туризма јединице локалне самоуправе, као документ јавне политике, у потпуности усаглашен и са одредбама Закона о планском систему Републике Србије. Овим Законом се прописује да је програм развоја туризма документ јавне политике ужег обухвата од стратегије који, по

правилу, разрађује посебан циљ стратегије или неког другог планског документа у складу са којим се доноси (План развоја, Програм Владе, план развоја локалне власти...). Прописано је и да програм представља групу независних, али тесно повезаних мера и/или сродних (компатибилних) пројеката, којима се управља и координира како би се остварили циљеви који се не могу остварити управљањем сваким од елемената програма појединачно, односно независно.

Наведена локална и регионална стратешка и планска документа наводе да постојећи услови за развој туризма, природне карактеристике и разноликост културне баштине, чине добру полазну основу за развој ове делатности, али оне нису у довољној мери искоришћене, па су економски ефекти за сада још увек занемарљиви. Изузетна лепота планине Таре, језеро Перућац, речни ток Дрине, културно-историјски споменици чине Бајину Башту са околином туристички атрактивним простором. Наведена документа наводе да кључне вредности општине Бајина Башта представљају: планина Тара са Националним парком, река Дрина са кањоном према Вишеграду и акумулационим језерима Перућац и Заовине, културно-историјски споменици: Манастир Рача (13. век), црква брвнара у Дубу (18. век), Солотушки Град (средњи век), праисторијски локалитети и савремена спомен обележја као и препознатљива „Кућица на стени“. Разноврсност понуде пружа могућности да се туристички капацитети користе преко целе године. Са друге стране поменути документи се јасно наводи да постојећа туристичка и рекреативна понуда, с обзиром на традицију и расположиве потенцијале, није довољно валоризована и афирмисана, а још мање организована и повезана, како међу општинама на подручју Златиборског округа, тако и са суседним општинама у Србији, БиХ и Црној Гори.

Документа развојног планирања на локалном нивоу су и до усвајања Закона о планском систему предвиђала мониторинг и праћење спровођења активности и мерење успеха. Сваки од тих докумената које је општина Бајина Башта усвајала, је садржао и јасно дефинисан процес имплементације стратегије. Кључни актери у стратешком процесу су увек током израде докумената и након усвајања били свесни својих улога и одговорности. Извршна власт је распоређивала одговорности/задатке тако да се циљеви могу ефикасно реализовати а напредак имплементације је био могућ путем унапред постављених индикатора. Успешност и статус имплементације стратешких докумената развоја локалне заједнице предвиђао је константно праћење и процену успешности путем годишњих циклуса евалуације. Међутим у пракси је веома често овај процес губио континуитет и евалуација остварења постављених циљева се спроводила на крају периода имплементације. У складу са неведеним, важећи стратешки документ који разматра и област туризма, на подручју општине Бајина Башта је План развоја општине Бајина Башта за временски хоризонт 2024-2031. година.

План развоја општине Бајина Башта 2024-2031 као приоритетни циљ у оквиру развојног правца Економски развој, дефинише 1.1. Унапређен квалитет туристичког производа, као и следеће мере за његово достизање: Израда програма развоја туризма и Плана промотивних активности општине; Инфраструктурно уређење туристичких дестинација; Изградња гондоле Перућац - Митровац као део "Чаробног туристичког прстена"; Унапређење постојећих и увођење нових мера подршке за развој туризма; и Наставак изградње мреже туристичких и рекреативних (пешачких и бициклистичких) стаза. Циљ је да туризам буде најважнија и најразвијена грана општине Бајина Башта, која ће доприносити унапређењу целокупног привредног развоја општине. Бајина Башта обилује туристичким потенцијалима за даљи развој и просперитет. Кроз стратешко планирање и капиталне пројекте од великог значаја за развој туризма, општина Бајина Башта усмерена је у будућем периоду ка даљем развоју туризма, као кључном фактору економског раста, остваривању визије одрживог развоја и унапређења квалитета туристичке понуде и садржаја, као и живота свих грађана општине.

Како је туризам мултидисциплинарна делатност и преплиће се са осталим секторима са којима се допуњује, активности везане за туризам и туристичку делатност садржане су и у развојном

правцу Урбани развој и заштита животне средине (Циљ 2.1. Унапређена саобраћајна инфраструктура, мере: 2.1.1. Изградња нових и санација/реконструкција постојећих локалних саобраћајница у градском и у руралном подручју, 2.1.2. Израда пројектне документације и изградња пешачких и бициклистичких стаза и трака), затим развојном правцу Друштвени развој (Циљ 3.2. Повећан број културних догађаја и посетилаца, мере: 3.2.1. Унапређење система подршке организацији традиционалних манифестација, 3.2.2. Изградња комплекса Дома ћирилице у Рачи и успостављање нове државне културне институције са првим српским Музејом ћирилице, 3.2.3. Обезбеђивање галеријског простора, 3.2.4. Развијање културних програма који укључују младе) као и у приоритетном циљу: Унапређена спортска инфраструктура (мера 3.3.3. Изградња додатне спортске хале уз постојећу за потребе спортског туризма и организације великих манифестација) и сл.

Нацрт **Просторног плана Републике Србије** за период од 2021. до 2035. године предвиђа просторно-функцијско структурирање туристичких простора Републике Србије што обухвата њихово диференцирање на примарне и секундарне туристичке просторе у оквиру зона туристичких кластера, уз издвајање и рангирање примарних и секундарних туристичких дестинација и целина, друмских и пловних транзитних/туринг туристичких праваца, градских, бањских и планинских туристичких центара и места. У складу са потенцијалом за трајање туристичке сезоне, подручје Дрина – Тара – Мокра Гора – Златибор сврастано је у примарне туристичке дестинације са летњом понудом уз учешће зимске понуде. У оквиру планински туристички центара и места као језгара планинских дестинација, планина Тара је препозната као један од осам примарних планинских туристичких центара изразитијег националног и перспективно међународног значаја (пored Кopaоника, Старе планине, Шарпланине (Брезовица), Проклетија (перспективно центар изнад Пећи), Власине (Власинско језеро) и Крајишта (перспективно Бесна Кобила), Голије и Златибора. Класификовање је извршено по критеријумима развијености (остварен промет, валоризовани природни ресурси и вредности, изграђеност и уређеност туристичке супраструктуре и инфраструктуре и др.) и перспективности према положају и значају у дестинацијама. У оквиру Зоне туристичких кластера подела територије Србије представља синтезу просторно-функцијског структурирања државне територије у области туризма. Зоне туристичких кластера, као основна подручја туристичког развоја Србије, представљају просторно-функцијске целине пословања обједињене постојеће и потенцијалне туристичке понуде. Обухватају целе примарне просторе туристичких дестинација и целе секундарне просторе осталих туристичких целина, као и обухваћене градске, бањске и планинске туристичке центре и места и сегменте транзитних/туринг туристичких правца. Границе зона кластера нису административне већ функцијске, без промене административних надлежности захваћених аутономних покрајина, градова и општина при функционисању кластера. Индикативна подела територије Србије извршена је на следећих шест зона туристичких кластера: 1) Војводина, 2) Београд са околином, 3) Источна Србија, 4) Средишна Србија, 5) Западна Србија, и 6) Косово и Метохија.

Према Уредби о утврђивању **Регионалног просторног плана Златиборског и Моравичког управног округа**, подручје припада зони Тара-Ваљевско подрињске планине-Рудник. Рејон представља северни део туристичког простора „Западна Србија - југ”. Главна туристичка понуда је организована у: туристички комплекс Тара-Подриње-Бајина Башта; туристички комплекс Ваљевско-подрињске планине са Косјерићем; и туристички комплекс Рудничко-милановачки. Концепт развоја заснива се на следећим опредељењима: развоју туристичке супраструктуре - малих и средњих предузећа (специјализација, професионализација, одговорност, кооперација и интеграција и друго); развоју туристичке инфраструктуре (уз примену стандарда за квалитет и услуге туристичке инфраструктуре, увођење лиценци за пружање услуга у домену туристичке инфраструктуре, формирање фондова на нивоу кластера/портфолио производа, увођење механизма који се примењују у финансирању прибављања, уређења, опремања и коришћења јавног грађевинског земљишта); развоју туристичких организација на локалном и регионалном нивоу, са довољним финансијским и

људским ресурсима за обављање основних маркетиншких активности и преузимање функција дестинацијског менаџмента; планском уређењу и заштити простора за развој туризма; професионализацији људских ресурса и развој тржишта рада за туризам (уз бољу сарадњу образовних институција у туризму и приватног сектора у креирању едукационих и тренинг програма и друго); умрежавању са другим секторима који учествују у креирању нове вредности у туризму, уз проширење и повећање квалитета, активности и услуга које чине комплементарни пакет туристичке понуде; и подстицајима за иницирање развоја и финансирању приоритетних пројеката туризма.

Просторни план општине Бајина Башта представља специфичан плански документ из разлога што је део општинског подручја обрађен Просторним планом подручја посебне намене Националног парка „Тара“ (Бесеровина, Заовине, Зауглине, Јагоштица, Коњска Река, Мала Река, Перућац, Растисте, Рача и Солотуша), који је усвајањем 2020. године постао документ по коме се планска решења спроводе. Просторним планом су, према специфичном начину коришћења, издвојене намене за грађевинско, пољопривредно, шумско и водно земљиште. У односу на укупну површину општине, 57,62% површине општине чини шумско земљиште, а 24,64% пољопривредно. На територији општине Бајина Башта налази се 7 вештачких језера од којих је највеће језеро Перућац на реци Дрини а друго по величини је језеро Заовине. У укупној структури грађевинског подручја покривеног ПГР-овима, преовлађују становање и становање у функцији туризма, које се односи на викенд куће. Тежиште треба поставити на изградњу објеката за потребе развоја туристичке привреде (хотели, пансиони и сл.) уз изградњу пратеће инфраструктуре.

Према нацрту **Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Тара“** (временски хоризонт ПППН НП „Тара“, у складу са Одлуком о изради Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Тара“, је од 2007. до 2021. године. Поједине планске поставке, у ширем временском контексту, с обзиром на годину доношења плана, могу се реализовати и до 2025.године), за подручје НП „Тара“ и Бајине Баште планиран је развој: touring (кружних и линераних туристичких путовања/тура/путева кроз националне паркове, планине, клисуре и др, манастире, бициклистичке и пешачке руте, јахање, лов, риболов и др); пословног туризма; планинског туризма; и наутичког и других видова водног туризма; догађаја; руралног туризма (агротуризма и комбинованог сеоског туризма); и туризма специјалних интереса (верског, рекреативног, спортско-авантуристичких активности, омладинског и сл.). Планско подручје спада у туристички кластер западне Србије и представља посебан туристички простор са дестинацијама, touring правцима, туристичким местима и местима за одмор. Истовремено је простор Дрина-Тара-Златибор дестинација са знатним учешћем целогодишње туристичке понуде. Подручје Тара-Дрина је једно од приоритетних подручја за развој туризма у погледу рехабилитације и интеграције понуде.

3. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ОПШТИНИ БАЈИНА БАШТА

3.1. Географске карактеристике

Општина Бајина Башта налази се у западној Србији, југозападно од Београда (168км), на десној обали реке Дрине, која представља и границу са Босном и Херцеговином, на 43°58' северне географске ширине и 19°34' источне географске дужине. Општина Бајина Башта са 36 насеља заузима укупну површину од 673 км² на којој, по подацима Републичког завода за статистику за последњу пописну годину (2022.), живи укупно 23.533 становника, са просечном густином насељености од 35 становника по км², што сврстава општину Бајина Башта у претежно руралну средину (*Општине и региони у Републици Србији, 2023, Републички завод за статистику, Београд*).

Седиште општине је насеље Бајина Башта која се налази испод обронака планине Таре на надморској висини од 257 метара. Седиште општине је преко превоја Дебело брдо (1.090м) повезано са Ваљевом (122км), долином реке Дрине са Љубовијом (48км) и Шапцом (172км), а преко превоја Кадињача (880м) са градом Ужице (36км) који је седиште Златиборског управног округа коме припада и општина Бајина Башта.

Са аспекта просторног распореда и економских активности становништва, на територији општине Бајина Башта се јасно издвајају три микроне:

- **Зона Националног парка Тара** са селима разбијеног типа у југо-западном делу Општине са густином насељености мањом од 7 становника на 1км² са израженом интензивном депопулацијом подручја. У овој зони доминира екстензивна пољопривредна производња, чији развој ограничава Закон о националним парковима, у којој доминира сточарство. У делу ове зоне где је развијена туристичка понуда (Калуђерске баре и Митровац), односно у деловима насеља Мала Река и Перућац, све више сеоских домаћинстава се бави пратећим делатностима (израда предмета домаће радиности, продаја лековитог биља, меда и млечних производа) као и смештајем гостију.
- **Брдско планинска зона** са селима разбијеног типа у источном делу Општине (Солотуша, Злодол, Заглавак, Драксин, Церје, Јеловик, Јакаљ, Зароже) у којима доминира екстензивна сточарска производња и производња јагодастог воћа (малина и купина).
- **Зона у долини реке Дрине** се карактерише депопулацијом која је просечна на нивоу општине, док је у појединим селима приметан и пораст броја становника. У овим селима доминира ратарска и воћарска производња, а постоје у нешто већем броју мала и средња предузећа која су углавном из пољопривредно прехрамбеног и дрво-прерађивачког сектора. У селима уз непосредну обалу реке Дрине све је више предузећа и радњи из области туризма и угоститељства.

3.2. Демографске карактеристике

Према подацима Републичког завода за статистику укупан број становника у општини Бајина Башта у 2022. години је износио 23.533, што представља негативан салдо и то за 9,04% у односу на пописну 2011. годину (26.022 становника). У последња четири пописна циклуса присутан је стални пад броја становника у општини. Код становништва у руралним срединама ти трендови су још неповољнији. Изузетно висок степен депопулације је заступљен у селима у зони Националног парка Тара и брдско планинској зони.

Најмања густина насељености територије Општине је на подручјима села на територији Националног парка Тара (испод 7 становника по км²), док је највећа густина насељености у селима у долини Дрине и у близини регионалних путева и можемо рећи да је то подручје са највећим демографским потенцијалом.

Табела 1. Упоредни приказ демографских показатеља општине Бајина Башта за пописне године 2011-2022.

Назив	Јединица мере	Година	
		2011.	2022.
Број домаћинстава	Број	8.938	9.254
Број становника	Број	26.074	23.533
Број становника, мушко	Број	13.024	11.930
Број становника, женско	Број	13.050	11.603
Становништво - Предшколски узраст (0-6)	Број	1.570	1.359
Становништво - Предшколски узраст (0-6), као % укупног становништва	%	6	5,8
Становништво - Млади (15-29 година)	Број	4.484	3.423
Становништво - Млади (15-29 година), као % укупног становништва	%	17,2	14,5
Становништво - Радно способно становништво (15-64)	Број	17.634	14.763
Становништво - Радно способно становништво (15-64), као % укупног становништва	%	67,6	62,6
Становништво - Старије становништво (65 и више)	Број	4.863	5.811
Становништво - Старије становништво (65 и више), као % укупног становништва	%	18,7	24,6
Просечна старост становништва	Број	43,26	45,87
Индекс старења	Индекс	134,4	183,9
Стопа наталитета	Промил	7,02	6,95
Стопа морталитета	Промил	14,46	15,47
Природни прираштај	Број	-194	-201
Стопа природног прираштаја	Промил	-7,44	-8,52

Извор: Општине и региони у Републици Србији, 2012, Републички завод за статистику, Београд
Општине и региони у Републици Србији, 2023, Републички завод за статистику, Београд

Из приложене табеле јасно се види негативно кретање демографских показатеља у последњих десет година. Приметан је тренд пада броја становника, а самим тим раста просечне старости, удео становништа од 65 година и старијих је повећан у односу на попис 2011. године за 5,9%, док је удео младих опао за 2,7%, као и негативни тренд наталитета и значајно погоршање показатеља природног прираштаја.

3.3. Хидрографија

Највећи део општине Бајина Башта припада сливу Дрине (око 92%) а мањи део сливу Ђетиње, Лужнице и Скрапежа (слив Западне Мораве). Оба слива шире припадају сливу Црног мора. Највеће притоке Дрине су Пилица и Рогачица које, уз Бели Рзав и вештачка језера ХЕ Бајина Башта и реверзибилно језеро - акумулацију на Тари (Заовине - у долини Белог Рзава) представљу највеће хидрографске објекте на простору општине. Остали значајни токови су Рача и Дервента.

На територији општине Бајина Башта налази се 7 вештачких језера. Језеро Перућац на реци Дрини је највеће и основна му је намена производња електричне енергије. Друго по величини је језеро Заовине, чије воде такође служе за производњу електричне енергије у реверзибилној хидроелектрани Бајина Башта. Поред језера Заовине, за потребе ХЕ изграђено је још пет мањих језера (Спајићи, Липовица, Град, Осоје), док је језеро Крушчица изграђено за потребе водоснабдевања.

3.4. Климатске карактеристике и биодиверзитет

Бајина Башта се карактерише умерено-континенталном климом, са просечном годишњом количином падавина од 700-800 мм. У националном парку Тара који је један од најзначајнијих природних богатстава Србије, станиште је многих заштићених биљних и животињских врста.

Из најлепше фамилије лептира Papilionidae забележено је 4 врсте од шест укупно регистрованих врста на подручју Србије, међу којима су и чувени ластин репак (*Papilio machaon*) и аполон (*Papilio arolon*). Најпознатији врста, за коју се може рећи да је симбол фауне бескичмењака Таре је ендемореликт Панчићев скакавац (*Pyrgomorphella serbica*). Поред Панчићеве оморице - балканског ендемита који је преживео велико ледено доба на веома ограниченим стаништима у средњем току реке Дрине, и Панчићевог скакавца, ова планина је станиште за 53 врсте сисара, 135 врсте птица, 12 врста гмизаваца, 13 врста водоземаца, 19 врста риба.

Од врста под посебном заштитом, истичу се: мрки медвед- најкрупнији предатор Европе, срна (*Capreolus capreolus*), дивља свиња (*Sus scrofa*) и дивокоза (*Rupicapra rupicapra*), која представља један од симбола Националног парка Тара. По стандардима ИБА пројекта, планина Тара је номинована као међународно значајно орнитолошко подручје у оквиру кога се срећу ретке врсте птица: сиви соко, орао змијар, сури орао, велики тетреб, шумска шљука и др. У водама Дрине и језера Перућац има у изобиљу разних врста риба, међу којима је најпознатија младица, а присутни су још и шаран, пастрмка, сом.

На простору ширег подручја националног парка расте преко 1.100 биљних врста, што представља готово трећину укупне флоре Србије. Најмаркантније обележје биљног света Таре јесте јединствена врста, „царица свих ендемита“ Панчићева оморица (*Picea omorica* (Панчић) Pyrkine). Међутим поред оморице Панчић је открио на планини Тари и у њеној непосредној близини још неколико нових врста за науку. До сада је истраживањима забележено: 96 врста лишајева, 171 врста маховина, 30 врста папрати, 7 врста голосеменица, 950 врста скривеносеменица. Велика разноврсност, присуство ретких, реликтних и ендемичних врста сврставају Тару у флористички изузетна подручја не само у Србији, већ у Европи и у свету (<https://www.nptara.rs/za-posetioce/nacionalni-park/priroda/biljni-svet.html>).

Шумама на територији Општине управља ЈП Национални парк Тара. Различити шумски екосистеми покривају више од 75% њене укупне површине. Од 40 различитих шумских заједница које се могу наћи у Националном парку најраспрострањенија је мешовита шумска заједница смрче, јеле и букве. Она апсолутно доминира подручјем и заузима преко 80% њене површине. Природну вредност по којој је Тара препознатљива у целом свету представљају лишћарско-четинарске шуме у којима је један од основних градитеља оморица. Шуме оморице налазе се обично на тешко приступачним и стрмим кречњачким и серпентинским камењарима. До сада је забележено 30 ендемичних таксона на подручју парка, међу којима је најпознатија Панчићева оморица.

3.5. Културно-историјско наслеђе

Општина Бајина Башта је изузетно богата културно историјским наслеђем и природним лепотама. Идући на југ од Бајине Баште, на шестом километру налази се **манастир Рача**, задужбина краља Драгутина из 13. века изграђена у традицији рашке школе. Чувена рачанска књижевна и преписивачка школа изузетно је значајна за очување српске писмености. Дела ове школе представљају непролазне духовне и уметничке вредности. Зачеци савремене српске писмености вуку корене из рачанске књижевне и преписивачке школе, а калуђери Рачани су после Велике сеобе Срба створили основу српске азбуке и књижевности у новом веку. За време Другог светског рата у манастиру је заслугом Игумана Платона Милојевића сачувана најзначајнија српска књига Мирослављево јеванђеље.

У селу Дубу на 10 км од Бајине Баште налази се **црква брвнара**, једно од градитељских дрводељских дела неимара Осаћана. Специфична архитектура као и детаљи израде врата, прозора, чирака и полијелеја сведоче о њиховом мајсторству. У цркви су сачуване иконе и старе двери из друге половине 17. века, једини остатак из старог храма који је некада постојао у Дубу.

Солотник је утврђење удаљено око 10 км од Бајине Баште на каменој узвишици која се стрмо спушта у Солотушку реку. Утврђење се не помиње у историјским изворима због чега га је немогуће прецизније датирати, али је извесно да је подигнуто у средњем веку (XIII или XIV веку) да би осигуравало пут који је повезивао Ужице (Ужички Град) и Вишеград, али у његовој непосредној околини има остатака насеља из доба Келта и Римљана, што би могло указивати на континуитет утврђења на овом простору.

На празника Светих Ћирила и Методија и Дан словенске писмености и културе у мају ове године одлуком Владе Републике Србије основан је Музеј ћирилице у Рачи код Бајине Баште. Овај музеј је јединствена национална установа културе посвећена очувању, проучавању и промоцији ћириличног писма, као темељног дела српске и словенске културне баштине. Оснивање државног музеја посвећеног националном писму је круна свих активности које се дужи низ година спроводе у Бајиној Башти на заштити и промоцији ћирилице, а све то своје корене вуче из историјског и културног значаја манастира Рача за очување писмености. Обједињавајући историјски значај древног манастира, изузетан допринос калуђера Рачана у очувању писмености и развоју савременог српског језика, поносну причу о сачуваном Мирослављевом јеванђељу у овом крају и актуелне напоре у заштити и неговању ћирилице, Бајина Башта је постала препознатљива као престонице ћирилице.

Локалитет Мраморје и стећци у Растишту који су на УНЕСКО листи, црква у Бачевцима, црква у Рогачици, црква Светог пророка Илије у Бајиној Башти, црква у Секулићу, манастир Светих царских мученика Романових у Стрмову, манастир Сабор српских светитеља на Калуђерским Барама, црква у Солотуши, кућица на Дрини, Парк ћирилице, воденица Саве Савановића у селу Зарожје, стара чаршија (централно градско језгро) су бројне културно-историјске вредности са којима ова територија располаже а која представљају недовољно искоришћен потенцијал за туристичку валоризацију.

3.6. Саобраћајна и комунална инфраструктура

Општина је повезана асфалтним путевима регионалног значаја, преко превоја Дебело Брдо, са Ваљевом и даље до Београда; долином Дрине према Љубовији и Шапцу; преко превоја Кадинача према Ужицу. Железнички саобраћај није развијен на подручју општине Бајина Башта и она се не налази на важним железничким трасама. Што се тиче ваздушног саобраћаја, општина Бајина Башта се налази у близини аеродрома Поникве, за који постоје могућност и пројекти да се оспособи за путнички и карго саобраћај.

Укупна дужина свих категорисаних путева на подручју општине Бајина Башта је у 2022. години за око 499,9 километара више у односу на првобитно посматрану годину, и указује раст улагања у изградњу нове путне мреже. У складу са тим и густина путне мреже има тренд раста. Број путничких аутомобила има узлазну путању. Сходно томе се кретао и број путничких аутомобила на 1.000 становника.

Од укупно 1.524,82 км категорисаних путева 490,8км је са савременим коловозом. Према подацима Републичког завода за статистику за 2022. годину дужина државних путева I реда на подручју општине износила је 43,40 км, у целости под савременим коловозом, државних путева II реда 132,44 км, 85% под савременим коловозом. Укупна дужина општинских путева имала је дужину од 1.348,9 км, од чега свега 334,9 км под савременим коловозом. Мрежа локалних и некатегорисаних путева омогућава потребе повезивања насеља и насељених подручја на територији општине Бајина Башта, с тим да је квалитет коловозне конструкције и коловозног застора неадекватан.

Табела 2. Саобраћајна и комунална инфраструктура општине Бајина Башта за пописне године 2011-2022.

Назив	Јединица мере	Година	
		2011.	2022.
Дужина путева	км	1024.9	1.524,82
Густина путева	км/км ²	1,5	2,3
Путнички аутомобили	Број	5.494	8.370
Путнички аутомобили на 1.000 становника	Број	211	355
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу, као % укупног броја домаћинстава	%	38,8	48,8
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу, као % укупног броја домаћинстава	%	32.1	43.2
Број изграђених станова	Број	36	126
Изграђени станови на 1.000 становника	Број	1,4	5,3

Извор: Општине и региони у Републици Србији, 2012, Републички завод за статистику, Београд
Општине и региони у Републици Србији, 2023, Републички завод за статистику, Београд

Системи водовода и канализације показују значајне недостатке услед дотрајалости и амортизације материјала. Поред тога, општина Бајина Башта има значајно ниже вредности по броју домаћинства прикључених на водоводну и канализациону мрежу у односу на остале општине Округа, па се може констатовати незадовољавајући степен покривености насеља водоводном и канализационом мрежом. Пречишћавање комуналних отпадних вода нема ни једно насеље. У постојећем стању начин прикупљања и испуштања комуналних и индустријских вода не испуњава прописане услове и критеријуме.

Послови обављања комуналне делатности, укључујући и управљање комуналним отпадом, поверени су Јавно-комуналном предузећу „12. септембар“, Бајина Башта. До 2024. године, у складу са оснивачким актима и Уговором о одлагању и начину наплате услуге транспорта, третмана и безбедног одлагања комуналног отпада у општини Бајина Башта, Јавно комунално предузеће Регионални центар за управљање отпадом „Дубоко“, Ужице (РЦУО Дубоко) је сав комунални и комерцијални отпад допремљен од стране ЈКП на привремену претоварну станицу, према начину прикупљања који је прописан од стране општине Бајина Башта, транспортовао на Регионалну санитарну депонију Дубоко у Ужицу. Након санације пожара на Регионалној санитарној депонији Дубоко, Регионални центар за управљање отпадом „Дубоко“ затворен је 14. новембра 2024. године. Решењем републичког санитарног инспектора забрањен је пријем, складиштење, поновно искоришћење и одлагање било које врсте отпада на овој локацији. У складу са наведеном ситуацијом, руководство општине Бајина Башта

суочено је са потребом превазилажења новонастале ситуације **на се** привремено одлаже отпад на друге санитарне депоније у окружењу (Регионална санитарна депонија Каленић у Обреновцу).

3.7. Телекомуникациони систем и ИКТ

Општина Бајина Башта је задовољавајуће покривена мрежом фиксне телефоније. Мобилна телефонија и даље показује одређене проблеме у сигналу условљене често неповољним рељефом у неприступачнијим руралним деловима територије. Као и код мобилне телефоније слично је и код распрострањања ТВ сигнала на територији општине. Руралне средине имају слаб развој коришћења интрнета.

3.8. Степен привредног развоја

Према Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС”, бр. 104/2014) и степену развијености јединица локалних самоуправа Бајина Башта спада у трећу групу недовољно развијених јединица локалних самоуправа чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека.

Неуспеле приватизације, губљење тржишта, технолошко заостајање, стечајеви носилаца индустријског развоја крајем 90-их година прошлог века условили су недовољну развијеност сектора малих и средњих предузећа у општини Бајина Башта. Углавном се сва активност у овој области своди на неколико малих прерађивачких капацитета из пољопривредно прехрамбеног сектора (хладњаче, дестилерије, кланице) и неколико дрвопрерађивачких радњи и предузећа који се углавном баве примарном прерадом дрвета.

Табела 3. Показатељи економског развоја Општине Бајина Башта у периоду 2019-2023.

Назив	Јединица мере	Година				
		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Број привредних друштава	Број	216	218	218	218	216
Број предузетника	Број	1.192	1.218	1.302	1.392	1.475
Број привредних друштава на 1.000 становника	Број	9	9	9	9	9
Број предузетника на 1.000 становника	Број	49	51	55	59	63
Укупан извоз	000 РСД, номинално	948.103	861.437	1.080.616	1.288.901	1.517.942
Укупан увоз	000 РСД, номинално	422.967	444.631	943.717	710.361	698.655
Суфицит/дефицит	000 РСД, номинално	525.136	416.806	136.899	578.540	819.287
Обим спољнотрговинске размене ЈЛС	000 РСД, номинално	1.371.070	1.306.068	2.024.333	1.999.262	2.216.597
Број запослених	Број	6.203	6.249	6.319	6.324	6.405
Број запослених, као % становништва старости 15 и више година	%	29,6	30,1	30,7	30,7	31,4
Број незапослених лица	Број	1.648	1.614	1.658	1.467	1.368

Извор: Општине и региони у Републици Србији, 2020-2024, Републички завод за статистику, Београд

Најзначајнији привредни субјект који запошљава преко 230 запослених је ХЕ „Бајина Башта“ лоцирана у Перућцу, док се управна зграда налази у Бајиној Башти. Повољна је околност да је

неколико нових прерађивачких капацитета основано и ради на руралном подручју (насеља Костојевићи, Пилица, Добротин).

Из претходне табеле у којој су приказани параметри економског развоја у последњих пет година може се констатовати благи тренд раста у броју привредних друштава и предузетника, кумулативни раст извоза за 83% поредећи 2023/2019, уз истовремени тренд раста увоза.

Запосленост бележи благи раст и у апсолутним и релативним вредностима, уз континуиран тренд пада у броју незапослених лица. Број запослених у сектору услуга смештаја и исхране, као проценат укупног броја запослених, прати тренд кретања броја укупно запослених у општини Бајина Башта.

Укупан број регистрованих запослених лица чије је пребивалиште општина Бајина Башта у 2024. години износи 7.587, док укупан број запослених лица на територији општине Бајина Башта износи 6.405, што значи да 1.182 људи са пребивалиштем у Бајиној Башти ради у некој другој општини.

Образовна структура становништва на територији општине Бајина Башта, у којој доминантно учешће остварују лица са средњим образовањем, указује на изазове везане за унапређење конкурентности локалне привреде као једном од основних фактора достизања одрживог економског развоја. Капацитет локалне привреде да генерише производе и услуге који су конкурентни на глобалном тржишту непосредно зависи од знања, вештина и креативности људских ресурса и њихове способности да се прилагоде потребама привреде. Стицање и одржавање конкурентности која је заснована на иновацијама и знањем интензивним активностима уместо на традиционалним факторима производње захтеваће и значајније већа улагања у развој људских ресурса и то пре свега у смеру већег учешћа високообразованих кадрова и развој специфичних вештина кроз систем континуираног учења и обуке, подстицање предузетништва и подршку развоју иновација.

Туризам у великој мери доприноси запошљавању, пре свега у области угоститељства, саобраћаја и трговине и на тај начин утиче на креирање потребе за одређеним профилима радне снаге. Туризам у општини подстиче инвестиције, негује традицију, кроз промоцију културног и историјског наслеђа, стимулише локалну производњу и потрошњу и развој трговине. Експанзија туризма је дала на значају потреби за уважавањем система паметног и одговорног управљања његовим развојем, како би се у будућем периоду избегле негативне последице попут несврхисходне експлоатације ресурса и социјалних проблема.

Поред гимназије, у општини постоји и средња Техничка школа. Техничка школа образује ученике на четворогодишњим смеровима кроз три подручја рада: машинство и обрада метала; трговина, угоститељство и туризам и економија, право и администрација. У оквиру подручја трговина, угоститељство и туризам образује се смер туристички техничар, а у оквиру подручја економија, право и администрација смер економски техничар.

У Бајиној Башти не постоје институције високог образовања.

4. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Изузетна лепота планине Таре, најатрактивнији део тока реке Дрине, језера Перућац и Заовине, значајни културно-историјски споменици и бројне друге природне и културне атракције чине општину Бајина Башта веома привлачним туристичким простором.

4.1. Преглед природних туристичких ресурса

Најизразитији туристички ресурси општине Бајина Башта су планина Тара са Националним парком који се одликује очуваном природом и многобројним видиковцима, и река Дрина са акумулационим језерима Перућац и Заовине.

Река Дрина опасује Тару са северозападне и северне стране и представља највећу контактну реку општине Бајина Башта у дужини од 60 км. Дрина настаје спајањем Пиве и Таре код Шћепан Поља у Црној Гори и укупне је дужине тока од 345,9 км и представља највећу притоку реке Саве. Убраја се у најчистије водене токове Србије. Дрина је позната као колевка сплаварења, позната по љутим брзацима и слаповима. Представља рај за риболовце јер поред тога што је једна од најчистијих река такође обилује разноврсним врстама риба од којих су атрактивније липљан, пастрмка, скобаљ, јез, клен, мрена, сом... У реци Дрини се налази око 30 врста риба, али је свакако најпознатија младица, коју још називају и „краљицом Дрине“. Поред младице која се лови на вештачки мамац (воблер-варалица), веома је атрактиван лов липљана на вештачку мушицу (fly fishing).

Извор Лађевац представља алкално-термални извор крашког порекла са просечном температуром од 15 до 18 степени целзијуса. Издашност извора је 50 литара у секунди. Сматра се да вода има лековита својства и да помаже у лечењу кожних и очних болести.

Река и водопад Врело извире подно Видојеве пећине и протиче кроз насеље Перућац, 13 километара узводно од Бајине Баште и припада Националном парку Тара. Дугачка је само 365 метара што је чини једном од најкраћих река у свету. Због њене дужине (исти број метара као и дана у години) многи је зову и Година, односно кажу да је дуга годину дана. Врело красе бистра вода и чаробни водопади. Извире великим врелом и после свог кратког тока - водопадом, високим 10 метара, се улива у Дрину. Вода Врела потиче од дренираних падавина са пространог платоа Таре. Просечна издашност перућачког врела износи 330 л/с, док је просечна температура воде око 10 степени. Врело је порибљено калифорнијском пастрмком. По хумкама и обалама Врела расту јова, јаребика, јасен, горски јавор, брест, црна зова, орах... Иако кратка, има све карактеристике већих река – велики, моћни извор из кога куља беличаста вода, један рибњак на десној обали, воденицу на левој, једну леву притоку у виду бистрог поточића, насеље на левој обали, два моста. На њој се налазе две хидроцентрале, од којих је једна покренута још 1927. године.

Језеро Перућац се налази у природном завоју кањона реке Дрине, између насеља Бајина Башта и Вишеграда и обавија планину Тару. Укупна површина језера износи 12,5 километара квадратних и налази се на надморској висини од 290 метара. Заузима трећу позицију на листи највећих језера Србије. Просечна дубина језера износи 60 метара, а најдубља тачка језера достиже дубину и до 1.000 метара. Највећи део језера се налази у кањону реке Дрине, који почиње на око 7 километара од хидроелектране Бајина Башта. Кањонски део језера окружује изразито стрма обала. Језеро Перућац је настало 1966. године, након изградње бране за потребе хидроелектране Бајина Башта. Перућачко језеро је акумулационо језеро и снабдева се водом из реке Дрине. Када је максимално напуњено, ово језеро достиже дужину од 54 километара и ширину од око 1000 метара. Средица језера представља границу између Републике Србије и Босне и Херцеговине. Језеро је погодно за купање и риболов. Богато је

великим бројем врста риба: младица, мрена, шаран, сом, лињак... Најпосећенији догађај у близини овог језера јесте Дринска регата, која се одржава сваке године у јулу. Регата почиње у Перућцу, а завршава се након 25 километара у насељу Рогачица.

Језеро Заовине је кристално чисто планинско језеро настало на реци Рзав, а красе га бројни заливи, модро-зелена боја воде, и густе четинарске шуме на обали. Спада у једно од најлепших језера у Србији, а настало је вештачким путем, када је ток Белог Рзава преграђен бранама код врха Кик (950 метара надморске висине). Највећа дубина овог језера је око 110 метара, а при највишем водостају, површина језера се налази на надморској висини од 881,5 метара. Лоцирано је код бране "Лазихи" и ресторана "Тарско језеро", одакле се пружа предиван поглед на околину и мање језеро Спајићи. У близини се налази и паркинг за возила.

Национални парк Тара обухвата планински предео у западној Србији који је стављен под заштиту 1981. године. Заштићено подручје површине од скоро 25.000 хектара покрива највећи део планинског масива Таре и Звијезде омеђеног током Дрине између Бајине Баште у Србији и Вишеграда у Босни. Тара спада у средње високе планине и представља кречњачку површ, просечне надморске висине 1.000 до 1.200 метара, коју пресецају бројни канали и клисуре и са које се издижу врхови - Козји рид 1.591, Збориште 1.544, Јањач 1.473, Смиљевац 1.445, Галиник 1.305... Најнижа тачка у парку је река Врело на 234 метра. Основну вредност Националног парка Тара представљају мешовите шуме које покривају преко 80% површине парка. На овом подручју до сада је регистрована једна трећина флоре Србије односно близу 1.200 биљних врста укључујући и Панчићеву оморику, ендемичну и реликтну врсту четинара која је преживела задње ледено доба. Такође, планина Тара је уточиште за преко 140 врста птица, 19 врста риба и 60 врста сисара, међу којима је и најбројнија популација мрког медведа у Србији. Широм парка постоје бројна археолошка налазишта и споменици који датирају од неолита до позног средњег века. Највећу пажњу туриста привлаче бројни видиковци, попут Бањске и Биљешке стене, Сјенича, Црњескова, Соколарице и Ослуше, са којих се пружају незаборавни погледи. Посетиоцима је доступно око 290 км на маркираних планинарских стаза и више од 75 км бициклистичких рута, које крећу из туристичких центара. Такође, уређено је 6 едукативних шетних стаза као и прва стаза у Србији прилагођена особама са инвалидитетом. Туристи могу упражњавати различите активности као што су планинарење, планински бициклизам, вожња кајака, рафтинг Дрином, веслање на даскама, а новина у понуди су туре посматрања медведа.

Бањска стена је један од најпознатијих и најлепших видиковаца у Србији. Од Митровца је удаљен 6 километара и до њега воде 2 обележене пешачке стазе и макадамски пут. Са видиковаца, који се налази на 1.065 метара надморске висине, пружа се незабораван поглед на акумулацију Перућац, кањон реке Дрине и подручје Осата у Босни на левој страни средњег тока Дрине. Испод видиковца се пружа Бањско точило, сипар, који се у 19. веку користио за транспорт дрвета.

Биљешка стена је видиковац на планини Звијезда на 1.225 метара надморске висине, на граници природног резервата „Звезда“. Удаљен је 6 км од Преовог крста са којим је повезан макадамским путем и планинарском стазом бр. 14. Са овог видиковца се пружа прелеп поглед на вештачко језеро Перућац и почетак кањона на левој и долину реке Дрине на десној страни.

Црњесково је видиковац смештен на литици високој 980 метара недалеко од Калуђерских бара. До видиковца води пешачка стаза број 3. Са видиковца се пружа поглед на клисуру реке Раче, долину Дрине и Бајину Башту. На изласку из клисуре смештен је средњовековни манастир Рача из 13. века, задужбина краља Драгутина Немањића. У близини манастира је и скит св. Ђорђа који је би центар чувене рачанске преписивачке школе. Са видиковца се на левој страни може видети Крстата стена са металним крстом испод које се налазе пећине у којима су монаси скривали књиге.

Соколарица је видиковац смештен на ободу висоравни и насеља Соколина, удаљен 4 км од Рачанске шљивовице, 10 км од Калуђерских бара и 12 км од Митровца. Видиковац у ствари сачињава неколико мањих повезаних видиковаца на надморској висини од 990 метара, а налази се наспрам видиковца Црњесково, а изнад Клисуре Раче. Са Соколарице се виде Црњесково, Крстава стена, клисура Раче, Калуђерске баре и Рачанска шљивовица. Соколарица представља део резервата „Клисура Раче“, одликује се великим богатством живог света, а највеће вредности су прашума брдске букве и чисте шуме ораха у доњим деловима, док се на вишим котама јављају црни бор, смрча, јела, клека и друге врсте. Ово подручје је станиште мрког медведа и на стази до видиковца постављена је бодљикава жица која служи за прикупљање материјала за генетске анализе.

Видиковац Сјенич се налази на Црном врху на око 6 км од Предровог крста са којим је повезан макадамским путем и планинарском стазом 126. На овом локалитету на 1.444 метара надморске висине доминира 12 метара висока дрвена осматрачница. Одавде се отвара поглед на шумовити масив Таре. Преко села Растиште и кроз клисуру Дервенте поглед допире до језера Перућац. Овом путањом пре стотинак година ишла је траса шумске жичаре којом се посечена грађа спуштала до Дрине, а даље је транспортована сплавовима. У непосредној близини испод видиковца су смештени резервати „Било“ и „Љути брег“ које карактеришу мешовите шуме оморице, јеле, смрче, црног бора, букве, јасике и брезе, а мало даље су резервати „Црвене Стене“ и „Кремићи“. На десној страни се виде Секулић и врхови Гавран, Збориште и Ивер.

Видиковац Ослуша је удаљен 7 км од Митровца ка Калуђерским барама. До овог видиковца се долази пратећи део европског пешачког коридора Е7 или бициклистичком руту „Висока Тара“. Са овог лако доступног локалитета пружа се поглед на долину Дрине, Бајину Башту и Осат у Босни и планину Повлен у позадини. Овај видиковац, смештен на 964 метра надморске висине је, такође, и полетиште за параглајдере.

Видиковац Предров крст је локалитет, на 1.075 м н.в., на који се стиже преко Бајине Баште и Перућца, кроз уски кањон речице Дервенте, преко Растишта. Налази се на најудаљенијем делу Таре, на крајњем западу. Језером Перућац и једним делом сувом границом граничи се са Републиком Српском. Управо та његова забаченост је и сачувала биљни и животињски свет. На овим просторима налази се велики број нетакнутих делова природе. Највиши врхови су Козји рид 1.591м, Пивнице 1.575, Мрка коса 1.545 и Лисната главица са 1.510м надморске висине. Предров Крст је размеђе гребенова које се налази у најзабитијем делу Таре, окружено са свих страна кривином Перућачког језера на Дрини, потпуно мимо путева, у последњем царству медведа у овој земљи. Са Предровог Крста постоји макадамски пут дуг око 20 км гребеном Таре до Заовинског језера и Митровца. На северозападу масива Таре представља најочуваније пределе у Србији па и у Европи. У овом подручју налазе се и 3 резервата природе: Звезда планина, Брусница и Караула шула, која представљају прибежишта и једна од последњих станишта терцијерних биљних и животињских врста.

Видиковац Врла рипа се налази на Урошевој стени, на око два километра од центра Калуђерских Бара на макадамском путу ка Солотуши и Пониквама. Врла рипа је издужена и уска стена на 955 м.н.в., без заштитне ограда и другог мобилијара. Спада у најпосећеније видиковаце са којих се посматрају Јасиковице и остаци Солотника, средњовековне тврђаве из 15. века. Врла рипа се налази у пријатном амбијенту четинарске шуме, уз сам пут и представља нову атракцију за туристе који посећују Тару.

Видиковац Зеленика је један од најлакше доступних видиковаца на подручју Таре, али је, такође, и један од атрактивнијих. Смештен је поред пута Перућац - Митровац, односно 5 км од Перућца и 7 км од Митровца. Инспирација за назив овог видиковца је старо име реке Дрине, јер су је људи из ових крајева некада звали и Зеленика или Зеленка због њене смарагдно зелене боје. Са 555 метара надморске висине видик се пружа на долину реке Дрине, вештачко језеро Перућац, хидроцентралу „Бајина Башта“, пределе Националног парка Дрина и Осата у

Републици Српској. Локалитет је опремљен специфичним дрвеним мобилијаром који употпуњује доживљај посетилаца.

Видиковац Платно је видиковац удаљен око 3 км од Калуђерских бара на 950 м надморске висине на ободу старог каменолома у близини села Јасиковице. До видиковца се стиже асфалтним и макадамским путем. Поглед се пружа на Бајину Башту и долину Дрине, пределе Раче и Солотуше и Осата у Босни. Опремљен је заштитном оградом и дрвеним мобилијаром.

Капија Подриња се налази на планини Повлен, уз сам магистрални пут Ваљево - Бајина Башта, на месту где се путник из правца Ваљева први пут сусреће са пејзажом дринске долине и околних планина. Локација на којој је изграђен видиковац је одувек атрактивна за све туристе и пролазнике на овом делу пута а чим је изграђен плато видиковца још већи број аутомобила се свакодневно овде зауставља. Поред платоа који је у комбинацији дрвене и бетонске конструкције на металним стубовима, испред видиковца су постављене клупе, простор за паркинг насут шљунком и засађене саднице тује. Видиковац Капија Подриња је уређен кроз програм Министарства надлежног за послове туризма.

Равна стјена је локалитет који се налази у близини бране Лазићи и језера Спајићи у Заовинама и до њега води уређена планинарска стаза бр. 29. Реч је о монолиту насталом абразијом Панонског мора на коме је уређен видиковац и где се примећују остаци некадашњег рановизантијског утврђења. Недалеко одавде је и почетак резервата и кањона „Склопови“ који је усекао Бели рзав.

Видиковац Јањач (1.473 м.н.в) је један од највиших врхова Националног парка Тара и један од најлепших видиковаца. Налази се у Заовинама, на самој граници Србије и Републике Српске (БиХ). До њега се стиже уређеном тематском стазом кроз село Караклије. Са овог врха се пружа величанствен панорамски поглед на атар села Заовине и масив Таре а са друге стране је Вишеград.

Локалитет Митровац на Тари се налази на двадесет петом километру од Бајине Баште према Заовинама. Митровац се налази на око 1.080 м надморске висине. Овај предео карактерише умерена, стабилна, планинско-континентална клима, чист ваздух, велики број сунчаних сати и нарочито „ружа ветрова“, те га је зато група природњака из САНУ и изабрала као локацију за дечје летовалиште. Дечије одмаралиште „Митровац на Тари“ чини комплекс од седам павиљона укупног капацитета 640 гостију.

Природни резерват „Црвени поток“ се налази на висоравни Митровац у средишњем делу Националног парка Тара. Назив је добио по томе што кроз њега протиче поток који се у свом горњем току разлива преко земљишта састављеног од црвене иловаче тако да у време јачих падавина добија црвену боју. Резерват је обрастао мешовитом шумом смрче, јеле, јове и Панчићеве оморице. До проглашења резервата на локалитету Црвени поток није било интензивније експлоатације шума због тога је овде очувана шума прашумског типа.

Локалитет Тепих ливада је део шумо тресаве у средишту резервата. Локалитет је добио назив јер још увек није у потпуности обрастао тресавском шумом и због мекоће подлоге услед угибања тресетних слојева. Тресетиште у природном резервату „Црвени поток“ је настало задржавањем површинске воде црвеног потока услед непропусне геолошке подлоге. Недостатак кисеоника, вишак воде, кисела средина и ниске температуре онемогућиле су распаѓање и довеле до таложења нераспаднутих биљних остатака. У условима хладне и влажне климе на овом станишту успевају претежно биљне заједнице маховине рода Спахгнум сп., беле маховине, која одумирањем формира насlage белог тресета. Тресетиште је почело да се акумулира у постгласијалном периоду, завршетком Леденог доба. Старо је више хиљада година и даље расте око 1мм годишње.

Локалитет Калуђерске се налазе на 16км удаљености од Бајине Баште. То је југисточни део Таре као и најпознатији туристички центар. На кречњачкој подлози расту прелепе шуме црног, белог бора, јеле, смрче... Калуђерске Баре су у туристичком смислу можда најлепши део Таре и

налазе на надморској висини од 1.059 м. Постоје уређене пешачке стазе, спортски терени, трим стазе као и стазе за скијање и санкање. Почетак организованог бављења туризмом на Тари управо је и везан за ову локацију. Данас се на Калуђерским барама налазе хотели Оморица, Бели бор и Јавор а поред њих налазе се лепо уређени приватни капацитети са собама различитих категорија.

4.2. Преглед створених туристичких ресурса

Разноврсност понуде која се огледа у разноврсности културно-историјског наслеђа као што су остаци средњовековног града Солотник, праисторијски локалитети, стећци који се налазе на УНЕСКО листи, препознатљива „Кућица на Дрини“, пружа могућности да се туризам развија током целе године. Бајина Башта је и изван Србије препознатљива по највећој манифестацији на води у региону, Дринској регати, која се одржава већ три деценије и која у Бајину Башту привуче преко 130.000 посетилаца. Због чувене Рачанске књижевне и преписивачке школе, калуђера Рачана који су зачетници савремене српске писмености, чувања Мирослављевог јеванђеља у манастиру Рача, манифестације „Ћирилична баштина“, Парка ћирилице у центру Бајине Баште и изградње комплекса Дом ћирилице са првим српским Музејом ћирилице, ова општина носи назив престонице ћирилице што поред културног има и велики туристички и промотивни ефекат.

Манастир Рача се налази се шест километара од Бајине Баште и сматра се да је задужбина Краља Драгутина Немањића из 13. века. Од посебног је значаја била Рачанска преписивачка школа, а након страдања манастира и велике сеобе Срба 1690.године, Рачани су у Сент Андреји створили основу српске азбуке и књижевности у новом веку. Рачанска преписивачка школа се налазила на око четрдесетак минута хода уз речицу Рачу, близу врела Лађевац, у непосредној близини се налазила испосница посвећена Светом Ђорђу. Остаци средњовековне скрипторије постоје и данас. Иза ове преписивачке школе остао је значајан број књига које се данас налазе разасуте по музејима широм Европе. Најпознатији преписивачи ове школе су Кипријан, Кирјак, Христофор, Силвестер, Јеротеј, Теодор, Симеон и други. Стотинак година после сеобе братство из манастира Трноша на челу са Хаџи Мелентијем Стефановићем подиже манастир из рушевина да би крајем Првог срског устанка био поново запаљен. Данашњи изглед цркве потиче из 1836. године. За време Другог светског рата овде је од Немаца склоњено Мирослављево Јеванђеље, најстарија српска књига написана у 12. веку. Патријарх српски господин Павле био је монах у манастиру Рача, а захваљујући њему, део светих моштију краља Драгутина Немањића, оснивача и ктитора, може се данас видети у манастиру. Од Манастира Раче до врела Лађевац и остатка Рачанске преписивачке школе води обележена пешачка стаза дуга око два километра. Пут води уз обалу речице Раче. На одмориштима има са обе стране реке клупа и столова са настрешницама. После четрдесетак минута хода стиже се до слапова врела Лађевац. У близини Лађевца налазе се остаци скрипторијума Рачанске преписивачке школе.

Локалитет Мраморје или Багруша је један од два локалитета на територији општине Бајина Башта који се налазе на Унесковој листи заштићене светске културне баштине. Мраморје је средњовековна некропола стећака, која се налази у Перућцу и спада међу најочуваније некрополе тог поднебља. Потиче из XIV века и простира се између реке Дрине и магистралног пута који прати њен ток, на самом улазу у насеље. Мраморје у Перућцу је такође и под заштитом Републике Србије као споменик културе од изузетног значаја. Некропола је формирана у XIV веку и имала је око 200 стећака, направљених од тврдог кречњака, међу којима су највећи примерци достизали дужину од 2 метра, са ширином и висином од скоро 1 метра. Каснији извори бележе број од 122 споменика, док их, према последњим подацима, има 93.

Црква Светог пророка Илије у Бачевцима - По предању у Бачевцима је постојао средњовековни манастир који је порушен за време Турака, а на том месту је 1934. године

саграђен храм Светог пророка Илије. Црква се налази у центру Бачеваца, у непосредној близини Дринске магистрале. Ову „изузетно лепо пропорционисану цркву крстообразне основе са осомугаоном тамбуром, те са издвојеном тростепеном кулом звонаром, пројектовао је велики српски архитекта Момир Коруновић, у свом препознатљивом маниру експресивне, али веома рафиниране и децентне ремоделације традиционалних мотива српског црвеног градитељства“. Момир Коруновић је најпознатији српски архитекта између два рата и зачетник савременог српско византијског стила.

Црква брвнара у Дубу из 1792. године налази се на десет километара од Бајине Баште, у селу Дубу код Рогачице. Црква брвнара је покривена шиндром, специфичне архитектуре, дело осаћанских неимара. Позната је као брвнара са највишим кровом. У периодима када је манастир Рача била у рушевинама, ова црква је пружимала улогу духовног средишта овог краја. Обновљена је 1828. године.

Црква у Рогачици изграђена је 1847. године у стилу рашке школе, помешане са готиком. Налази се на једном омањем, равном узвишењу које доминира читавим насељем. Око ње се налази лепо уређена порта са две капије необично лепих архитектонских решења. Иначе, Црква је у основи уписан крст, са три апсиде, олтарском и две певничке. Светилиштем доминира звоник који се уздиже изнад припрате и то на западној страни брода. Зидови цркве су од камена, а таваница од опека. Фреске, које су данас права реткост за око знатижељних туриста, урадили су два највећа фрескописца 19. века, а то су: Димитрије Посниковић и Милица Марковић. Нажалост, већина фрески је кроз историју изгледела и изгубила свој првобитни сјај, али то Цркви даје додатну лепоту и осећај старине.

Црква Светог пророка Илије у Бајиној Башти рађена је од маја месеца 1892. године до јула месеца 1893. године. Прва литургија одслужена 1. јануара 1894. године (по старом календару) а црква је освећена 19. јула те године уочи црквене славе Светог Илије. Црква је саграђена од добровољних прилога, а највећи приложник је манастир Рача. У црквеној порти се налази гроб Шкотланђанке Евелине Хаверфилд која је умрла 21. марта 1920. године помажући српском народу у Првом Светском рату.

Црква у Секулићу посвећена Светом цару Лазару подигнута је 2012. године, од дрвета као главног и јединог грађевинског материјала на бетонском темељу. Смештена је у засеоку Секулићу, насељеног места Заовине, на планини Тари и територијално припада Епархији жичкој Српске православне цркве.

Манастир Светих царских мученика Романових у Стрмову је саграђен 2014. године и освећен од стране Епископа Лаврентија 2014. године. У комплексу манастира изграђена је и црква посвећена Мајци Божијој Тодоровској, а у изградњи је и црква са подрумом и трпезаријом посвећена светом Јовану Шангајском.

Манастир Сабор српских светитеља на Калуђерским барама је подигнут 1975. године као метох манастира Рача, захваљујући оцу Хризостому који је од тадашњих власти тражио дозволу за градњу планинске куће за монахе. Чине га станови са малом црквом, у којој се налазе молитвеник и олтарски простор. Поред храма се налазе дрвени звоник и две помоћне куће, а недалеко од манастира се налази ергела коња Националног парка „Тара“.

Црква у Солотуши подигнута је поред извора Солотник и посвећена је Живоносном источнику Пресвете Богородице. Поред храма се налази и обновљена воденица. Удаљен је од Калуђерских Бара на Тари око 8 километара. На тешко приступачни врх Солотушке стене уз помоћ хеликоптера постављен је метални крст висок пет метара, а тежак неколико стотина килограма. То је био једини начин да крст, дар мештана, стигне на врх 200 метара високе стене и буде знак да је у њеном подножју црква.

Стећци у Растишту - Мраморје чине две некрополе са стећцима које датирају из XIV и XV века, а налазе се на потесима Урошевине и Гајеви међусобно удаљене око 500 метара. На УНЕСКО листи светске културне баштине воде се као једна целина. Некропола није археолошки

истражена, а конзервацију је обавио Републички завод за заштиту споменика културе из Београда у току 2012. године. Потес Урошевине, удаљен око 300 м од цркве на Седаљци, представља средњовековно гробље на коме су сачувана 33 стећка. Од тог броја, 18 споменика је оријентисано по правцу исток-запад што је карактеристично за хришћанску средину, али је у једном делу гробља констатована оријентација споменика и по правцу север-југ. Некропола је на редове, стећци су уједначени по облицима и по обради површине, а преовлађује облик слемењака или сандук на постољу. Карактеристични су двојни споменици са два слемена или у комбинацији плоче и слемена. Четири слемењака су рељефно украшена са мотивима круга, лука и стреле и мачева. Потес Гајеви, удаљен око 500 метара северозападно од Урошевине, представља средњовековно гробље са 35 стећака. Стећци су различитих димензија и неуједначене обраде, правилно су поређани у 3-4 издужена реда по правцу исток-запад, с веома малим међусобним растојањем. Најчешћи облик је плоча или ниски сандук без постоља, а поједини примерци имају изванредно обрађене и углачане површине, са оштро профилисаним ивицама. Издвајају се три споменика украшена на истоветан начин, рељефном представом полумесеца на горњој површини. На једном стећку, полумесец је допуњен малим круговима, који се могу протумачити као звезде. У другом случају сандук с полумесецом украшен је и рељефном представом крста на бочној страни, чија се три крака завршавају круговима.

Солотник је археолошки локалитет у Солотуши, око 9 км од Калуђерских бара, на коме доминирају рушевине средњовековног замка. Утврђење је саграђено на стеновитом платоу испод кога је дуга кречњачка литица, која се спушта до врела Солотушке реке. По археолозима, Солотник је типичан средњовековни замак, а овај назив дугује селу у коме се налази. Приликом археолошких истраживања откривени су фрагментарни остаци утврђења из гвозденог доба, са континуитетом у рановизантијском периоду, док је замак са властелинским двором настао у XV веку. Окамењени кречни малтер, бројни налази оружја и оскудни уломци стоне грнчарије, указали су да је Солотник ужурбано грађен и да је освојен у турском нападу, највероватније између 1459. и 1463. године. Замак је имао приближно трапезоидну основу, два улаза и кружну одбрамбену кулу изнад главних врата из правца југоистока. У изградњи је коришћен притесани кречњак и трпанац везан кречним малтером, а зидови су широки од 1,20 до 1,70 метара и очувани на висини од 4,2 метра. Цистерна за воду, откривена у замку, има неправилну кружну основу, са кружним бунаром.

Кућица на Дрини је симбол Бајине Баште и једно од најпознатијих обележја реке код Срба познате и као Зеленика, али и целог региона Подриња. Овај бајковити приказ стене са кућицом док је са обе стране милује смарагдно зелена вода представља најлепши почетак упознавања са Бајином Баштом. Кућица на Дрини је временом стекла толику популарност да више није могуће ни пребројати хиљаде новина, телевизија, интернет портала и туристичких брошура који свакодневно доносе приче, снимке и слике чувене стенчице.

Музеј ћирилице је прва државна установа културе чије седиште је на територији општине Бајина Башта. Основан је од стране Владе Републике Србије са циљем да буде установа заштите културног наслеђа али и да буде установа савременог стваралаштва. Он има за циљ да савременим приступом приближи богату историју ћирилице широј јавности – кроз изложбе, интерактивне садржаје, едукативне програме и сарадњу са школама, институцијама и истраживачима. Програми и рад нове установе културе биће усмерени на едукацију и подизање знања о значају српског језика и ћириличног писма у очувању националног идентитета, као и на подстицање нових генерација да користе и негују своје писмо. Национални Музеј ћирилице у Рачи код Бајине Баште биће простор културе, образовања и дијалога, у коме ће генерације моћи да се упознају са историјом, развојем и значајем ћирилице - писма које је вековима опстајало као симбол духовности и писмености. Поред изузетног културног значаја очекује се да ће Музеј ћирилице имати и велики туристички потенцијал и да ће током године десетине хиљада посетилаца видети поставке и

присуствовати манифестацијама, презентацијама и тематским турама које ће се одвијати у Рачи.

Парк ћирилице се налази у самом центру Бајине Баште. Парк представља посебан кутак који у привлачном амбијенту слави национално писмо и први је парк овог типа у Србији и земљама српског говорног подручја. Поред културног значаја и представљања ћирилице и Рачанске преписивачке школе Парк ћирилице је одмах постао и туристичка атракција која свакодневно привлачи велики број посетилаца. Парк ћирилице поред уобичајеног парковског мобилијара садржи јединствене клупе у облику отворених књига са илустрацијама познатих Срба и њиховим цитатима о језику и писму, информативне табле о историји ћирилице, о Рачанској књижевној и преписивачкој школи као и илустровану азбуку за прво упознавање деце са српским писмом.

Воденица Саве Савановића налази се у селу Зарожју на самој реци Рогачици, завучена између дрвећа. Према предању у воденици је живео најпознатији српски вампир Сава Савановић. Воденица је временом пропадала али је пре пар година обновљена и сврстана у туристичку атракцију Бајине Баште.

Мини Хидроелектрана Врело налази се у месту Перућац. Изграђена је и пуштена у погон на истоименој реци, притоци реке Дрине 27. новембра 1927. године. Њен идејни творац био је професор Миладин Пећинар. Ниска брана са преливним пољем подигнута је испод моста којим се пружа пут Перућац - Бајина Башта. Мини хидроелектрана радила је све до 1959. када је због учесталих кварова и дотрајалости опреме обустављен њен даљи рад. У периоду 1985-1986 године извршена је модернизација комплетне електромашинске опреме и машинске зграде. Поновно везивање на дистрибутивну мрежу обављено је 27. новембра 1986. године, на 60. годишњицу њеног првог пуштања у рад.

Стара чаршија у Бајиној Башти је просторна културно-историјска целина, у строгом центру Бајине Баште, чије настање се везује за средину 19. века проглашењем насеља за варошицу 1858. године. Просторно уређење овај стари део варошице добија 1882. године, када се израђује регулациони план и долази до продаје плацева у слободном простору. Тиме се у томе време отварају механе, занатске радње-ковачи, пушкарни, сараци и трговачке радње. Са јачањем Бајине Баште као средишта, уз развој занатства и трговине, успостављају се и установе важне за повезивање са осталим крајевима-телеграфска станица, царинарница и поштанска станица. У периоду између два светска рата Бајина Башта се систематски изграђује, уз строго поштовање старог регулационог плана, у правилним блоковима са ортогоналном шемом улица и пространим правоугаоним тргом, на простору некадашње градске пијаце, који се наслања на стару чаршију. Ново време и промена начина живота, нестајање старих заната су довели и до промене намене и функције појединих објеката, с тим да је архитектура преосталог дела грађевина чаршије остала непромењена.

4.3. Преглед манифестација општине Бајина Башта

Дринска регата је најстарија и најмасовнија манифестација и највећи догађај на води у овом делу Европе, са традицијом дугом скоро три деценије. Прва Дринска регата је одржана јула 1994. године и од тада се сваке треће седмице у јулу одвија ова манифестација у част древним дринским сплаварима. Дринска регата поред великог спуста реком Дрином обухвата и бројне пратеће садржаје који сваке године у јулу у Бајину Башту привуку преко 100.000 посетилаца (сајам меда, ракија, сувенира и домаће радности, концерти у центру града на којима су извођачи народне или поп музике, такмичење у припремању рибље чорбе, скокови са моста у реку Дрину...). Званично крунисање у најбољу српску туристичку манифестацију је уследило током 2016. године када манифестација добија два најзначајнија признања у туризму у Србији, и то „Туристички цвет 2016“ од стране ТОС-а за најбољу туристичку манифестацију у Србији, а од стране Привредне коморе Србије и Министарства трговине, туризма и телекомуникација награду „Најбоље из Србије 2016“ за најбољу туристичку манифестацију у функцији промоције

Србије. Дринска регата је поново у 2024. години од стране Туристичке организације Србије проглашена за најбољу туристичку манифестацију и овенчана наградом „Туристички цвет 2024“.

Башта фест је интернационални фестивал кратког играног филма у Бајиној Башти, годишња манифестација која се одржава сваког првог викенда у јулу и траје четири дана. Башта фест је од изузетног значаја за децентрализацију културе, будући да је усмерио разнолик филмски, музички, едукативни и пратећи програм на ову предивну регију. Главни филмски програм је такмичарског карактера и награде се додељују за: најбољи филм у целини (Златна имажинација), најбољу режију (Златна индикација), најбољу мушку и женску улогу (Златна интерпретација), најбољи сценарио (Златна инспирација), за најбољу камеру (Златна визуелизација), и награду „Баш та част“ за изузетан допринос у промоцији Бајине Баште и читаве регије.

Tara Ultra Trail се по четврти пут за редом одржава првог викенда јула са стартом код средњовековног манастира Рача. Овогодишњу манифестацију обележиће делимично нове стазе, уз пролазак поред бројних атрактивних места најлепше планине Србије. Центар дешавања овога пута је Бајина Башта, где ће бити циљ свих трка. Манифестацију чине више него озбиљна Ултра од 75 км, али и две краће дистанце од 28 км и 12 км. Две дуже стазе ће вас водити успоном до Калуђерских Бара и језера Јаревац. Стазе се раздвајају на Рачанској Шљивовици и Ултра иде преко највишег врха Таре-Зборишта, на 1.545 метара висине, затим преко врха Гаврана, поред видиковаца: Бањска стена, Ослуша и Соколарица. Стазе се поново спајају на платоу Соколина. Посебне атракције представљају водопад Лађевац и кањон реке Раче. Мала стаза иде преко атрактивних терена око манастира Рача и даље ка Бајиној Башти.

Дани Раче украј Дрине представљају традиционалну духовну манифестацију која се почев од 1995. године, одржава у првој недељи октобра, у Бајиној Башти и манастиру Рача, у организацији фондације Рачанска баштина. Богат програм уметничке музике, сликарства, књижевности, глуме, уз научне скупове, почиње издавањем рачанског зборника, а завршава се доделом награде „Рачанска повеља“ истакнутим ствараоцима из области науке и културе који у свом раду укључују православну традицију. Досадашњи добитници награде „Рачанска повеља“ као што су нобеловац Петер Хандке, Милосав Тешић, Иван В. Лалић, Милорад Павић, Горан Петровић, Љубомир Симовић, Добрило Ненадић, Радован Бели Марковић, Динко Давидов, Емир Кустурица, Миодраг Павловић, Светислав Божић и Владета Јеротић сведоче о значају и нивоу ове културне манифестације.

Трибалион је једна од новијих манифестација на територији општине Бајина Башта и прва права српска трка са препрекама. Одржава се на планини Тари сваке године у мају месецу. Трка подразумева 20 км најтежег планинског терена, са 35 тешких препрека, кроз блато, воду, прашину и 1.150 метара висинске разлике. Високи зидови, пењање уз конопц, пузање кроз блато, ношење џакова са песком, вуча терета, гађање кладивом у мету, пливање, водене препреке у кањону, делови руте који су скоро вертикални, само су неке од препрека у оквиру ове манифестације.

Богојављенско пливање за Часни крст је манифестација коју организују Црквена општина Бајина Башта и Туристичка организација „Тара - Дрина“, 19. јануара, на празник Богојављење. Манифестацијом се прославља догађај који представља објављивање Богочовека и јавно увођење Исуса Христа у спаситељску дужност.

Бајна зима представља новогодишњу манифестацију која се организује на градском тргу у Бајиној Башти од краја децембра до 19. Јануара, са разноликим садржајима као што су сликање са Деда Мразом, кићење јелке, подела новогодишњих пакетића за најмлађе, новогодишњи концерт, дечије представе, дечији хор, новогодишњи базар који имају за циљ да улепшају празнично расположење, као и да се промовишу домаћи производи.

Ћирилична баштина је једна од најзначајнијих културних манифестација у региону, посвећена српском језику и очувању ћирилице, традиционално се одржава у Бајиној Башти сваког маја, око празника Светих Ћирила и Методија. Циљ ове вишедневне манифестације је да подстиче и негује коришћење ћирилице, да на српском говорном подручју обогатује културни идентитет и унапређује садржаје у области српског језика и културе. Учесници у програму „Ћириличне баштине“ током претходних година биле су бројне еминентне личности из културе, образовања и науке како из Србије тако и из региона. Ова културна манифестација је настала на основу Декларацију о заштити и неговању ћирилице коју је једногласно усвојила Скупштина општине Бајина Башта. У образложењу је наведено да је основни мотив доношење изразито занемаривање ћирилице као и чињеница да Бајина Башта има посебну обавезу у заштити националног писма јер је место где је постојала чувена рачанска преписивачка школа при манастиру Рача, једно од највећих културних жаришта у најтежем периоду под османлијском окупацијом. Декларација је правни основ за свеобухватне мере заштите и неговања ћирилице, а једна од првих која је реализована је организовање манифестације Ћирилична баштина.

Божично сеоце је новија манифестација у организацији Туристичке организације „Тара - Дрина“. Манифестација се одржава на градском тргу у Бајиној Башти са поставком „Витлејемска пећина“ уз наступе локалних културно-уметничких друштава и рецитације божичних песама. Поставка је направљена тако да представи пећину у месту Витлејему у Јудеји у време рођења Исуса Христа. Уз представу Витлејемске пећине организовано је и пуштање празничних песама које још више доприноси празничком духу у центру Бајине Баште.

Ћирилична бициклијада има за циљ промоцију здравог начина живота, рекреативног бициклизма, заштиту животне средине, безбедности у саобраћају, неговање и стално коришћење ћирилице и представљање значаја манастира Рача и Рачанске преписивачке школе. Одржава се сваког септембра на траси Парк ћирилице – Музеј ћирилице - манастир Рача - излетиште „Ћирилица“ - Парк ћирилице. Уз културно-уметнички и садржајан образовни програм, вожњом бицикли повезује се Парк ћирилице у центру Бајине Баште, Музеј ћирилице и простор где је цветала Рачанска књижевна и преписивачка школа и где се у најтежим временима у прошлости чувала ћирилица. Циљ је да се почетком сваке школске године нагласи значај сталног коришћења ћирилице и подсетити да је у непосредној близини центра Бајине Баште постојала школа чија дела представљају непролазне културне, духовне и уметничке вредности. Бициклијада је рекреативног типа, намењена деци и одраслима, дужина стазе је 13 км и није кондиционо захтевна.

Дринин дани је манифестација посвећена очувању реке Дрине, која се пет година за редом одржава почетком августа. Поред поподневних и вечерњих уметничких дешавања-филмских пројекција, музичких концерата, саставни део програма ове манифестације је и акција чишћења обале Дрине.

Породична бициклијада је једна од најновијих манифестација у организацији Туристичке организације „Тара-Дрина“ која се одржава на релацији Бајина Башта - Бушинско поље-Бесеровина – Перућац – Бесеровина - Бушинско поље - Бајина Башта. Бициклијада је рекреативног типа, дужина стазе је 26 км (у једном правцу 13 км), стаза није кондиционо захтевна. Вожња је намењена и деци и одраслима. Циљ Породичне бициклијаде је промовисање здравог и породичног живота, безбедности у саобраћају и дружење у природи.

Wild bear MTB stage race представља тимску етапну бицикличку трку са стартом и циљем на Митровцу. Манифестација је тродневног трајања и намењена је како професионалцима тако и искусним рекреативцима. Организатор манифестације је Спортско удружење „На све стране“ у сарадњи са ТО „Тара-Дрина“ и НП „Тара“.

4.4. Оцена атрактивности туристичких ресурса

Као приступ за процену туристичких ресурса општине Бајина Башта и одређивање нивоа њихове атрактивности, коришћена је ФАС методологија Светске туристичке организације. Ова метода се заснива на идентификовању и класификацији релевантних елемената туристичке понуде у три главне групе: Фактори (Factors), Атрактори (Attractors) и Подршка (Support). Ове групе се даље деле на подгрупе (поделементе), што омогућава детаљнију анализу (Попеску, Ј. „Менаџмент туристичке дестинације“, Универзитет Сингидунум, Београд, 2011, стр.163)

Туристички ресурси су природни, културни и створени/креирани ("man-made") који континуирано привлаче значајан број туриста. Ови атрактори представљају туристичку реалност у тренутку израде овог програма. Процена узима у обзир тренутну атрактивност атрактора, као и њихов потенцијал да у будућности привуку туристе. Сваки ресурс рангиран је на скали од 1 до 5 (1 означава низак степен, а 5 висок) по питању његове тренутне привлачности и вредности, већ и могућности за стварање нових вредности.

Критеријуми за оцену туристичких ресурса на подручју општине Бајина Башта коришћени у овом истраживању су:

- Доступност
- Атрактивност
- Препознатљивост
- Уређеност и опремљеност простора
- Комерцијализација (сувенири, улазнице)
- Комплементарност са околним ресурсима
- Туристичка супраструктура (смештај, ресторани, превоз)
- Могућност привлачења већег броја посетилаца
- Активности, забава, посебни догађаји
- Број посетилаца за манифестације

Анализа и оцена природних ресурса на подручју општине Бајина Башта извршена је на основу анализе одговора које су давали сви релевантни актери из сектора туризма и угоститељства на подручју општине. Резултати истраживања приказани су нумерички са скалом од 1 до 5, тако да су за сваки ресурс добијене оцене на основу којих је изведена просечна оцена сваког атрактора.

Табела 4. Оцена природних атрактора општине Бајина Башта

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ	Доступност	Атрактивност	Препознатљивост	Уређеност и опремљеност простора	Комерцијализација (сувенири, улазнице)	Комплементарност са околим ресурсима	Туристичка супраструктура (смештај, ресторани, превоз)	Могућност привлачења већег броја посетилаца	Активности, забава, посебни догађаји	Просечна оцена
Река Дрина	3,54	4,58	4,54	2,54	3,00	3,65	3,12	4,58	3,19	3,64
Бањска стена	3,77	4,77	4,85	3,19	3,42	3,96	2,35	4,65	2,58	3,73
Биљешка стена	3,04	4,23	4,00	2,88	2,38	3,27	2,00	4,27	2,19	3,14
Црњесково	3,96	3,85	3,69	3,08	2,77	3,50	2,77	4,19	2,69	3,39
Соколарица	3,62	4,42	3,96	3,31	2,54	3,35	2,27	4,27	2,58	3,37
Видиковац Сјенич	3,00	4,23	3,88	2,88	2,08	3,19	1,92	4,04	2,23	3,05
Видиковац Ослуша	4,58	4,19	4,15	3,58	2,77	3,73	3,58	4,27	2,77	3,74
Видиковац Зеленика	4,77	4,62	4,38	4,46	2,58	4,00	2,50	4,46	2,58	3,82
Видиковац Платно	3,38	3,62	3,00	2,77	2,15	3,08	2,38	3,85	2,35	2,95
Видиковац Предов крст	3,23	4,04	4,04	2,85	2,23	3,50	2,46	4,15	2,54	3,23
Видиковац Врла рипа	3,62	3,31	2,73	3,23	2,00	3,19	2,92	3,77	2,46	3,03
Видиковац Јањач	3,23	4,58	3,96	3,00	2,27	3,69	2,27	4,12	2,65	3,31
Извор Лађевац	3,88	4,62	4,31	3,46	2,62	3,77	2,19	4,08	2,85	3,53
Река и водопад Врело	4,88	4,92	4,92	3,65	3,73	4,27	4,19	4,73	3,58	4,32
Језеро Перућац	4,19	4,58	4,77	2,92	3,31	3,88	3,46	4,73	3,38	3,91
Језеро Заовине	4,19	4,65	4,77	2,62	2,69	3,77	2,92	4,54	2,77	3,66
Локалитет Митровац	4,31	4,42	4,65	3,27	3,92	4,19	3,81	4,58	3,38	4,06
Резерват природе Црвени поток	4,38	4,46	4,23	3,73	3,27	4,15	3,46	4,31	2,88	3,88
Локалитет Калуђерске баре	4,73	4,27	4,77	3,23	3,88	3,88	4,04	4,65	3,38	4,09
Просечна оцена	3,91	4,33	4,19	3,19	2,82	3,69	2,87	4,33	2,79	3,57

Извор: Анализа анкетних упитника добијених током израде Програма развоја туризма општине Бајина Башта

Анализа резултата је показала да природни атрактори на подручју општине Бајина Башта остварују просечну оцену 3,57. Најбоље рангирана је река и водопад Врело са просечном оценом 4,32, док само још локалитет Митровац и локалитет Калуђерске Баре остварују просечну оцену изнад 4. Посматрајући критеријуме за оцену туристичких ресурса закључује се да највећи проблем у општини представљају комерцијализација (сувенири, улазнице), активности, забава, посебни догађаји и туристичка супраструктура (смештај, ресторани, превоз), са просечним оценама испод 3, док са друге стране препознатљивост, атрактивност и могућност привлачења већег броја посетилаца остварују високу просечну оцену, изнад 4,19.

Табела 5. Оцена културно-историјских атрактора општине Бајина Башта

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ	Доступност	Атрактивност	Препознатљивост	Уређеност и опремљеност простора	Комерцијализација (сувенири, улазнице)	Комплементарност са околним ресурсима	Туристичка супраструктура (смештај, ресторани, превоз)	Могућност привлачења већег броја посетилаца	Активности, забава, посебни догађаји	Просечна оцена
Манастир Рача	4,46	4,85	4,77	4,35	4,00	4,35	2,92	4,62	3,54	4,21
Локалитет Мраморје	4,54	3,81	3,54	3,08	2,73	3,69	3,15	4,35	2,50	3,49
Црква у Бачевцима	4,08	3,23	3,00	3,04	2,42	3,35	2,50	3,58	2,46	3,07
Црква брвнара у Дубу	3,69	4,35	4,00	3,50	2,65	3,58	2,27	4,38	2,58	3,44
Црква у Рогачици	4,15	3,31	3,12	3,54	2,42	3,35	2,46	3,58	2,73	3,18
Црква Св. пророка Илије	4,77	3,77	3,77	4,15	3,15	3,73	3,69	3,81	3,23	3,79
Црква у Секулићу	3,85	3,85	3,54	3,62	2,58	3,62	3,38	4,04	2,62	3,45
Манастир Св. мученика Романових у Стрмову	3,04	3,81	2,96	3,42	2,46	3,38	2,42	3,73	2,46	3,08
Манастир Сабор српских светитеља на К. барама	4,23	3,50	3,38	3,62	2,85	3,92	3,35	4,15	2,85	3,54
Црква у Солотуши	3,73	3,96	3,50	3,92	2,65	3,58	2,31	4,00	2,77	3,38
Стећци у Растишту	2,85	3,58	3,15	2,92	2,12	3,54	1,92	3,65	2,54	2,92
Локалитет Солотник	3,04	4,42	3,77	2,46	2,04	3,62	2,12	4,23	2,54	3,14
Кућица на Дрини	4,62	4,77	4,77	4,08	3,85	4,35	4,58	4,77	3,62	4,38
Парк Ћирилице	4,81	4,27	4,15	4,50	3,38	4,31	4,35	4,42	4,00	4,24
Воденица Саве Савановића	2,92	3,96	3,88	2,27	2,38	3,15	2,08	4,04	2,35	3,00
МХЕ Врело	4,04	3,73	3,42	3,00	2,50	3,69	3,77	4,00	2,54	3,41
Стара чаршија (централно градско језгро)	4,12	3,42	3,15	2,88	2,65	3,46	3,62	4,12	3,12	3,39
Просечна оцена	3,94	3,92	3,64	3,43	2,75	3,69	2,99	4,09	2,85	3,48

Извор: Анализа анкетних упитника добијених током израде Програма развоја туризма општине Бајина Башта 2025-2029

Посматрајући културно-историске атракторе на подручју општине Бајина Башта комерцијализација (сувенири, улазнице), активности, забава, посебни догађаји и туристичка супраструктура (смештај, ресторани, превоз), отежавају развој туризма и поред чињенице да сви препознати ресурси имају значајан потенцијал за привлачење већег броја посетилаца. Кућица на Дрини, Парк Ћирилице и Манастир Рача остварују најбоље просечне оцене (изнад 4,21), и уједно представљају најпрепознатљивије ресурсе на подручју општине.

Табела 6. Оцена манифестација као атрактора општине Бајина Башта

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ	Доступност	Атрактивност	Препознатљивост	Уређеност и опремљеност простора	Комерцијализација (сувенири, улазнице)	Комплементарност са околим ресурсима	Туристичка супраструктура (смештај, ресторани, превоз)	Број посетилаца	Могућност привлачења већег броја посетилаца	Просечна оцена
Дринска регата	4,77	4,88	4,92	4,19	4,38	4,42	4,15	4,69	4,65	4,56
Башта фест	4,50	4,27	4,23	3,92	3,73	4,12	4,04	3,73	4,35	4,10
Тара ултра трејл	4,35	4,50	4,27	4,08	3,73	4,27	3,88	3,73	4,73	4,17
Дани Раче у крај Дрине	4,35	3,96	3,92	3,88	3,00	4,04	3,65	2,73	4,27	3,76
Трибалион	4,50	4,73	4,65	4,35	4,12	4,50	3,88	4,31	4,69	4,41
Богојављенско пливање	4,31	4,00	4,23	3,65	2,81	3,81	3,50	3,27	4,19	3,75
Бајна зима	4,62	4,15	3,62	4,00	3,46	4,27	4,15	3,46	4,46	4,02
Ћирилична баштина	4,69	4,50	4,50	4,15	3,85	4,35	4,08	3,81	4,50	4,27
Божићно сеоце	4,65	4,42	3,88	4,35	3,50	4,23	4,23	3,50	4,58	4,15
Ћирилична бициклијада	4,46	4,35	3,88	3,81	3,42	4,23	4,15	3,65	4,58	4,06
Сабор ловаца на Тари	4,31	4,08	3,85	3,77	3,27	3,92	3,85	3,81	4,38	3,91
Дринини дани	4,27	4,19	3,54	3,50	3,04	4,15	3,73	3,08	4,50	3,78
Породична бициклијада	4,58	4,38	3,88	3,81	3,19	4,08	4,00	3,42	4,46	3,98
Wild bear mtb stage race	4,15	4,46	3,62	3,85	3,46	4,27	3,73	3,27	4,58	3,93
Просечна оцена	4,50	4,30	4,10	4,00	3,50	4,20	3,90	3,60	4,50	4,10

Извор: Анализа анкетних упитника добијених током израде Програма развоја туризма општине Бајина Башта 2025-2029

Анализа анкетних упитника је показала да је Дринска регата најдоступнија, најатрактивнија, најпрепознатљивија манифестација која привлачи највећи број посетилаца. Иста анализа је показала да на подручју општине Бајина Башта има још значајан број манифестација са просечним оценама изнад 4: Трибалион, Ћирилична баштина, Ћирилична бициклијада, Божићно сеоце, Башта фест, Тара ултра трејл. Све манифестације су оцењене високом оценом по питању критеријума доступности, атрактивности и могућности привлачења већег броја посетилаца. Са друге стране, а готово идентично као у претходним анализама туристичких ресурса, комерцијализација и туристичка супраструктура представљају главне препреке конкурентнијег развоја манифестација на подручју општине.

4.5. Анализа туристичког промета општине Бајина Башта

За потребе овог истраживања коришћени су званични статистички подаци које дефинише туристу као свако лице које у месту изван свог пребивалишта проведе најмање једну ноћ, у објекту за смештај туриста ради одмора или рекреације, здравља, студија, спорта, религије, породице, послова, јавних мисија или скупова. Долазак туриста представља број лица (туриста) која су се пријавила и остварила ноћење у објекту који пружа услугу смештаја. Туриста се пријављује у сваком објекту где борави, због тога, у случају промене објекта у којем бораве, долази до њиховог поновног регистравања.

У коришћеним подацима које води Републички завод за статистику, од 2022. године, подаци о туристичком промету објављују се на основу статистичке обраде података преузетих из административног извора, Централног информационог система у угоститељству и туризму (еТуриста). Закључно са децембром 2021. године, подаци су се прикупљали, обрађивали и објављивали на основу статистичког истраживања о доласцима и ноћењима туриста у смештајним објектима. Променом извора података, што је непосредно утицало и на обухват, резултати добијени истраживањем (закључно са децембром 2021. године) и из административног извора еТуриста (од јануара 2022. године), нису на свим нивоима апсолутно упоредиви.

По проценама релевантних актера у сектору туризма пријем туриста без адекватног регистравања долазака и ноћења, посебно је изражен у 2020. години услед пандемије вируса корона. Истраживањем су обухваћене све врсте смештајних капацитета (хотели, пансиони, мотели, апартмани, кампови...), чиме је, по правилу, обезбеђена потпуна обухватност.

- Број регистрованих долазака туриста у општини Бајина Башта

Табела 7. Број регистрованих долазака туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. године

Година	Укупан број долазака туриста	Индекс 2020=100	Укупан број долазака домаћих туриста	Индекс 2020=100	Укупан број долазака страних туриста	Индекс 2020=100
2020	20.489	100,00	19.710	100,00	779	100,00
2021	26.730	130,50	24.762	125,60	1.998	256,50
2022	55.660	271,70	52.042	264,00	4.618	592,80
2023	61.052	298,00	54.492	276,50	6.560	842,10
2024	55.343	270,10	49.169	249,50	6.174	792,60

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

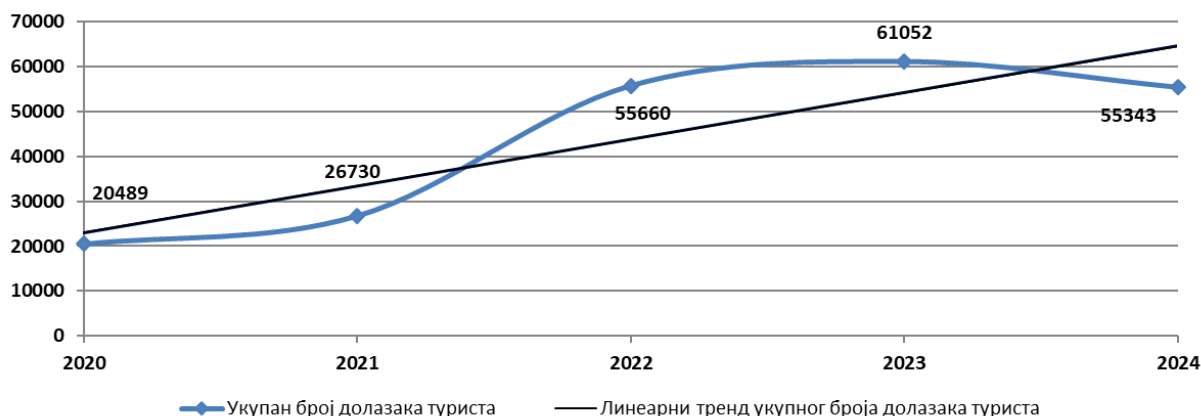
Уколико упоредимо статистичке податке из расположивих извора информација: статистичких годишњака Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2024) и Централног информационог система у области туризма и угоститељства Е-туриста у домену у ком приступ има локална самоуправа Бајина Башта и локална туристичка организација Тара-Дрина, приметимо да према званичној статистици број долазака туриста у општину Бајина Башта има узлазни тренд у посматраном петогодишњем периоду.

Наиме, увођење Централног информационог система у области туризма и угоститељства Е-туристe допринело је повећању регистрације долазака туриста на територији општине Бајина Башта. Увидом у информације можемо приметити да се број регистрованих долазака од

момента званичне примене централног информационог система повећао и код домаћих и код страних туриста.

Анализом података долазимо до закључка да је на прелазу из 2021. на 2022. годину територија општине Бајина башта доживела прави туристички бум, при чему се број регистрованих долазака у овој општини повећао 2,08 пута у 2022. години у односу на 2021. годину. Овај тренд је настављен и током 2023. године.

График 1. Укупан број долазака туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година

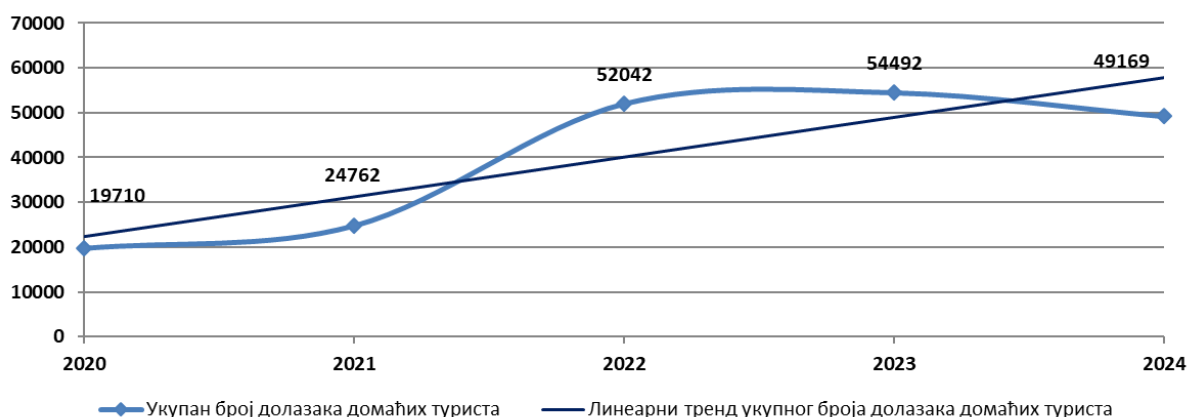
Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

У посматраном периоду дошло је до значајне флукутације броја долазака туриста проузроковане пандемијом корона вируса SARSCoV-2 која је угрозила туристичку индустрију широм света, потпуно ометајући све врсте саобраћаја и граничне прелазе. Узимајући у обзир податак да је током 2019. године, у општини Бајина Башта регистровано укупно 49.364 долазака туриста (Општине и региони у Републици Србији, издање 2020), можемо констатовати да епидемија више него преполовила број регистрованих долазака у ову општину (20.489 укупно регистрованих долазака туриста у 2020. години). Тек током 2022., 2023. и 2024. године евидентна је позитивна промена укупног броја долазака туриста у општини Бајина Башта у односу на период пре избијања корона вируса (укупан број регистрованих туриста у 2024. износи 55.343 што је за 12,11% више него 2019. године). Уколико изузмено податак да је током 2024. године, у општини Бајина Башта регистровано 5.709 туриста мање него у 2023. години (-9,35%), можемо констатовати да број укупних долазака туриста на територију општине Бајина Башта има узлазни тренд.

Остварени број долазака домаћих и страних туриста прати тренд укупног туристичког промета у општини. Током 2020. године укупан број регистрованих долазака туриста у општину Бајина Башта смањен је за 43,27% у односу на 2019. годину када је регистровано 45.548 долазака домаћих туриста, а Република Србија забележила је пад од 52,8% током 2020. године у односу на 2019. годину (Општине и региони у Републици Србији, издање 2020).

Пандемија корона вируса SARSCoV-2 имала је далекосежне негативне последице на све секторе привреде, међу које је био и туризам. Затварањем граница и отежавањем путовања у иностранство домаћа туристичка тражња била је усмерена углавном на територију Србије и посебно на рурална подручја.

График 2. Укупан број долазака домаћих туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година

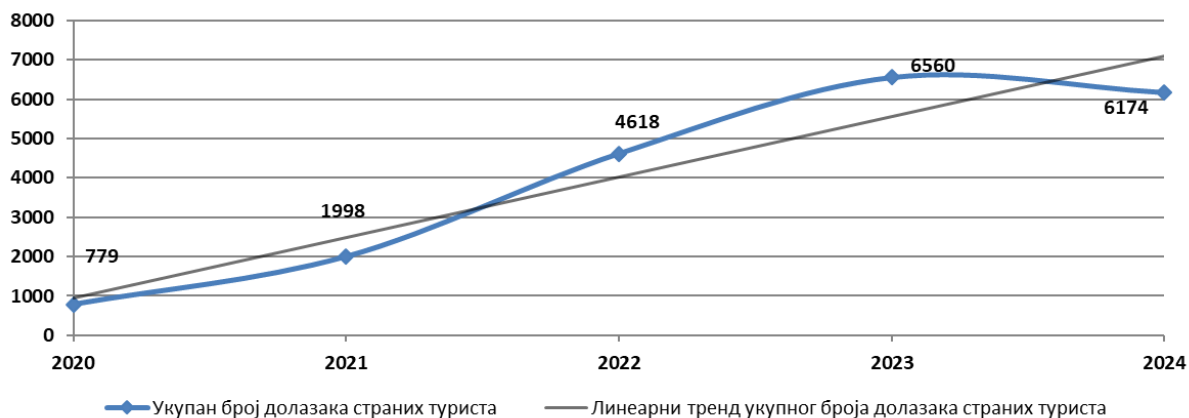

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

Званични статистички подаци указују да је и током периода епидемије општина Бајина Башта, као рурално подручје, била препозната као значајна туристичка дестинација у Србији. Преполовљени број регистрованих долазака домаћих туриста у овој општини током 2020. године, бележи узлазни тренд током 2021-2024. године (током 2024. године укупно је регистровано 49.169 домаћих туриста, што је 249,50% више него 2020. године, односно, за 7,95% више него 2019. године).

Статистика регистрованих страних туриста у општини Бајина Башта, начелно прати глобални тренд у Републици Србији.

График 3. Укупан број страних туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

Најмањи број регистрованих туриста забележен је 2020. године (779) што је условљено проглашењем ванредног стања у Републици Србији услед појаве корона вируса. Поређења ради, 2019. године, званично је регистровано укупно 8.336 страних туриста у овој општини (Општине и региони у Републици Србији, издање 2020). Тренд регистрованих долазака домаћих туриста има узлазни тренд, мада у 2024. години (6.174) још није достигао број из периода пре епидемије корона вируса.

- Број број остварених ноћења туриста у општини Бајина Башта

Када је у питању број остварених ноћења ситуација је слична као и код броја регистрованих долазака туриста у општини Бајина Башта.

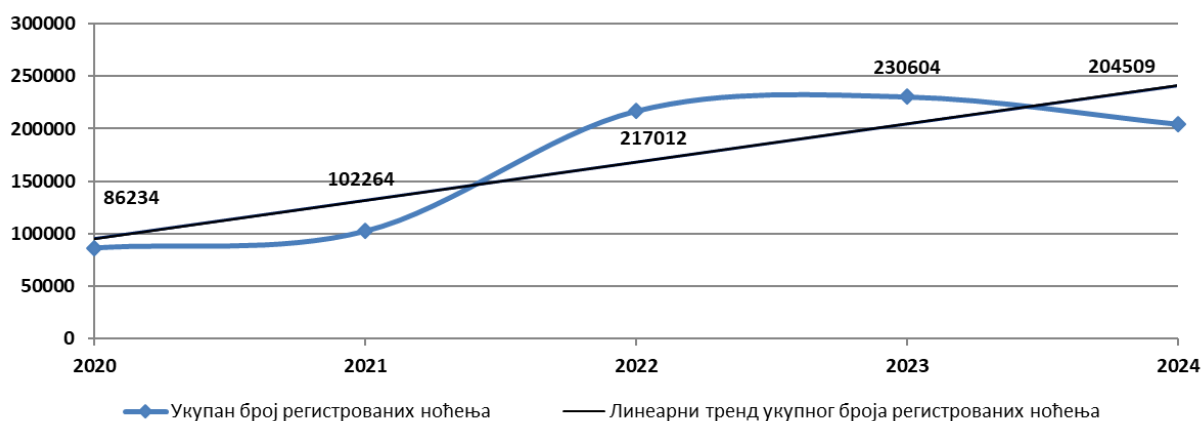
Табела 8. Број укупно регистрованих ноћења туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. године

Година	Укупан број регистрованих ноћења туриста	Индекс 2020=100	Укупан број регистрованих ноћења домаћих туриста	Индекс 2020=100	Укупан број регистрованих ноћења страних туриста	Индекс 2020=100
2020	86.234	100,00	84.815	100,00	1.419	100,00
2021	102.264	118,60	97.843	115,40	4.421	311,60
2022	217.012	251,70	205.288	242,00	11.724	826,20
2023	230.604	267,40	214.943	253,40	15.661	1.103,70
2024	204.509	237,20	184.759	217,80	19.750	1.391,80

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

Уколико посматрамо петогодишњи период 2020-2024, можемо уочити да се број остварених (регистрованих) ноћења у општини повећава из године у годину у односу на референтну годину (2020. година).

График 4. Укупан број регистрованих ноћења туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година

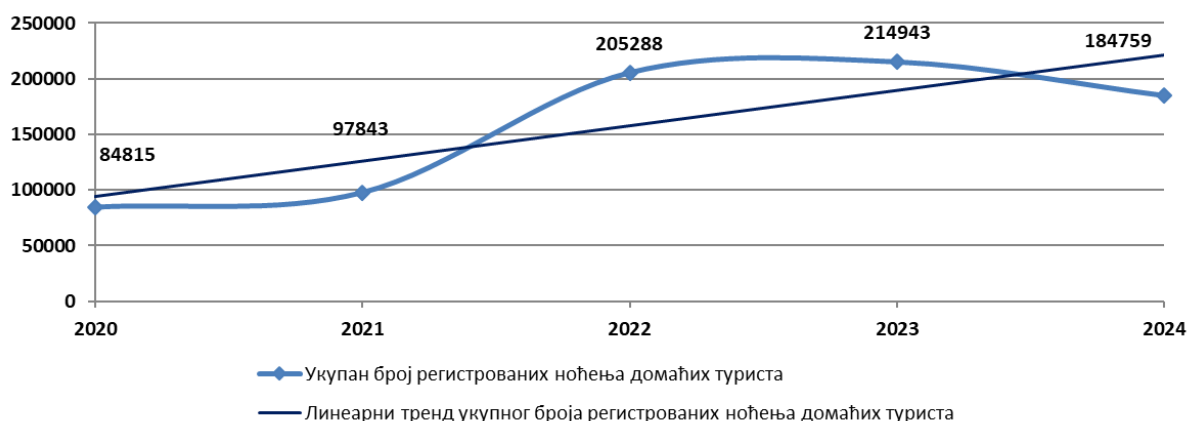

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

У односу на базну 2020. годину, број остварених ноћења се у 2021. години повећао за 18,60%, у 2022. години за 151,70%, у 2023. години за 167,40%. Године 2024. остварено је 204.509 ноћења, што је 11,32% мање у односу на 2023. годину, а што је резултат мањег броја регистрованих долазака туриста у општину Бајина Башта током 2024. године.

Уколико упоредимо број регистрованих ноћења свих туриста у периоду пре наступања епидемије корона вируса у Србији (2019), са бројем регистрованих ноћења свих туриста у посматраном петогодишњем периоду, можемо закључити да током 2024. године није достигнут ниво регистрованих ноћења туриста из 2019. године (212.560 укупно регистрованих ноћења, извор: Општине и региони у Републици Србији, издање 2020), односно да је 2024. године остварено 96,21% од регистрованога броја ноћења у години пре проглашења епидемије.

График 5. Укупан број регистрованих ноћења домаћих туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

Слична ситуација је и са бројем регистрованих ноћења домаћих туриста, где је у односу на референтну 2020. годину, статистички регистрован пораст броја остварених ноћења у свим годинама са трендом повећања у посматраном петогодишњем периоду.

График 6. Укупан број регистрованих ноћења страних туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

Уколико посматрамо број остварених ноћења домаћих туриста пре пандемије (203.494 регистрована ноћења домаћих туриста у 2019. години, извор: Општине и региони у Републици Србији, издање 2020), можемо закључити да је, територија општине Бајина Башта скоро успела да се опорави од последица епидемије и да се врати на ниво из 2019. године. Током 2024. године регистровано је 184.759 ноћења домаћих туриста што је 90,79% броја регистрованих ноћења 2019. године.

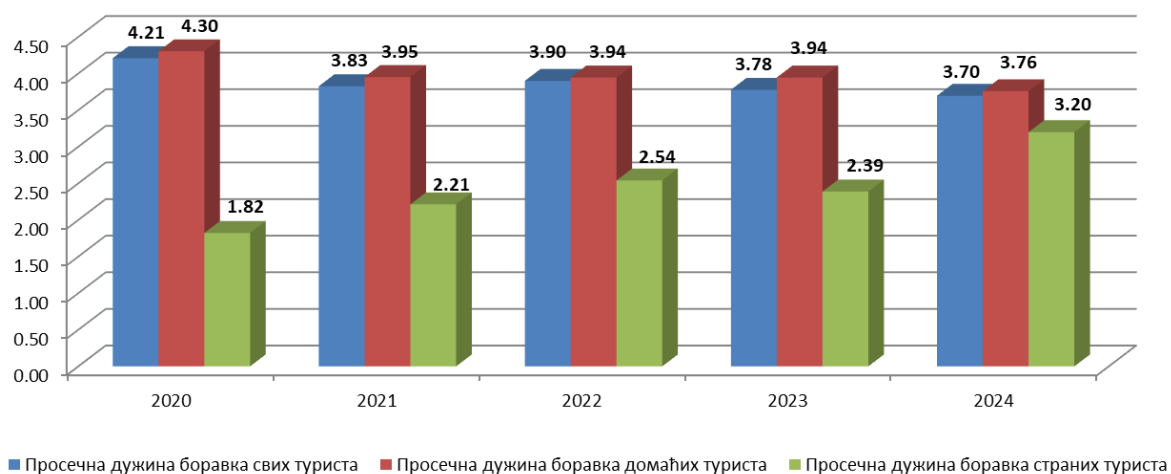
Слично је и када је у питању егистрован број страних туриста. Статистички подаци указују на растући тренд у посматраном петогодишњем периоду, са разликом да су 2022, 2023. и 2024. године регистровани већи бројеви остварених ноћења страних туриста него у години пре корона вируса (9.066 регистрованих ноћења страних туриста у 2019. години, извор: Општине и региони у Републици Србији, издање 2020). Како број регистрованих страних туриста није достигао ниво из 2019. године, долазимо до закључка да се повећао број остварених ноћења страних туриста, односно, да се продужио период њиховог боравка.

- Просечна дужина боравка туриста у општини Бајина Башта

Дужина боравка туриста се директно одражава на укупан туристички приход туристичке привреде општине Бајина Башта. Што је дужина боравка туриста дужа, већа је потрошња на услуге смештаја, исхране, културне и забавне садржаје, чиме се подстиче локална економија.

У посматраном периоду, забележена је укупна просечна дужина боравка туриста у распону од 4,21 дан 2020. године до 3,70 дана 2024. године. У складу са анализом уочено је да се у посматраном периоду укупна просечна дужина боравка туриста у општини Бајина Башта смањује. Ово је практично последица епидемије, када су у периодима корона вируса, домаћи туристи дуже боравили у руралним подручјима Србије, тј. на подручју општине Бајина Башта.

График 7. Просечна дужина боравка туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година

Извор: Општине и региони у Републици Србији (Издања 2021-2022) и Централни информациони систем у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022, 2023. и 2024.

За разлику од домаћих туриста, просечна дужина боравка страних туриста има узлазни тренд, односно, временом се повећала са 1,82 дана (2020. година), на 3,20 дана (2024. година), из чега произилази да општина Бајина Башта постаје интересантнија страним туристима у складу са туристичком понудом смештајних капацитета и туристичког садржаја. Поређења ради, просечна дужина боравка страних туриста у општини Бајина Башта у 2019. години износила је 2,4 дана (извор: Општине и региони у Републици Србији, издање 2020).

4.6. Организација туристичког сектора

У складу са Законом о туризму, информативно-промотивни систем Србије организован је у три нивоа: државни, локални (уз законску могућност удруживања две или више општина) и туристичка организација аутономне покрајине. Туристичка организација Србије је кровна институција на националном нивоу која обавља послове промоције Србије и њеног туристичког потенцијала, координира свој рад са активностима туристичких организација на локалном и регионалном нивоу и врши истраживање туристичког тржишта. Локалне туристичке организације се баве промоцијом туризма на нивоу општине, координирају активности субјеката у туризму на локалном нивоу, прикупљају и објављују информације о туристичкој понуди, организују манифестације, сајмове и дешавања, организују рад туристичких информативних центара и посредују у пружању услуга у домаћој радиности. На територији општине Бајина Башта функционише једна локална и једна регионална туристичка организација:

Туристичка организација „Тара-Дрина“ Бајина Башта је општинска установа основана 2001. године ради организовања и обављања послова на промоцији и спровођењу мера на унапређењу развоја туризма на територији општине Бајина Башта. Данас је ТО „Тара-Дрина“ Бајина Башта јавна служба, чији основни задатак је обављање послова у функцији развоја и промоције туризма од интереса за општину Бајина Башта и очување и заштита туристичких вредности и усмеравање и подстицање развоја туризма на територији општине Бајина Башта. Туристичка организација „Тара-Дрина“ Бајина Башта координише сарадњу између привредних и других субјеката у туризму који непосредно и посредно делују на унапређењу развоја и промоцији туризма, доноси програм и план промотивних активности у складу са плановима и програмима Туристичке организације Србије; обезбеђује информативно-пропагандне материјале којима се промовишу туристичке вредности општине Бајина Башта; прикупља и објављује информације о целокупној туристичкој понуди на територији општине Бајина Башта, организује и учествује у организацији туристичких, научних, стручних, спортских, културних и других скупова и манифестација; организује туристичко-информативне центре на територији општине Бајина Башта, ради на унапређењу туристичке инфраструктуре и врши друге активности у складу са законом, одлукама оснивача и Статутом. Поред послова туризма, у надлежности јој је и управљање спортским центром „Браћа Милутиновић“ са спортском халом у Бајиној Башти. Туристичка организација „Тара-Дрина“ је организатор и суорганизатор бројних манифестација од којих је најмасовнија Дринска регата.

Туристичка организација регије Западна Србија устројена као јавна служба са статусом правног лица за деловање на подручјима 13 локалних самоуправа Златиборског и Моравичког округа. ТОРЗС је основана са мисијом да осмисли и координира заједничку промоцију туризма између кључних интересних субјеката подручја и усклади је са плановима и програмима Туристичке организације Србије, као и да подстиче изградњу туристичке инфраструктуре и других пратећих садржаја јавног карактера од значаја за унапређење квалитета туристичке понуде. Једна од главних активности Туристичке организације регије Западна Србија је координација наступа на сајмовима у земљи и иностранству.

Мапирањем кључних учесника туристичког развоја општине Бајина Башта (тзв. стејкхолдера), идентификоване су групе стејкхолдера који се могу посматрати и појединачно, као одвојени интересни субјекти. Оцена стејкхолдера урађена је у три димензије, и то:

- Снага/моћ (1-веома ниска, 2-слаба, 3-средња, 4-значајна, 5-велика)
- Заинтересованост (1-веома ниска, 2-слаба, 3-средња, 4-значајна, 5-велика)
- Однос (1-велики противник, 2-кочи, 3-неутралан, 4-пружа подршку, 5-активно заговара идеју)

Како би се створила јаснија слика позиција стејкхолдера, на основу анализе утицај и моћ, листа стејкхолдера се може свести на ужи списак стејкхолдера који утичу како на туристички развој, тако и на оптимизацију модела управљања општином Бајина Башта. Узимајући у обзир ова два критеријума, добијамо следећу листу кључних актера:

Табела 9. Оцена стејкхолдера општине Бајина Башта

НАЦИОНАЛНИ НИВО		Снага/моћ	Заинтересованост	Однос	Просек
1.	Министарство туризма и омладине	4,08	3,29	3,75	3,71
2.	Министарство заштите животне средине	3,75	3,17	3,25	3,39
3.	Министарство пољ., шумарства и водопривреде	3,50	3,00	3,17	3,22
4.	Министарство културе	3,42	3,21	3,29	3,31
5.	Туристичка организација Србије	4,00	3,88	3,96	3,94
6.	Завод за заштиту споменика културе Краљево	3,13	3,00	3,08	3,07
7.	Завод за заштиту природе Републике Србије	3,63	3,29	3,25	3,39
8.	Јавно предузеће Србијашуме	3,00	2,75	2,83	2,86
9.	Јавно предузеће Србијаводе	3,33	2,79	2,75	2,96
10.	Јавно предузеће Путеви Србије	3,54	2,21	2,29	2,68
РЕГИОНАЛНИ НИВО		Снага/моћ	Заинтересованост	Однос	Просек
11.	Регионална развојна агенција Златибор	3,67	3,79	3,67	3,71
12.	Регионална привредна комора Ужице	3,29	3,13	3,25	3,22
13.	Туристичка организација регије Западна Србија	3,92	4,13	4,21	4,08
14.	Туристичка организација Ужице	3,33	3,04	3,29	3,22
15.	СПЦ Епархија жичка	3,63	2,92	3,08	3,21
ЛОКАЛНИ НИВО		Снага/моћ	Заинтересованост	Однос	Просек
16.	Јавно предузеће Национални парк Тара	4,50	4,21	4,33	4,35
17.	Српски православни манастир Рача	3,96	3,96	4,04	3,99
18.	Војна установа Тара	3,50	2,96	2,96	3,14
19.	Цептер групација	3,54	3,33	3,21	3,36
20.	Дечије одмаралиште Митровац на Тари	3,58	3,42	3,50	3,50
21.	Хотел Тара	3,58	3,96	3,88	3,81
22.	Агенција за рекламну делатност Тара планина	3,79	4,33	4,25	4,13
23.	ББ Клековача	3,96	4,38	4,42	4,25
24.	Стара песма (ТИМ д.о.о.)	3,88	4,29	4,46	4,21
25.	Млекара Спасојевић	3,46	3,58	3,83	3,63
26.	Пружаоци угостит. услуга - сеоски туризам	3,67	3,67	3,54	3,63
27.	Пружаоци угостит. услуга - хотелијери	3,92	3,92	3,75	3,86
28.	Пружаоци угостит. услуга - домаћа радиност	3,46	3,79	3,71	3,65
29.	Пружаоци угостит. услуга - ресторани и кафићи	3,46	3,46	3,50	3,47
30.	Удружење грађана БИОС Бајина Башта	3,38	3,83	3,83	3,68
31.	Maple Adventure	3,71	4,21	4,17	4,03
32.	Дринско-Лимске ХЕ-ЕПС	4,08	2,54	2,92	3,18
33.	Планинарски клуб Тара	4,00	4,67	4,71	4,46
34.	Туристичке агенције - организатори путовања	4,42	4,54	4,54	4,50
35.	Аеродром Поникве	3,63	2,42	2,46	2,83
36.	Јавно комунално предузеће 12. септембар	3,79	3,08	3,17	3,35
37.	Јавно комунално предузеће ББ Терм	2,71	2,38	2,63	2,57
38.	Башта ФЕСТ	3,88	4,25	4,42	4,18
39.	Установа Култура Бајина Башта	3,75	3,54	3,67	3,65
40.	Техничка школа Бајина Башта	3,04	2,96	2,96	2,99
41.	УГ у области заштите и промоције природних и културних вредности	2,96	3,29	3,38	3,21
42.	Медији (штампани и електронски)	3,67	3,46	3,50	3,54
43.	Локално становништво	3,88	3,21	3,25	3,44

Извор: Закључци радне групе на основу спроведеног анкетног истраживања

На националном нивоу, туристички посленици општине Бајина Башта као најутицајније стејкхолдере виде: Министарство туризма и омладине, Министарство заштите животне средине, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство културе, Туристичку организацију Србије, Завод за заштиту споменика културе Краљево, Завод за заштиту природе Републике Србије, Јавно предузеће Србијашуме, Јавно предузеће Србијаводе и Јавно предузеће Путеви Србије. Реч је о националним телима који су креатори туристичке политике и од којих стратешки зависи развој туризма и обим улагања у развој туризма, пре свега туристичку инфраструктуру и супраструктуру.

Према информацијама добијеним од радне групе који су учествовали у оцењивању кључних учесника туристичког развоја општине Бајина Башта, са највишим оценама су оцењени Министарство туризма и омладине (3,71) и Туристичка организација Србије (3,94). Највећу моћ, односно утицај на туристичку политику има Министарство туризма и омладине (4,08) док најбоље оцењен однос према туристичком развоју има Туристичка организација Србије (3,88). Значајни актери који усмеравају, а по мишљењу радне групе, ограничавају развој туризма јесу друга министарства, национална секторска јавна предузећа и установе које се баве заштитом културног наслеђа која су индиректно повезана са туристичким развојем.

Када је у питању регионални развој, радна група је као кључне актере препознала Регионалну развојну агенцију Златибор, Регионалну привредну комору Златиборског округа - сектор Ужице, Туристичку организацију регије Западна Србија, Туристичку организацију Ужице и СПЦ - Епархију жичку. Међу идентификованим субјектима, радна група је рад Регионалне туристичке организације регије Западна Србија (4,08) и Регионалне развојне агенције Златибор (3,71) оценила високим оценама. И поред релативно високо оцењене снаге (моћи, потенцијалног утицаја), Регионална привредна комора Ужице, Туристичка организација Ужице и СПЦ Епархија жичка, према мишљењу испитаника, нису значајно заинтересоване за општи туристички развој општине Бајина Башта, при чему је њихов однос оцењен као неутралан.

Мађу осталим кључним учесницима чији рад утиче директно или индиректно на свеукупан туристички развој општине Бајина Башта, радна група је издвојила: ЈП Национални парк Тара, Српски православни манастир Рача, Војну установу Тара, Центер групацију, Дечије одмаралиште Митровац на Тари, Хотел Тару, Агенцију за рекламну делатност Тара планина, ББ Клековачу, Стару песму (ТИМ д.о.о.), Млекару Спасојевић, пружаоце угоститељских услуга - сеоски туризам и домаћа радиност, хотелијере, ресторане и кафиће, затим УГ БИОС, Maple Adventure, Дринско-Лимске ХЕ-ЕПС, Планинарски клуб Тара, туристичке агенције, Аеродром Поникве, ЈКП „12. септембар“, ЈКП ББ Терм, Башта ФЕСТ, Установу Култура Бајина Башта, Техничку школу Бајина Башта, удружења у области заштите и промоције природних и културних вредности, медије и локално становништво. Најбоље оцењени стејкхолдери који имају позитивни утицај на туристички развој општине Бајина Башта јесу туристичке агенције - организатори путовања, Планинарски клуб Тара, НП Тара, ББ Клековача, Стара песма (ТИМ д.о.о.), Башта ФЕСТ, Агенција за рекламну делатност Тара планина и Maple Adventure (агенција специјализована за активни одмор). Испитаници сматрају и да су ЈКП ББ Терм, Аеродром Поникве, Дринско-Лимске ХЕ- ЕПС, ВУ Тара и Техничка школа Бајина Башта значајна препрека туристичком развоју општине Бајина Башта.

Закључак процеса мапирања и оцене кључних учесника туристичког развоја општине Бајина Башта јесте да су најзначајнији актери за развој туризма Министарство туризма и омладине, Туристичка организација Србије и друге државне институције које управљају туристичком политиком и одлучују о стратешким инвестицијама у инфраструктуру. Локално, најбоље оцењен је утицај приватног сектора (пре свега туристичке агенције и произвођачи производа чији брендови доприносе промоцији подручја), затим наглашен је допринос НП Тара свеукупном туристичком развоју општине, улога планинарских клубова у промоцији природе и активног одмора, док се рад локалних комуналних предузећа сматра препреком у туристичком развоју.

4.7. Анализа понуде туристичко-угоститељских капацитета

У укупном броју угоститељских објеката за смештај у Републици Србији, хотели имају највећи удео, како по броју објеката, тако и по броју смештајних јединица и лежаја. Генерално, може се закључити да су хотели виших категорија бројнији у градским центрима, док су објекти осталих категорија и врста типични за мања места и традиционалне планинске и бањске дестинације.

Управо таква ситуација је карактеристична за општину Бајина Башта, где водећу улогу у смештају туриста имају комплементарни смештајни објекти у односу на основне.

На територији општине Бајина Башта, доминира смештај у сеоским подручјима, где примат има смештај у објектима домаће радиности (кућа, соба, апартман) а мање у сеоским туристичким домаћинствима.

Табела 10. Преглед укупног броја објеката за смештај по врсти објеката у општини Бајина Башта на дан 31.12.2024. године

Р.бр.	Врста објекта	Број објеката
1.	Хотел	3
2.	Гарни хотел	2
3.	Кућа	83
4.	Апартман	207
5.	Соба	22
6.	Сеоско туристичко домаћинство	29
7.	Коначиште	1
8.	Преноћиште	6
9.	Хостел	3
10.	Одмаралиште	1
УКУПНО ОБЈЕКТА		357

Извор: Централни информациони систем у области угоститељства и туризма на дан 31.12.2024. године

Према истој ециденцији, на територији општине Бајина Башта у оквиру 357 регистрованих објеката, туристима је на располагању укупно 938 смештајних јединица које располажу са 2.165 кревета (2.618 индивидуалних лежаја) и једна камп парцела.

Уколико посматрамо број регистрованих објеката чија је категоризација у надлежности јединице локалне самоуправе може се закључити да међу њима доминирају апартмани (207) и куће (83) док је 29 објеката категорисано као сеоско туристичко домаћинство.

На територији општине, послују четири хотела: Хотел Турист и Хотел Цептер Дрина у Бајиној Башти као и Хотел Бели Бор у Радмиловцу на Тари (ВУ Тара), као два гарни хотела: Гарни хотел Тара на Калуђерским Барама и Гарни хотел Вила Дрина у Бајиној Башти. Смештај у Бајиној Башти употпуњују три хостела (Две липе, Мистична река и Мала река). На Тари послује и Дечије одмаралиште „Митровац на Тари“ са комплексом од седам павиљона изграђених у планинском стилу, а који функционише у оквиру Центра дечијих летовалишта Београд.

Од ресторатерских објеката, на подручју општине, значајни су ресторани: Цептер, Турист, Белви, Код Пеце, Врело, Студенац, Одмор на Дрини, Курта, Ројал, Тара, посластичарница Оливер, пицерија Се ла ви, повнице Кригла и цигла, Џекс, Алас, Хогар, као и бројни кафићи и киосци брзе хране.

5. SWOT АНАЛИЗА – ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

SWOT анализа представљена у тексту испод је изложила главне снаге, слабости, као елементе унутрашњег окружења, као и екстерно условљене факторе-прилике и претње за развој туризма општине Бајина Башта. SWOT анализа представља кључну алатку у дијагнози тренутног стања сектора туризма. Суштински важна улога SWOT анализе јесте мапирање проблема који ометају и успоравају адекватан развој туризма општине Бајина Башта. Суштина анализе је да се стави фокус на јаке стране, да се минимизирају слабости и искористе прилике које се пружају из екстерног окружења.

Овим документом представљено је пет матрица SWOT анализе и то анализом идентификованих најважнијих елемената развоја туризма у овој општини: I Људски ресурси, II Инфраструктура и саобраћај, III Туристички производи, IV Усклађеност са другим делатностима и V Маркетинг и дистрибуција.

I МАТРИЦА АНАЛИЗЕ: ЉУДСКИ РЕСУРСИ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Гостољубивост локалног становништва - Традиција бављења туристичком делатности – 120 година организованог туризма на планини Тари - Постојање малих породичних бизниса у области пружања угоститељских услуга, производње традиционалних производа - Мотивисаност локалне популације за обављање делатности у сектору туризма	- Недовољан број лиценцираног кадра у складу са потребама туристичке привреде (туристички водич, локални туристички водич, кустос...) - Неповољна демографска кретања и старосна структура локалне популације - Одлив младих стручних кадрова у дестинације у окружењу и иностранство - Недовољно разумевање и поштовање културних вредности, традиције и идентитета заједнице - Недовољна свест о значају заштите животне средине, одрживог коришћења природних ресурса и одговорног понашања према природи - Недовољно разумевање локалне самоуправе о значају одрживог туризма
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Учешће у међународним донаторским пројектима и програмима - Додатна едукација кадрова - преквалификација, дошкавање - Успостављање финансијских надокнада за спровођење стручне праксе (накнада превоза, исхране) - Коришћење познатих личности из Бајине Баште за промоцију туристичке понуде - Едукација локалног становништва кроз посете примерима добре праксе - Успостављање образовних профила угоститељске струке у складу са потребама туристичке привреде - кувари и конобари	- Нелојална конкуренција - Сезоналност посла (фокус на производњи малина у летњем периоду) - Неизвесни услови пословања у сектору туризма узроковани екстерним политичким нестабилностима

II МАТРИЦА АНАЛИЗЕ: ИНФРАСТРУКТУРА И САОБРАЋАЈ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• 341 категорисан угоститељски објект у домаћој радиности и сеоском туризму • Постојање смештајних објеката у насељу Бајина Башта • Мрежа добро обележених планинарских стаза – индивидуалних, али и као делова ширих мрежа (Via Dinarica, пешачки пут Е7) • Препознатљиве локације са уређеним видиковцима • Разноврстан и богат инфраструктурни потенцијал за развој туризма специјалних интереса (мини скијалишта, трасе зип линија, купалишта, трасе за планинарски бициклизам, виа ферате) • Успостављање Музеја ћирилице у Бајиној Башти • Успостављена ванлинијска веза реком Дрином на релацији Перућац – Вишеград • Успостављен повремен гранични прелаз на Перућцу (за потребе превоза људи бродом на релацији Перућац - Вишеград) • Постојање мини кампова	• Недостатак туристичког мобилијара и информативних табли на атрактивним локацијама и неадекватно одржавање постојећег мобилијара • Географска изолованост од главних коридора аутопутева и погранични положај општине • Неповољно стање локалне путне мреже због лошег система одржавања • Недовољна развијена мрежа уређених бициклистичких стаза • Недостатак паркинг места (број и обележеност, недостатак аутоматске наплате паркинга) на туристичким локалитетима • Непостојање хотелског смештаја виших категорија • Постојање туристичке инфраструктуре која више није у функцији развоја туризма (Хотел Тара, Хотел Језеро) • Недостатак етно села, ауто кампова • Некатегорисани туристички објекти који подлежу категоризацији • Неразвијен систем комуналних услуга (одвожење смећа, водовод, канализација, расвета, струја) • Неизграђена канализациона мрежа на туристичким локалитетима (загађени извори, отпадне воде) • Недостатак јавних тоалета, канти за отпатке и другог јавног мобилијара • Недостатак плажа и пратећег садржаја поред реке Дрине и језера Перућац • Непостојање марине за бродски саобраћај на Перућцу • Недостатак уређеног градског купалишта на Дрини • Недостатак затворених простора за спортове - балон сала • Лоша повезаност локалитета линијским саобраћајем са Бајином Баштом и урбаним центрима у окружењу

II МАТРИЦА АНАЛИЗЕ: ИНФРАСТРУКТУРА И САОБРАЋАЈ (наставак)

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
• Повећање броја категорисаних објеката • Уређење плажа на Дрини, Перућцу, Заовинама • Регулисање дела реке Пилице, Раче, Дрине • Уређење прилазних путева ка постојећим видиковцима • Инфраструктурно опремање нових видиковаца • Увођење услуге изнајмљивања бицикли на атрактивним локалитетима • Изградња гондоле Перућац - Митровац • Развој инфраструктуре за културне садржаје (позорнице, биоскопи) • Изградња тунела Кадињача • Активирање аеродрома Поникве • Унапређење инфраструктуре за зимске садржаје (скијалишта, клизалишта, санкалиште) • Улагања у туристичке инфраструктурне објекте ван функције (хотели у процесу приватизације, стављање у функцију хотела Језеро, хотела у Перућцу, хотела у Рачанској Шљивовици) • Регулисање отпадних вода на реци Дрини (сплавови) • Уређење извора реке Врело	• Неконтролисана градња објеката у заштићеном подручју НП Тара • Почетак „златиборизације“ планине Таре, односно, непланска градња, непоштовање планске основе и правила грађења • Слаба заинтересованост за сарадњу Дирекције за железнице у чијој надлежности је рад жичара (изградња гондоле Перућац - Митровац) • Нерегулисан плутајући отпад узводно од Перућца

III МАТРИЦА АНАЛИЗЕ: ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОДИ

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Традиција у развоју туризма – 120 година организованог туризма на планини Тари - Јединствени, препознатљиви и разноврсни туристички садржаји (Магични туристички прстен, Брод Гризли, Кућица на Дрини, Музеј ћирилице, стећици) - Очувана природа и богатство биљног и животињског света - станишта оморике, мрког медведа, дивокозе - Разноврсног природних ресурса (река Дрина, планина Тара, река Врело, језера за развој туризма специјалних интереса - Развијен туризам специјалних интереса (посматрање медведа, планинарење, бициклизам, уређени видиковци, сплаварење, кајакарење, педлинг, мини скијалишта, пецање, планинско трчање) - Културни туризам (манастир Рача, Музеј ћирилице у Рачи, манифестација Дани Раче у крај Дрине, два локалитета стећака у Растишту на Унесковој листи заштићене светске културне баштине) - Значајна инфраструктура за развој тематског туризма („ракијски туризам“ - дестилерије ББ Клековача и Стара песма; укључивање у Виа Динарика туристички производ (планинарење), Е7 пешачке руте Европе (пешачење), Трансдинарику (бициклизам) - Развијена туристичка инфраструктура на локалитету Митровац (одмаралиште Митровац на Тари са неопходном инфраструктуром) - Постојање информативног центра ТО Тара-Дрина у центру Бајине Баште, као и два визиторска центра НП Тара (Бајина Башта и Митровац) - Препознатљивост локалних манифестација на регионалном тржишту (Дринска регата, Тара Ултра трејл, Дани раче у крај Дрине)	- Непостојање програма развоја туристичких производа на националном нивоу као планских докумената којима се ближе одређује развој туристичких производа - Изразита сезоналност туристичке понуде - Недовољна свест популације о значају развоја одрживог туризма и туристичких производа - Непостојање јединства кључних актера у визији развоја туризма на локалном нивоу - Непостојање континуиране едукације кадрова за развој туристичких производа - Непоштовање законских оквира који усмеравају туристички развој на локалном нивоу (сплавови, чамци на реци Дрини и Перућцу) - Несегментираност туристичког тржишта (непознавање кључних тржишта и одсуство циљане туристичке промоције) - Недовољно стручног кадра ангажованог на пословима туризма - Недовољна комерцијализација туристичких ресурса (улазнице на видиковце, НП Тару, недостатак сувенирнице и другог комерцијалног садржаја на локалитетима...)Недостатак угоститељске понуде на Броду Гризли - Недовољно регистрованих сеоских туристичких домаћинстава (углавном је реч о домаћој радиности – апартмани, куће и собе) - Недостатак излетничких садржаја (простора за пикник, камповање, активности у природи) - Недовољно развијен систем туристичке сигнализације на територији целе општине

III МАТРИЦА АНАЛИЗЕ: ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОДИ (наставак)

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Афирмација локалних произвођача традиционалних и/или типичних производа и старих заната (ракије, производи од воћа, мед са Таре) - Увођење нових садржаја у туристичку понуду општине (градске плаже, отворени базени, шетна стаза поред Дрине) као саставних елемената туризма специјалних интереса - Успостављање бициклистичке стазе у Бајиној Башти - Развој сеоског туризма (са фокусом на туризам на пољопривредним газдинствима) - Успостављање манифестације „Златне руке“ за промоцију старих заната - Даљи рад на успостављању међународних рута Via Dinarica, Трансдинарика и пешачког пута Е7 - Потенцијал за успостављање систематских, структурираних и координираних процеса за креирање, промоцију и унапређење туристичких производа у региону или општини (планинарске, пешачке стазе, стећци, тематске руте) - Подршка националног нивоа у изградњи значајних инфраструктурних пројеката (жичара, понтон)	- Слаба координација јавног и приватног сектора у развоју туристичких садржаја на локалном нивоу - Недовољна посвећеност јавних комуналних предузећа уређењу простора - Недовољна буџетска подршка за инвестиције у туристичку инфраструктуру

IV МАТРИЦА АНАЛИЗЕ: УСКЛАЂЕНОСТ СА ДРУГИМ ДЕЛАТНОСТИМА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• Препознатљивост локалних прехранбених производа - малина, ракија, мед, млечне прерађевине • Постојање дегустативних центара као подршка развоју туризма и других сектора (производни и прерађивачки) • Значајна сарадња са Дринско-Лимске ХЕ-ЕПС • Постојање заштићеног подручја НП Тара са јасном визијом заштите природе и развоја подручја • Постојање неколико струковних удружења са активаном улогом на унапређењу међусекторске сарадње (заштита животне средине, планинарска друштва, локална акциона група Тара Дрина која се бави унапређењем међуопштинске сарадње са територијом града Ужице • Постојање удружења произвођача ракије са седиштем у Бајиној Башти	• Недовољна сарадња са ЈКП 12. септембар • Непостојање јасних и ефикасних начина за сарадњу и планирање између актера који учествују у развоју туризма у општини, што отежава стратешки, усклађени и одржив развој туризма • Недовољна диверсификација привреде – привредни развој се заснива на пољопривреди, шумарству и туризму што ограничава могућности за запошљавање и раст у другим делатностима • Недовољни капацитети локалне самоуправе за комуникацију и сарадњу са невладиним и приватним сектором • Неразвијена пракса умрежавања актера у туризму • Недовољна заступљеност приватно-јавних партнерстава у пракси • Међусекторска сарадња базирана на личном нивоу уместо на системским механизмима умањује стабилност, квалитет и одрживост сарадње између различитих сектора • Недовољни капацитети за производњу хране (девастиран сточни фонд) • Непостојање мреже линија градског превоза у складу са исказаном потребом заједнице • Неблаговреме рад инспекцијских служби • Непостојање удружења произвођача хране • Недовољно производа додате вредности - нису присутни виши степени прераде • Недовољна сарадња са образовним установама • Непостојање јасних, систематизованих или ефикасних начина за активирање и искоришћење инфраструктуре која је у јавном власништву.
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
• Међусекторска сарадња и јавно-приватна партнерства • Унапређење сарадње са НП Тара • Коришћење Савета корисника НП Тара у циљу даљег развоја туризма • Растућа тражња за локалним производима • Веће коришћење страних донаторских средстава за развој туристичке инфраструктуре • Сертификација произвођача прехранбених производа и интеграција у туристичку понуду • Успостављање механизма заштите произвођача/потрошача • Едукација произвођача	• Добијање одлуке о управљању земљом у власништву Војне установе Тара • Споре процедуре за добијање дозвола и сагласности за развој туризма на подручју НП Тара • Флуктуација цена на тржишту сировина • ХЕ у власништву ЕПСа • Постојање сива економија • Неадекватне регулативе за развој пољопривредне производње • Неусклађене регулативе (outdoor sport)

V МАТРИЦА АНАЛИЗЕ: МАРКЕТИНГ И ДИСТРИБУЦИЈА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Лична познанства и контакти са утицајним јавним личностима - Расположиви и разноврсни брендирани туристички производи (Магични туристички прстен, Дринска регата, ББ клековача, Тарски мед, Запис Таре и сл). - Конкитуитет у сајамским наступима и промотивним догађајима - Богата и разноврсна сувенирска понуда и адекватна дистрибуција - Постојање дигиталне промоције (сајтови, друштвене мреже са доста пратилаца) - Већи број разноврсних традиционалних манифестација које се користе за маркетинг дестинације - Континуирана израда промотивног материјала (брошуре, промотивни лифлети, флајери, каталози, календари...) - Вишејезична промоција (немачки, руски, француски, кинески) - Промоција Бајине Баште кроз Туристичку организацију регије западна Србија - Препознатљивост дестинације као престонице ракије	- Недовољно буџетских издвајања за маркетинг и дистрибуцију - Недовољно развијена свест о значају маркетинга у туризму од стране локалне самоуправе - Недостатак плана промотивних активности (нејасно дефинисани циљеви промоције) - Неадекватни објекти за продају сувенира на Тари - Промоција зависи од финансијских могућности а не од преференција туриста - Постојање само једне функционалне рецептивне туристичке агенције и недостатак туристичких водича - Недовољна интеграција старих заната у промоцији дестинације - Недовољна промоција outdoor активности и потенцијала у промоцији дестинације (кањонинг, кајак, зип линије, планинарење) - Изоостанак системске и координисане промоције (обједињена промоција туристичких садржаја у сарадњи са НП Тара, Дечијим одмаралиштем, цивилним сектором) - Недовољна свест пружалаца услуга у туризму о штети коју доноси „лажна промоција“
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Израда дигиталне мапе и других апликација - Прекогранична сарадња са БиХ (Чаробни прстен, музеј Склани, НП Дрина) - Сарадња са ТОС-ом на већој и континуираној промоцији на иностраном тржишту - Међународна промоција слива Дрине и регион Подриња - Промоција Бајине Баште као престонице ћирилице (сарадња са Матицом Српском, САНУ; Министарством културе, Народном библиотеком) - Израда плана промотивних активности - Обједињена промоција дестинација Златибор-Златар-Тара-Вишеград	- Погоршање политичких прилика у региону (Србија – Босна и Херцеговина) - Јакe маркетиншке активности конкурентних туристичких дестинација - Ограничен прилив средстава за промоцију - Мања улагања у туристичку инфраструктуру која би била предмет промоције

6. ДЕФИНИСАЊЕ КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ПРОИЗВОДА

У овом поглављу анализирају се поједини туристички производи, односно, правци развоја туризма у општини Бајина Башта, а на основу раније приказаних анализа ресурсне туристичке основе. Како би се поједини туристички производи нудили корисницима услуга (туристима, посетиоцима, излетницима) и самим тим позиционирали на туристичком тржишту, неопходно је утврдити садржај и структуру сваког од њих.

Општина Бајина Башта располаже значајним могућностима развоја и комерцијализације неколико врста туристичких производа.

На основу претходно спроведене анализе постојећег стања, оправдано је издвајање и развој следећих туристичких производа: специјални интереси, културни туризам и културно-тематске руте, организација догађаја (манифестације), рурални (сеоски, етно) туризам и транзитни туризам.

За успешан развој и пласман ових врста туристичких производа општина Бајина Башта има неопходне претпоставке, почев од географског положаја, нетакнутих природних и очуваних културно-историјских вредности, погодних климатских услова, културе, традиције и изграђености инфраструктуре. Са становишта задовољења потреба, туристички производи општине Бајина Башта могу удовољити већини жеља, очекивања и потреба потенцијалних туриста.

На основу спроведених анализа у ресурсно-атракцијској основи, као и на основу анализе трендова и кретања у области туристичке понуде и тражње приоритетитовани су туристички производи општине Бајина Башта. Имајући у виду природне и створене ресурсе на којој се базира туристичка понуда општине Бајина Башта предложени скуп кључних туристичких производа је следећи:

- СПЕЦИЈАЛНИ ИНТЕРЕСИ
- КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ
- МАНИФЕСТАЦИЈЕ/ДОГАЂАЈИ
- ТЕМАТСКЕ РУТЕ

6.1. Специјални интереси

Као туристички производ, специјални интереси се односе на путовања ради активног одмора, активности и доживљаја у складу са специфичним интересовањима појединаца или група, као нпр: спорт, рекреација, планинарење, пешачење, лов, риболов, јахање, активности у природи, проучавање природе и шумских плодова и лековитог биља итд.

Популарност специјалних интереса свакодневно расте захваљујући људској потреби за упознавањем нових крајева, људи и обичаја уз истовремено упражњавање различитих физичких активности у природи.

У циљу развијања производа неопходно је постојање инфраструктуре која омогућава бављење активностима посебних интересовања и постојање очуване атрактивне природне средине. Специјални интереси се касније везују за остале туристичке производе и постају додатна вредност интегрисаног туристичког производа.

Корисници ових услуга углавном траже изазов и лично испуњење, поштујући принципе здравог начина живота и заштите животне средине. Преферирају алтернативне облике

смештаја (сеоска туристичка домаћинства, куће, пансионе, мотеле, преноћишта). Спремни су и на лошији квалитет смештаја који укључује и смештај на отвореном (кампове).

Подручје општине Бајина Башта карактерише очувана природна средина са морфологијом терена погодном за развој бројних активности.

Већ постоји развијена мрежа пешачких стаза на планини Тари у дужини преко 300 км. За одржавање ове мреже надлежни су Национални парк Тара и Планинарско друштво Тара. Када су у питању бициклистичке стазе - дужина мреже је знатно мања и захтева проширење али и квалитетније одржавање постојећих. Постоји велики потенцијал за развијање ове врсте спорта на отвореном. На територији Бајине Баште организује се Wild Bear трка брдско планинским бициклима. Оваква такмичења привлаче све више пажње и све више такмичара.

Кроз територију општине Бајина Башта пролазе Виа Динарика зелена стаза као и европска пешачка рута Е7. Стазе су комплетно трасиране, маркиране и обележене стандардном планинарско-пешачком сигнализацијом кроз пројекте прекограничне сарадње Србија-Босна и Херцеговина (пројекат "Виа Динарика: Зелена стаза изнад граница" чији је носилац била Регионална развојна агенција Златибор и пројекат "Јачање пешачког коридора у прекограничној области Србије-Босне и Херцеговине (E-Cross Pass)" чији је носилац била Туристичка организација Ужице). Кроз пројекте су постављена и одморишта на кључним тачкама траса.

Поред наведених активности, посетиоцима су на располагању вожња кајака и веслање на дасци на Заовинском језеру, Перућцу и реци Дрини, сплаварење на Дрини (Дринска регата), кањонинг дуж вертикалних кањона и водопада којих је Тара препуна, јахање коња и риболов на Дрини (позната по богатом рибљем фонду, а највећа атракција је чувена риба - младица).

Велику пажњу туриста привлаче бројни видиковци, попут Бањске и Биљешке стене, Соколарице, Јањча, Сјенича, Зеленике, Црњескова и Ослуше, са којих се пружају незаборавни погледи.

На основу анализе, обављених разговора са представницима туристичке привреде, установа културе, удружења грађана и других заинтересованих страна, као и непосредног увида у инфраструктуру производа, урађена је општа оцена производа.

Туристички производ специјални интереси у Бајиној Башти представља значајну компоненту у оквиру укупне туристичке понуде региона, са великим потенцијалом за развој и раст.

Оцена овог производа сликовито приказује његове снаге, изазове и могућности за унапређење:

- Бајина Башта се одликује очуваном природном средином са морфологијом терена која је погодна за развој различитих активности на отвореном
- Постојећа инфраструктура за ове активности је добро развијена, али има простор за проширење и унапређење квалитета
- Постојећи пешачки и планинарски путеви, пружају основу за развој интернационалних и домаћих туристичких производа
- Активности на отвореном привлаче све већи број туриста и такмичара, што указује на растући интерес за овај туристички производ.

Препоруке за унапређење:

- Проширење и унапређење инфраструктуре за бициклизам, планинарење и пешачење
- Успостављање центара за активности на Перућцу и Бесеровини
- Успостављање ски стазе на Митровцу и санкалишта на Калуђерским Барама

- Изградња стазе за квадове
- Успостављање стазе за риболов на Перућцу
- Изградња видиковца на Црвеној стени са приступним стазама
- Изградња затвореног и отвореног базена, мултифункционалне сале за спортове
- Изградња гондоле на линији Митровац-Перућац
- Развој услуга смештаја прилагођених специјалним интересима, као што су сеоска домаћинства, кампови и друге алтернативне форме смештаја.
- Организација догађаја и такмичења како би се привукли нови посетиоци и туристи посебних интресовања

Туристички производ специјални интереси у Бајиној Башти има значајан потенцијал за даљи развој, уз добро искоришћене природне ресурсе и активну инфраструктуру. Са стратегијским улагањима и промоцијом, овај туристички производ може постати кључни сегмент у укупној туристичкој понуди, доприносећи одрживом развоју и дужем задржавању посетиоца у региону.

6.2. Културни туризам

Културни туризам као туристички производ у Бајиној Башти представља једну од најзначајнијих и најбогатијих туристичких вредности региона, која кроз своје различите споменике пружа дубоки увид у историјско, уметничко и духовно наслеђе Србије. Овај сегмент туристичке понуде доприноси очувању идентитета, образовању и промоцији аутентичних вредности подручја.

Овај туристички производ је мотивисан потребом да се посете места са атрактивним културним и уметничким садржајима, било да се они односе на свакодневни живот локалног становништва, било да су у питању догађаји културног садржаја, културна добра или антропогене и природне целине, како би се упознале, разумеле, доживеле и поштовале различите локалне или регионалне културе.

Споменици од великог културног значаја и значајна историјска места могу представљати импресивну туристичку понуду. Културно наслеђе овог простора може се искористити на начин којим ће се тежити ка развоју креативне економије. Препознавање потенцијала и управљање културним туризмом треба да послужи локалним самоуправама као оквир за његово укључивање у промоцију и унапређење развоја туризма.

Овај туристички производ омогућава да се чак и места која по природи нису искључиво туристичка, захваљујући природним и антропогеним потенцијалима, могу укључити у туристичке токове и развијати сопствене развојне стратегије туризма на бази локалних културних и уметничких мотива чиме постају занимљиве, не само потенцијалном туристи, већ и локалном становништву.

Већим нагласком на културу и догађаје у области културе, привлачи се посебан тип туриста који, према разним истраживањима, представљају образованије особе са натпросечним примањима. Посетиоци догађаја обично издвајају значајна средства за све што је у вези са догађајем чиме се постиже значајно позитиван утицај, посебно на трговину.

Своју културну препознатљивост ово подручје дугује манастиру Рача који датира из 13. века. Током Другог светског рата чувано је најстарије српско јеванђеље, Мирослављево јеванђеље, које је најстарија сачувана књига писана на српском језику и ћирици. На простору око манастира настаје културно-научно-образовни комплекс „Дом ћирилице“, са првим српским Музејом ћирилице. Музеј је основала Влада Републике Србије 24. маја 2025. године, на Дан

словенске писмености и празник Светог Ћирила и Методија. Овај датум је одабран као симболичан подсетник на значај и традицију словенске писмености и културног идентитета. Оснивање музеја представља важан корак у очувању и промоцији ћирилице, као народног писма које је дубоко укорењено у културном и историјском наслеђу Србије и целог словенског простора. Кроз радионице које ће се организовати у овом простору посетиоци ће стицати бројна знања везана за ћирилицу, српски језик и писмо али и значај рачанске преписивачке школе. Циљ је да Музеј ћирилице брине о ћириличкој културно-историјској грађи, проучава, документује, штити и чува збирке историјског и уметничког карактера везане за историју ћирилице и српског језика и писма и врши друге активности у оквиру културне и педагошко-просветне функције установе. У центру Бајине Баште отворен је Парк ћирилице, посебан кутак који у привлачном амбијенту слави национално писмо и први је парк овог типа у Србији и земљама српског говорног подручја. Поред културног значаја и представљања ћирилице и рачанске преписивачке школе Парк ћирилице је одмах постао и туристичка атракција која свакодневно привлачи велики број посетилаца.

Кроз разне експонате, мултимедијалне приказе и едукативне програме, Музеј ћирилице у Рачи тежи да приближи јавности богату културну баштину и важност очувања писмености за идентитет и заједницу.

Поред наведених, значајну компоненту овог туристичког производа чине некрополе стећака на локалитетима Мраморје у Перућцу и Растиште који су уврштени на УНЕСКО листу светске културне баштине јер представљају јединствен уметнички и културни феномен, затим црква брвнара у Дубу као један од најрепрезентативнијих примера цркве брвнаре у Србији, саграђена крајем 18. века, са изузетном архитектуром и историјском вредношћу. Позната као највиша црква брвнара, ово је значајан споменик културе од изузетног значаја за очување традиционалне архитектуре, и остаци средњовековног утврђења Солотник на источној страни Националног парка Тара, изграђен у време пада српске деспотовине који сведоче о античкој и средњовековној историји региона.

Општа оцена туристичког производа:

- Велики културни и историјски потенцијал: Манастир Рача, Мирослављево јеванђеље које је током Другог светског рата чувано у манастиру, Музеј ћирилице, Парк ћирилице, некрополе стећака, црква брвнара и утврђење Солотник чине богат и разнолик спектар културних и историјских садржаја који привлаче различите групе посетилаца.
- Акцент је на очувању националног идентитета, образовању и промоцији културних вредности
- Модерне туристичке атракције: Парк ћирилице и Музеј ћирилице представљају иновативне приступе јавном учењу и промоцији културе
- Потенцијал за развој креативне економије: организација културних догађаја и промоција традиције доприносе развоју туризма.

Препоруке за унапређење:

- Заштита и комерцијализација традиционалних гастрономских производа
- Континуирана едукација постојећих кадрова у циљу подизања квалитета туристичких услуга
- Афирмација локалних произвођача и занатлија
- Успостављање манифестације „Златне руке“ за промоцију старих заната
- Интеграција и боља промоција стећака (УНЕСКО културна баштина)
- Израда пројектно техничке документације за позориште и музеј (постојећи објекти)
- Јачање онлајн присуства (веб сајт, друштвене мреже) ради боље промоције и информисања потенцијалних посетиоца о доступним садржајима и догађајима
- Израда виртелних 3D тура за промоцију туристичких садржаја

6.3. Манифестације/догађаји

На подручју општине Бајина Башта организују се манифестације у циљу очувања традиције, богатих историјских догађаја као и знаменитих личности, велики број манифестација одржава континуитет и квалитет свог постојања. Бајина Башта је општина која је позната по већем броју манифестација које имају дугу традицију, а неке од њих имају национални и регионални значај. Најпознатије и најважније манифестације које се одвијају у Бајиној Башти и које привлаче велики број посетилаца и велику медијску пажњу су Дринска регата, Ћирилична баштина, Дани Раче украј Дрине, Башта фест, Трибалион и Тара Ултра Аутдор Фест (манифестације су детаљније обрађене у одељку 4.3 Преглед манифестација општине Бајина Башта).

Општа оцена производа:

- Већи број манифестација са дугом традицијом и великим значајем за регион и државу доприносе богатству туристичке понуде
- Постојаност и одрживост ових догађаја указују на добро организовање и препознатљивост
- Већа медијска покривеност и број посетилаца указују на важност ових манифестација у промоцији региона

Препоруке за унапређење:

- Успостављање манифестације „Златне руке“ за промоцију старих заната
- Уређење и обележавање паркинг места на кључним туристичким локалитетима
- Постављање јавних тоалета на туристичким тачкама
- Регулација јавног линијског превоза у општини Бајина Башта
- Јачање међусобне повезаности и креирање заједничких туристичко-културних пакета који ће омогућити посетиоцима да истовремено искористе више догађаја током боравака
- Активнија сарадња са туристичким агенцијама, медијима и партнерима у земљи и иностранству да би се повећао број страних и домаћих посетилаца
- Увођење нових формата, као што су креативне радионице, гастрономски догађаји, културно-уметнички програми и еколошке активности, како би се привукле различите циљне групе

Манифестације у Бајиној Башти имају добру основу и велики потенцијал за даљи развој и промоцију. Уз ефикасније маркетиншке активности, бољу промоцију и иновативне садржаје, могу постати још значајнији фактор туристичког развоја.

6.4. Тематске руте

Тематске руте представљају туристички производ на којима се посећује више од једне туристичке дестинације. Њихова одлика је кратак боравак у свакој од дестинација, унапред планирана маршрута, као и регионално или национално груписање атракција.

Већина тура траје неколико ноћења, а продаје се кроз широку мрежу организатора путовања и агенција на подручју емитивних тржишта. Обично свака тура има неку своју тему од које зависи карактер туре.

Корисници овог туристичког производа су активни туристи који воле да откривају нове просторе, посећују нове атракције и дестинације у којима раније нису били. Млади и породице више преферирају индивидуални туринг, док одрасли (empty nesters) и сениори више практикују групни туринг.

Како је овај туристички производ условљен физичким простором и временом боравка учесника, на територији општине Бајина Башта идентификовано је свега неколико локалитета/атракција који су и/или који би могли бити предмет ових путовања. Реч је углавном о локалитетима која имају уређен простор за пријем већег броја посетилаца у исто време, и простор адекватан за паркирање већих возила (аутобуса).

Анализом програма који су у понуди туристичких агенција, а односе се на предметно подручје, установљен је потенцијал за развоја туристичког производа тематске руте у општини Бајина Башта. Међу осталим, реч је о туристичкој рути Магични туристички прстен и укључивању територије општине Бајина Башта у регионалне туристичке тематске руте: Виа Динарика, Пешачки путеви европе, бициклистичку руту Транс Динарика, али и потенцијалу за осмишљавање и развој нових тематских тура као што су ракијске и гастрономске тематске руте Западне Србије али и укључивање значајних културних вредности - стећака у регионалну туристичку понуду.

Општа оцена туристичког производа:

- дестинација је изузетно интересантна и препознатљива на туристичком тржишту захваљујући природним и културним вредностима
- постоји значајан потенцијал укључивања у регионалне туристичке производе што указује на могућност да ова руте добију на значају
- развој нових тематских тура би привукао нове циљне групе туриста
- ограничени услови за развој овог туристичког производа условљених пре свега ограничењима у саобраћају – лоша путна мрежа и недостатак паркинг простора
- промоција производа захтева регионални промотивни наступ уз обавезну сарадњу са организаторима путовања
- Неадекватна туристичка сигнализација која усмерава тражњу према елементима овог производа
- Не постоји стратешки оквир развоја производа

Препоруке за унапређење:

- Реализација студијских посета ради стицања искуства о примерима добре праксе
- Развој тематских програма излета и обилазака постојећих туристичких атракција
- Увођење образовних профила кувар и конобар у средњу школу
- Сертификација локалних туристичких водича
- Континуирана едукација постојећих кадрова у циљу подизања квалитета туристичких услуга
- Реализација студијских посета за потенцијалне и постојеће пружаоце услуга у туризму
- Успостављање заједничке тематске туре посвећене промоцији воћних дестилата Западне Србије
- Унапређење сарадње на развоју Магичног туристичког прстена
- Унапређење сарадње на систему управљања Виа Динарика туристичким производом
- Унапређење сарадње на систему успостављања и развоја пешачког коридора Е7

- Умрежавање пружалаца услуга у Трансдинарика бицикличичку руту
- Интеграција и промоција стећака (УНЕСКО културна баштина)
- Изградња пристаништа за путничке бродове на језеру Перућац
- Успостављање чвршћих веза са околним и прекограничним општинама
- Јачање сарадње са већ активним туристичким агенцијама и организацијама за промоцију регионалних рута, што би повећало видљивост и број учесника.
- Развој дигиталних и интерактивних садржаја (креирање апликација, виртуелних тура, мапа, видео материјала и едукативних садржаја који ће туристима омогућити лакше планирање и боље искуство)
- Обезбеђење адекватне инфраструктуре за групне посете, укључујући паркинге, инфраструктуру за извођење тематских догађаја и информативне центре
- Увођење радионица, гастрономских дегустација, културних програма и едукативних радионица у оквиру рута како би се додатно привукле разне групе посетиоца
- Јачање промоције кроз медије, сајтове, друштвене мреже и сарадњу са туристичким организацијама како би се повећала свест и заинтересованост за тематске руте.

Тематске културне руте у Бајиној Башти имају велики потенцијал за развој и позиционирање као препознатљиви туристички производ у региону. Уз систематичан приступ у креирању, промоцији и инфраструктурном унапређењу, оне могу постати значајан сегмент туристичке понуде, привући разне групе туриста и допринети економском развоју општине.

7. АНАЛИЗА КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ТРЖИШТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ

Кључна туристичка тржишта општине Бајина Башта у складу су са националним приоритетним тржиштима у циљу усмеравања ресурса на најефикаснији могући начин. Стратегијски маркетинг план туризма Републике Србије до 2025. (<https://mto.gov.rs/tekst/177/strategije.php>) дефинише четири главна тржишта, од којих су три окренута ка страним туристима и једно домаћем тржишту.

Идентификоване су три категорије тржишта:

1. **Регионална тржишта** која доприносе великом броју посетилаца и веома цене дестинацију. Ова тржишта најбоље познају дестинацију и имају висок степен лојалности. На овим тржиштима, би требало заштити и повећати тржишни удео, настављајући да привуче постојеће туристе и да обезбеди нову тражњу у будућности. Према Стратегијском маркетинг плану туризма од пресудног је значаја да локалне туристичке организације играју значајну улогу у одржавању ових тржишта. У ову групу приоритетних тржишта спадају регионална тржишта: Босна и Херцеговина, Република Бугарска, Република Хрватска, Црна Гора, Република Словенија, Република Турска, Република Северна Македонија, Република Грчка, Мађарска и Румунија.

2. **Фокусна тржишта** која имају висок ниво раста, преко и доприносе великом броју посетилаца у српском туризму. Ово су тржишта на којима је највећа прилика за партнерства са авио-компанијама и организаторима путовања. У ову групу приоритетних тржишта спадају фокусна тржишта (висок раст и висок број посетилаца): Народна Република Кина, Савезна Република Немачка, Руска Федерација и САД.

3. **Тржишта у настајању** која бележе умерени до високи ниво раста, али још увек не стварају велики број посетилаца. Задатак носилаца маркетинга туризма Републике Србије је да сарађује с партнерима на подизању свести и развоју односа у раној фази. У ову групу тржишта у настајању (висок раст, али низак број посетилаца) спадају: Република Пољска, Република Француска, Република Аустрија.

Према Стратегијском маркетинг плану туризма, наведене групе представљају 90% међународних посетилаца Републике Србије.

Анализирајући туристичке производе општине Бајина Башта, радна група је идентификовала следеће специфичности:

Туристички производ: СПЕЦИЈАЛНИ ИНТЕРЕСИ

Основне претпоставке

- Креирање и промоција пакета са елементима постојећих производима који одговарају посебним интересовањима (на пример, дестилерије, дегустативни центри, посматрање птица и животиња (мрки медвед) и друге активности на отвореном)
- Осмишљавање, формирање и промоција нових садржаја туристичких производа (као нпр. новоосновани Музеј ћирилице, стећци, увођење нових активности у туристичку понуду васлање на дасци) који су у складу са трендовима и интересовањима туриста
- Повезивање са дијаспором, удружењима и асоцијацијама у региону ради ширења промоције и сарадње
- Интеграција производа посебних интересовања са другим туристичким производима у регији (нпр. тематске туре, културни туризам, манифестације)

Кључна туристичка тржишта од значаја за туристички производ Специјални интереси:

- Регионално: Србија, земље бивше Југославије (БиХ, Црна Гора, Северна Македонија, Хрватска, Словенија)
- Европска тржишта: Немачка, Аустрија, Италија, Француска, Енглеска, као и остале европске земље

Циљне групе за туристички производ Специјални интереси су:

- Породице са и без деце
- Активни индивидуалци
- Групе пријатеља
- Особе са посебним интересовањима у областима као што су гастрономија, култура, спорт, екологија, авантура

Маркетинг активности од значаја за развој туристичког производа Специјални интереси:

Тржишна комуникација

- Оглашавање у националним и европским медијима, туристичким публикацијама
- Промотивни пакети: специјализоване понуде и пакети за различите групе
- Публикације и каталози: промотивни материјали и каталози посебних интереса
- Интернет презентација: сајт дестинације, друштвене мреже, платформе за продају
- Специјализовани сајмови: туристички сајмови у земљи и иностранству
- Фото и видео материјали за промоцију дестинације и производа
- Сувенири: брендирани производи за промоцију
- Медијске кампање: промотивна кампања у медијима, новинарска путовања
- База података: база података партнера за редовну комуникацију и промоцију

Канали продаје

- Специјализовани организатори путовања
- Директна продаја преко сајта, друштвених мрежа, директних контаката
- Удружења за посебна интересовања
- Агенцијски портали (онлајн платформе за продају путовања)
- Интернет презентација дестинације

Туризам специјалних интереса у Бајиној Башти представља потенцијално вредан сегмент који може значајно допринети развоју туристичке понуде, привлачењу различитих сегмената туриста, као и ширењу препознатљивости дестинације. Кључ успеха је у добро осмишљеним и промовисаним производима који одговарају интересовањима појединаца и група, као и у јачој сарадњи са партнерима на домаћем и међународном нивоу.

Туристички производ: **КУЛТУРНИ ТУРИЗАМ**

Основне претпоставке

- Укључивање различитих споменика, локалитета и догађаја у јединствену туристичку понуду.
- Укључивање регионалне и међународне мреже и руте како би се остварила већа видљивост и промоција.
- Развој и промоција различитих тематских сегмената и догађаја у оквиру културног туризма како би се привукли различити типови туриста.

Кључна туристичка тржишта од значаја за туристички производ Културни туризам:

- Европска: Италија, Немачка, Велика Британија, Француска, Мађарска, Румунија, Чешка, Словачка, Бугарска, земље Бенелукса и Скандинавије
- Далеке земље: Кина, Израел, УАЕ
- Домаћи туристи и земље бивше Југославије

Циљне групе за туристички производ Културни туризам су:

- Старији парови без деце
- Млађи парови без деце
- Индивидуални туристи који траже аутентичне и културне искуства
- Деца школског узраста

Маркетинг активности од значаја за развој туристичког производа Културни туризам:

Тржишна комуникација

- Оглашавање и промоција: интернет, публикације, сајмови, медијске кампање.
- Промотивни пакети: специјалне понуде за посету културним локалитетима.
- Медијска промоција: фото и видео материјали, студијске посете новинара, наградне игре.

Канали продаје

- Организатори путовања и туристичке агенције
- Удружења грађана (планинари, културне организације)
- Директна продаја: веб сајт, друштвене мреже, онлајн платформе
- Портали и онлајн продајни канали
- Информациони центри и туристичке заједнице

Туристички производ културни туризам у Бајиној Башти представља локалитете и догађаје који могу привући широк спектар туриста. Његова промоција, интеграција у регионалне и међународне туристичке токове, као и јака комуникација и промоција могу допринети развоју одрживог културног туризма и очувању културног идентитета.

Туристички производ: МАНИФЕСТАЦИЈЕ/ДОГАЂАЈИ

Основне претпоставке

- Водећи тимови треба да буду стручни у осмишљавању, организацији и промоцији догађаја, како би се осигурали висок квалитет и препознатљивост.
- Јасна и конзистентна комуникација која промовише значај, јединственост и аутентичност манифестација.
- Комуникација треба да истакне везе између манифестација и других туристичких и културних садржаја у дестинацији, како би се креирале заједничке понуде.

Кључна туристичка тржишта од значаја за туристички производ Манифестације/догађаји

- Србија, земље бивше Југославије, централна и југоисточна Европа, западна Европа
- Страни резиденти у Србији - туристи из других земаља који бораве у Србији
- Локални и регионални туристи: грађани и посетиоци из околине

Циљне групе

- Индивидуални гости: туристи који путују сами или у малим групама
- Групе и парови без деце
- Старији парови са одраслом децом (група са специфичним интересовањима)

Маркетинг активности од значаја за развој туристичког производа Манифестације/догађаји

Канали комуникације

- Оглашавање кроз различите медијске канале (друштвене мреже, радио, ТВ, билборди), са фокусом на истакнути део програма, јединствене садржаје и културне вредности
- Креирање специјализованих понуда за учешће и боравак током догађаја
- Редовно ажурирање веб страница и друштвених мрежа са информацијама о датумима, програмима, фотографијама, видео материјалима и могућностима онлајн куповине
- Календари догађања, брошуре, билтени који истичу најважније манифестације
- Учесће на домаћим и међународним сајмовима како би се промовисале манифестације и привукли посетиоци
- Професионално снимљени садржаји који приказују атмосферу, учеснике и значај догађаја, што доприноси промоцији
- Промотивне кампање у медијима - на локалним, националним и међународним платформама, укључујући и посете новинара и блогера, ради повећања видљивости

Канали продаје

- Организатори путовања и туристичке агенције - директна сарадња за продају туристичких пакета и организовање посета
- Европска удружења - за промоцију на међународним фестивалима и у оквиру европских туристичких мрежа
- Директна продаја - сајт, друштвене мреже, онлајн платформе за куповину карата
- Портали агенција и међународне платформе - за ширење информација и лакшу комуникацију са потенцијалним посетиоцима

Комуникација за туристички производ Манифестације/догађаји у Бајиној Башти треба да буде систематична, професионална и усмерена ка јачању препознатљивости догађаја и подстицању посета. Неопходно је користити све доступне канале и формате, од традиционалних медија до дигиталних платформи, како би се постигао широк публицитет и ангажовање различитих циљних група. Јасна и креативна комуникација допринеће већој видљивости, бољој промоцији и укупном туристичком развоју.

Туристички производ: **ТЕМАТСКЕ РУТЕ**

Основне претпоставке

- Улазак у регионалне и међународне туристичке мреже које повезују више земаља и дестинација кроз тематске руте
- Развој и промоција различитих тематских рута у оквиру туристичке регије за различите циљне групе
- Укључивање нових тематских рута као што су гастрономске, културне и еколошке туре, као и промоција регионалних брендова

Кључна туристичка тржишта од значаја за туристички производ Тематске руте

- Европа: Италија, Немачка, Велика Британија, Француска, Мађарска, Румунија, Чешка, Словачка, Бугарска, земље Бенелукса и Скандинавије
- Далеке земље: Кина, Израел, УАЕ
- Домаћи туристи и земље бивше СФРЈ

Циљне групе

- Старији парови без деце: заинтересовани за културне, гастрономске и еколошке руте
- Млађи парови без деце: за авантуристичке, едукативне и гастрономске туре
- Индивидуални туристи: који траже аутентична искуства и интерактивне садржаје
- Групе: организоване туристичке групе, културне и еколошке групе, породице

Маркетинг активности од значаја за развој туристичког производа Тематске руте

Тржишна комуникација

- Оглашавање: дигитални и традиционални медији, социјалне мреже, радио, ТВ
- Промотивни пакети: специјализоване понуде за појединце, парове и групе
- Публикације, мапе, туристички календари
- Интернет презентације: веб страница, друштвене мреже, апликације за планирање путовања
- Сајмови туризма: учешће на домаћим и међународним сајмовима
- Видео и фото материјали: визуелни садржаји за промоцију дестинације
- Промотивне кампање у медијима: сарадња са медијима и инфлуенсерима

Канали продаје

- Организатори путовања и туристичке агенције: кроз директне и онлајн канале
- Европска удружења и туристичке организације: за промоцију међународних рута
- Директна продаја: веб сајт, друштвене мреже, мобилне апликације
- Портали и платформе: онлајн агенције, туристички портали, системи резервација
- Информациони центри: за директну комуникацију и информисање посетиоца.

Ова анализа представља основу за стратегијско позиционирање и промоцију тематских рута у Бајиној Башти, са фокусом на повећање међународне видљивости, проширење тржишта и побољшање туристичког искуства.

8. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА

Општи циљ развоја туризма у програмском периоду (2025-2029) је развој туризма и раст туристичког промета општине Бајина Башта који се заснивају на одрживом развоју који не девастира околину већ уважава економске, друштвене, еколошке и културне вредности локалне заједнице.

Приоритетни циљеви будућег петогодишњег развоја се заснивају на препознатљивим тржишним вредностима које представљају карактеристике општине Бајина Башта и усклађености са савременим туристичким трендовима и кретањима.

Приоритетни циљеви развоја туризма општине Бајина Башта груписани су у складу са кључним факторима развоја туризма:

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА РАЗВОЈЕМ ТУРИЗМА

Циљ 1.1 - Унапређење модела управљања дестинацијом

Циљ 1.2 - Јачање капацитета људских ресурса у области туризма и угоститељства

Циљ 1.3 - Валоризација локалних производа и интеграција у туристичку понуду

Унапређење система управљања развојем туризма обухвата формирање кластера за развој туризма и реализацију студијских посета ради стицања искуства о примерима добре праксе. Такође, наглашено је решавање проблема постављања и рада сплавова на Перућцу. Поред тога, неопходан је развој тематских програма излета и обилазака постојећих туристичких атракција, како би се понуда учинила разноликијом и привлачнијом за посетиоце.

Јачање капацитета људских ресурса у области туризма и угоститељства представља један од кључних приоритета. Увођење образовних профила кувар и конобар у средњу школу омогућава стварање стручних кадрова који одговарају савременим захтевима туристичке индустрије. Реализација праксе у различитим установама, као и подизање нивоа свести локалне популације о потреби за образовним профилима кроз промоцију занимања, допринеће унапређењу кадровских капацитета. Поред тога, преквалификација кадрова, едукација и подизање вештина и знања у области туризма, као и сертификација локалних туристичких водича, допринеће подизању квалитета туристичких услуга. Континуирана едукација постојећих кадрова биће од кључне важности за одржавање високих стандарда у туристичком сектору.

Реализација студијских посета за потенцијалне и постојеће пружаоце услуга у туризму омогућиће размену искустава и унапређење њихових компетенција. У циљу валоризације локалних производа, спроводиће се активности на заштити имена географског порекла за мед са подручја Таре, увођење жигова гаранције квалитета и афирмација локалних произвођача и занатлија. Такође, успостављањем манифестације Златне руке промовисаће се стари занати, чиме ће се очувати културна традиција и додатна вредност туристичке понуде. Ове активности имају за циљ да оснаже домаће произвођаче и занатлије, као и да повећају препознатљивост локалних производа на тржишту.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2. РЕГИОНАЛНА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА НА РАЗВОЈУ ТУРИЗМА

Циљ 2.1 - Унапређење регионалне сарадње на развоју туристичких производа

Циљ 2.2 - Развој постојећих иницијатива и јачање транснационалне сарадње

У оквиру Регионалне и међународне сарадње на развоју туризма, предвиђено је унапређење регионалне сарадње на развоју туристичких производа. То укључује успостављање заједничких тематских тура посвећених промоцији воћних дестилата Западне Србије, као и унапређење сарадње на развоју Магичног туристичког прстена, који повезује Србију и Босну и Херцеговину. Такође, предвиђено је успостављање чвршћих веза са околним и прекограничним општинама на туристичкој валоризацији реке Дрине, укључујући Вишеград, Братунац, Љубовију и Сребреницу.

Што се тиче развоја постојећих иницијатива и јачања транснационалне сарадње, планирано је унапређење система управљања туристичким производом Виа Динарика, као и развој пешачког коридора Е7. Такође, у циљу омасовљавања туристичке понуде, унапређује се умрежавање пружалаца услуга у оквиру бициклистичке руте Трансдинарика. Посебан фокус је на интеграцији и промоцији стећака, који су део УНЕСКО-ове културне баштине, чиме ће се ојачати њихова видљивост и значај као делова заједничке туристичке понуде региона. Ове активности допринеће остваривању више нивоа сарадње и унапређењу туристичког потенцијала региона на националном и међународном нивоу.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3. РАЗВОЈ ТУРИСТИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И СУПРАСТРУКТУРЕ

Циљ 3.1 - Израда пројектно-планске документације

Циљ 3.2 - Унапређење опште инфраструктуре

Циљ 3.3 - Изградња туристичке инфраструктуре и супраструктуре

Израда пројектно-планске документације обухвата припрему различитих планова и пројектно-техничке документације која је основ за развој туристичке инфраструктуре и садржаја у општини Бајина Башта.

У оквиру овог циља дефинисани су пројекти који доприносе унапређењу јавног градског превоза на територији општине, система паркирања и уређене јавних површина у функцији туризма, затим унапређење постојеће и развој нове комуналне мреже (водовод, канализација, расвета, прикупљање отпада), али и унапређење смештајних капацитета на територији општине Бајина Башта.

Са друге стране, као кључни инвестициони пројекти у туризму идентификовани су одржавање постојећих и развој нових стаза за упражњавање активности на отвореном (квадови, санкање, скијање, риболов, пешачење, планинарење, бициклизам), изградња спортско-рекреативних објеката, уређење видиковаца, успостављање пристаништа за бродове на Перућцу и два центра за активности (Перућац и Бесеровина).

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4. МАРКЕТИНГ И ПРОМОЦИЈА

У области маркетинга и промоције, предвиђене су активности које имају за циљ унапређење видљивости и препознатљивости општине Бајина Башта као туристичке дестинације. То укључује израду Плана промотивних активности општине, као и спровођење маркетинг кампања. Поред тога, планирана је израда и дистрибуција штампаног промотивног материјала који ће бити доступан на домаћим и страним тржиштима. Активности укључују промоцију туристичких вредности општине на сајмовима и промотивним догађајима у земљи, као и циљану промоцију на иностраним тржиштима. У складу са модерним трендовима, спровешће се кампање коришћењем дигиталних платформи, како би се достигла широка публика.

Маркетинг и промоција представљају темељ за унапређење конкурентске позиције општине Бајина Башта на туристичком тржишту. Испуњавање постављених циљева захтева активну сарадњу јавног и приватног сектора, јасну организацију и обезбеђење адекватних финансијских извора.

Узимајући у обзир да је усвојени План развоја општине Бајина Башта 2024-2031 у делу Развојни правац: Економски развој, дефинисан је Приоритетни циљ 1.1: Унапређен квалитет туристичког производа, циљ је да туризам буде најважнија и најразвијена грана општине Бајина Башта, која ће доприносити унапређењу целокупног привредног развоја општине. Бајина Башта обилује туристичким потенцијалима за даљи развој и просперитет. Кроз стратешко планирање и капиталне пројекте од великог значаја за развој туризма, општина Бајина Башта усмерена је у будућем периоду ка даљем развоју туризма, као кључном фактору економског раста, остваривању визије одрживог развоја и унапређења квалитета туристичке понуде и садржаја, као и живота свих грађана општине.

Планови за развој туризма у општини Бајина Башта, подразумевају одржавање и унапређење туристичке понуде на већ постојећим и туристички афирмисаним локалитетима, али и валоризацију и стављање у туристичку функцију нових локалитета и атракција. У циљу унапређења инфраструктуре, промовисања туристичких потенцијала дестинације Тара Дрина Бајина Башта и обогаћивања туристичке понуде општине Бајина Башта додатним садржајима, планиран је наставак и градња нових и уређење постојећих пешачких и бициклистичких стаза, изградња и опремање нових туристичких инфо центара, јавних паркиралишта и јавних тоалета на туристички најзначајнијим локацијама у општини. Општина Бајина Башта има у плану спровођење низа активности за унапређење развоја туризма, туристичке понуде и садржаја кроз унапређење постојећих и увођење нових модела подршке у развоју туризма.

Планира се инфраструктурно уређење туристичких дестинација које већ имају значајан прилив туриста како би се заокружиле те целине и у потпуности ставиле у функцију развоја општине Бајина Башта. Реч је пре свега о Калуђерским барама, Митровцу, Рачи али и самом насељу Бајина Башта као центру општине и свих дешавања. Потребна је изградња и опремање већег броја одморишта на најпосећенијим локацијама и уређење постојећих и изградња нових видиковаца на атрактивним локацијама.

Повезивање гондолом две атрактивне туристичке локације, језеро Перућац на Дрини и Митровца на Тари препознат је као један од најважнијих инфраструктурних пројеката у туризму у општини Бајина Башта. На овај начин ће се развијати туристички производ „Чаробни туристички прстен“ који поред гондоле, подразумева и крстарење реком Дрином од Перућца до Вишеграда и вожњу пругом уског колосека од Мокре Горе до Вишеграда и један је од најатрактивнијих програма у Србији и региону.

Успостављање „Музеја ћирилице“ у Рачи уз подршку Министарства културе, Матице српске и Националног савета за културу, уз манастир Рачу, доприноси туристичкој атрактивности општине и бољој позиционираниости на туристичком тржишту.

Узимајући у обзир да је усвојени План развоја општине Бајина Башта 2024-2031 дефинисао показатеље учинка (индикаторе) постављене за временски хоризонт до 2031. године, као у наредној табели:

Табела 11. Показатељи учинка (индикатори)

Индикатор	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Приходи од боравишних такси	РСД	2023.	9.053.440	2031.	30.000.000	Буџет општине
Број туриста на годишњем нивоу	број	2023.	76.217	2031.	200.000	Извештај ТО „Тара-Дрина“
Број ноћења на годишњем нивоу	број	2023.	281.362	2031.	800.000	Извештај ТО „Тара-Дрина“

Извор: План развоја општине Бајина Башта 2024-2031.

С обзиром да се Програм развоја туризма општине Бајина Башта не бави анализом прихода општине на основу наплаћене боравишне таксе, у оквиру Програма развоја туризма општине Бајина Башта, дефинисани су најзначајнији индикатори будућег петогодишњег развоја када су у питању туристички промет и структура гостију:

- Повећање броја укупног долазака туриста за 100% до 2029. године
- Повећање броја остварених ноћења туриста на 500.000 до 2029. године
- Повећање укупне просечне дужине боравка туриста на 4,5 дана до 2029. године

Табела 12. Пројекције одрживог развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025- 2029. године

Година	Доласци туриста			Остварена ноћења туриста			Просечна дужина боравка		
	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни	Укупно	Домаћи	Страни
2024	55.343	49.169	6.174	204.509	184.759	19.750	3,70	4,16	3,20
2025	63.644	56.236	7.409	265.329	240.918	24.411	4,17	4,28	3,29
2026	73.191	64.301	8.891	313.094	282.922	30.172	4,28	4,40	3,39
2027	84.170	73.501	10.669	362.903	325.610	37.293	4,31	4,43	3,50
2028	95.954	83.151	12.802	419.442	373.349	46.094	4,37	4,49	3,60
2029	110.347	94.984	15.363	496.243	439.271	56.972	4,50	4,62	3,71

9. АНАЛИЗА И ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКТА

Само постојање неких компаративних предности у одређеној туристичкој дестинацији представља битан, али не и довољан услов њихове међународне конкурентности. Да би конкретна туристичка дестинација створила и одржала предност у односу на своје конкуренте, потребно је да развије активности које су боље и различите од конкурентских. То практично значи да туристичка дестинација мора да понуди циљном тржишту већу вредност од својих конкурентата за исте напоре које улажу туристи, или исту вредност за мање уложени напор.

Подизање атрактивности дестинације потребно је да би се добио што бољи однос између вредности коју добијају туристи приликом посете дестинацији, с једне стране, и уложеног новца и напора да би стигли до дестинације и боравили у њој, с друге стране. Ниво атрактивности дестинације у директној је вези са нивоом лојалности њених посетилаца. С друге стране, ниво лојалности туриста некој дестинацији огледа се у њиховој намери да поново посете ту дестинацију, као и да је препоруче другим потенцијалним посетиоцима и туристима путем усмене пропаганде.

Кључни циљеви развоја туризма у Републици Србији у периоду 2016–2025. године препознати Стратегијом развоја туризма Републике Србије 2016-2025 као кровним стратешким документом односе се на одрживи економски, еколошки и социјални развој туризма у Србији уз успостављање ефикасног система управљања развојем туризма уз јачање и подстицање ЈПП, јачање конкурентности туристичке привреде и са њом повезаних делатности на домаћем и међународном тржишту, повећање директног учешћа туристичке привреде у БДП-у, као и запослених у туризму у структури укупног броја запослених, унапређење укупног имиџа Србије у региону, Европи и свету.

Истим документом се предлажу мере за унапређење конкурентности туризма на нивоу локалних самоуправа, а које се огледају у следећем: Препорука локалним самоуправама да, ради стварања повољне климе за инвестирање, размотре могућност доношења одлука о смањењу висине комуналних такси, доприноса за уређење грађевинског земљишта, као и стопа пореза на имовину, а све у складу са важећим законским оквиром и одлуком органа локалне самоуправе; Увођење и дефинисање нове земљишне политике давања земљишта у власништву државе/локалне самоуправе без надокнаде за: изградњу и опремање туристичких објеката и садржаја са обавезом закључивања уговора о ЈПП којим ће се дефинисати и обавезе инвеститора у свакој година профитабилног пословања; Израда и усвајање програма развоја туризма; Ажурирање постојећих и израда нових стратегијских мастер планова; Ажурирање и израда потребне планске документације; Ажурирање и израда пројектно-техничке документације за планиране инвестиционе пројекте; Разматрање могућности давања подстицаја приватном сектору у складу са могућностима ЈЛС за унапређење туристичке понуде (нпр. подстицаји за унапређење руралног туризма); Унапређење комуналне опремљености јединице локалне самоуправе/дестинације; Унапређење инфраструктурне опремљености јединице локалне самоуправе/дестинације (нпр. паркинг простор, аутобуска стајалишта, одржавање путева у надлежности јединице локалне самоуправе и др.); Усмеравање прихода од боравишне таксе на пројекте који ће унапредити туристичку понуду јединице локалне самоуправе/дестинације; Унапређење туристичке сигнализације на територији јединице локалне самоуправе/дестинације; Унапређење и организовање саобраћајне повезаности до кључних атракција на територији јединице локалне самоуправе / дестинације како би оне биле доступније туристима; Континуирано организовање едукација, семинара и обука у области туризма и угоститељства (али и из области унапређења дигиталних вештина и сл.) за локално становништво и др.

У оквиру стратегијског развоја општине Бајина Башта, посебан акценат стављен је на анализу конкурентне позиције на туристичком тржишту и припрему конкретних инвестиционих пројеката који ће омогућити унапређење туристичке понуде и конкурентске предности. Овај документ представља свеобухватан преглед актуелних активности и будућих корака у области развоја туристичке инфраструктуре и супраструктуре, са посебним нагласком на кључне инвестиционе пројекте.

Анализирајући постојеће стање и конкурентског окружења, закључак је да општина Бајина Башта поседује богато природно и културно наслеђе, али да постојећи капацитети за туристички развој недовољно искоришћени. Конкурентска предност лежи у јединственим природним лепотама као што су планина Тара и река Дрина и околна нетакнута природа. Међутим, недостатак адекватне инфраструктуре, као и недовољна туристичка понуда и промоција, ограничили су потенцијал локалне привреде.

Стога је од пресудног значаја унапређење инфраструктуре, изградња нових туристичких садржаја и промовисање јединствених атракција у циљу подизања конкурентности. На основу анализе, издвојени су следећи кључни инвестициони пројекти који представљају основу за будући развој:

Табела 13. Приказ кључних инвестиционих пројеката

Назив	Носилац	Извор финансирања	Период реализације	Индикатор
Израда пројектно-техничке документације за инфраструктурне пројекта	Општинска управа Бајина Башта	Буџет општине Бајина Башта, донаторска средства	2025-2029	Израђена недостајућа пројектно-техничка документација
Изградња водоводне и канализационе мреже на туристичким локалитетима	Општинска управа Бајина Башта	Буџет општине Бајина Башта, донаторска средства, Министарство привреде	2025-2029	Унапређен систем водоснабдевања и одвођења отпадних вода
Изградња гондоле на потезу Митровац-Перућац	Општинска управа Бајина Башта	Буџет општине Бајина Башта, донаторска средства	2027-2029	Гондола Митровац-Перућац стављена у функцију
Уређење обале језера Перућац	Општинска управа Бајина Башта	Буџет општине Бајина Башта, донаторска средства	2026-2029	Успостављен центар за активности, такмичарска стаза за риболов, пристаниште за бродове, сакупљање отпада
Изградња видиковца на Црвеној стени са приступним стазама	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2028	Изграђен видиковац на Црвеној стени са приступним стазама
Одржавање постојећих и развој нових стаза за активности на отвореном	Општинска управа, ТО Тара-Дрина, НП Тара, Планинарски клуб Тара	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства, Министарство туризма и омладине	2025-2029	Унапређена мрежа постојећих и развијена мрежа нових стаза за активности на отвореном

Извор: Закључци радне групе

10. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКОМ ДЕСТИНАЦИЈОМ

Модел управљања туристичком дестинацијом Бајина Башта би требало да буде заснован на координацији локалних власти, приватног сектора и заједнице, уз стратешко планирање, промоцију и одрживи развој, са циљем повећања конкурентности и одрживости туризма у овом подручју.

У складу са Законом о изменама и допунама Закона о министарствима („Службени гласник РС“, бр. 112/2022), основано је **Министарство туризма и омладине** које обавља послове државне управе који се односе на: стратегију и политику развоја туризма; интегрално планирање развоја туризма и комплементарних делатности; развој, декларисање и одрживо коришћење туристичког простора и туристичких дестинација од значаја за туризам; послови од посебног значаја за развој туризма; категоризација туристичких места; спровођење подстицајних мера и обезбеђење материјалних и других услова за подстицање развоја туризма; унапређење туризма у земљи и иностранству; таксе, накнаде и казне у туризму; имовинско-правни послови у туризму; унапређење система вредности и конкурентности туристичких производа; истраживање туристичког тржишта и развој туристичког информационог система; услови и начин обављања делатности туристичких агенција; угоститељска делатност; наутичка делатност; ловно-туристичка делатност, као и пружање услуга у туризму; уређење, одржавање и опремање јавног скијалишта и пружање услуга на скијалишту; уређење, одржавање, опремање и пружање услуга у бањама, тематским парковима и јавним купалиштима; инспекцијски надзор у области туризма.

У складу са Законом о туризму, информативно-промотивни систем Србије организован је на три нивоа: државни, локални (уз законску могућност удруживања две или више општина) и туристичка организација аутономне покрајине.

Туристичка организација Србије (ТОС) је кровна институција на националном нивоу која обавља послове промоције Србије и њеног туристичког потенцијала, координира свој рад са активностима туристичких организација на локалном и регионалном нивоу и врши истраживање туристичког тржишта. ТОС је основана за обављање послова промоције туризма, координације активности туристичких организација, привредних и других субјеката у туризму на територији Републике Србије. У складу са наведеним Туристичка организација Тара-Дрина има подршку националног нивоа када су у питању: промоција туризма општине на домаћим и међународним сајмовима, припреми и реализације годишњег плана и програма промотивних активности, обезбеђивања информативно-пропагандног материјала којим се промовишу туристичке вредности општине; сарадња са туристичким организацијама других земаља, међународним и регионалним организацијама у области туризма и предлагања учешћа у пројектима промоције туризма; изради и реализацији домаћих, међународних и прекограничних пројеката из области туризма, односно из области комплементарних туризму.

Туристичка организација регије Западна Србија (ТО регије Западна Србија) устројена као јавна служба са статусом правног лица за деловање на подручјима локалних самоуправа Ужица, Чајетине, Бајине Баште, Нове Вароши, Пријепоља, Ивањице, Сјенице, Ариља, Пожеге, Косјерића, Чачка, Драгачева, Малог Зворника и Љубовије. ТОРЗС је основана са мисијом да осмисли и координира заједничку промоцију туризма између кључних интересних субјеката подручја и усклади је са плановима и програмима Туристичке организације Србије, као и да подстиче изградњу туристичке инфраструктуре и других пратећих садржаја јавног карактера од значаја за унапређење квалитета туристичке понуде. Једна од главних активности ТО регије Западна Србија је координација наступа на сајмовима у земљи и иностранству.

Туристичка организација „Тара-Дрина“ Бајина Башта је јавна служба чији је примарни циљ унапређење и допринос успешнијем пословању економије, за обављање послова у функцији

развоја и промоције туризма од интереса за општину Бајина Башта и очување и заштита туристичких вредности и усмеравање и подстицање развоја туризма на територији општине Бајина Башта. Туристичка организација Тара-Дрина координише сарадњу између привредних и других субјеката у туризму који непосредно и посредно делују на унапређењу развоја и промоцији туризма, доноси план и програм промотивних активности у складу са Стратегијским маркетинг планом, плановима и програмима Туристичке организације Србије; обезбеђује информативно-пропагандне материјале којима се промовишу туристичке вредности општине Бајина Башта; прикупља и објављује информације о целокупној туристичкој понуди на територији општине Бајина Башта, организује и учествује у организацији туристичких, научних, стручних, спортских, културних и других скупова и манифестација, организује туристичко-информативне центре на територији општине Бајина Башта и врши друге активности у складу са законом.

У склопу ТО Тара-Дрина послује један туристички информативни центар у Бајиној Башти у ком се посетиоцима пружају информације о туристичкој понуди Таре, Дрине, Бајине Баште, смештајним капацитетима, манифестацијама, ресторанима, излетима, догађајима као и све друге информације које су битне посетиоцима. У оквиру информативног центра послује и сувенирница са великим бројем сувенира и производа са мотивима из Бајине Баште и традиционалним српским мотивима, као и пропагандни и информативни материјали, туристичке мапе, брошуре...

С обзиром на специфичност подручја општине Бајина Башта, у управљању подручјем (територијом) општине значајну улогу има и Национални парк Тара (НП Тара). Националним парком као заштићеним добром управља **Јавно предузеће Национални парк Тара** са седиштем у Бајиној Башти. У складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС“ број 6/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018 – др. Закон и 71/2021) и Законом о националним парковима („Службени гласник РС“ број 4/2015 и 95/2018 – др. закон) одређују да предузеће које управља заштићеним подручјем (националним парком) управља подручјем на основу донетог десетогодишњег плана управљања на који сагласност даје Влада Републике Србије. Јавно предузеће Национални парк Тара организовано је као јединствени правни субјект са четири сектора, и то: Сектор планирања, заштите и развоја, Сектор коришћења подручја, Сектор општих и правних послова, Сектор економско-финансијских послова и Служба чувара природе. У оквиру Сектора планирања, заштите и развоја спроводе се послови израде програма и планова управљања, програме заштите; послови планирања и уређења шума; послови уређења простора; послови гајења и заштите шума; послови заштите и унапређења лова и риболова; информатички послови, послови информисања, презентације и популаризације вредности; послови туризма и едукације. Сектор је организован кроз службе: Служба планирања, пројектовања, заштите и уређења; Служба за заштиту и гајење шума; Служба за заштиту и унапређење лова и риболова и Служба информисања, презентације и туризма.

У оквиру Националног парка послују два центра за посетиоце и то:

- Центар за посетиоце Националног парка Тара на Митровцу у којем се, поред инфопулта, налазе сувенирница, изложбене поставке и презентациона сала са 40 места и галеријским површинама. Осим за екскурзије, излетнике и друге посетиоце, центар се користи за организацију ликовних изложби, књижевних вечери и других тематских скупова.
- Центар за посетиоце у управној згради Националног парка Тара у Бајиној Башти. Простор од 300 м² осмишљен је тако да обухвата инфопулт, сувенирницу и сталне изложбене поставке. У овом центру могу се добити све потребне информације о Националном парку Тара и видети различите тематске изложбе.

Управљање туристичком дестинацијом представља изазован и сложен процес који захтева активну и координисану сарадњу свих релевантних актера, укључујући приватни, јавни и цивилни сектор. Сваки од ових сектора има своје снаге и слабости, али кроз међусекторска партнерства и удруживање снага остварује се синергија која може значајно унапредити развој дестинације. Пракса показује да је успех туристичке дестинације могућ само ако сви актери из сектора, уз подршку територијалних и организационих повезаности, делују као уједињена целина.

Поред носилаца туристичке понуде на локалном нивоу потребна је регионална сарадња и регионална партнерства. У вези са тим посебну пажњу треба посветити стварању конкурентних кластера и конкурентних производа унутар кластера где је неопходно спровести регионално партнерство. Другим речима у наредном петогодишњем периоду треба размотрити и операционализовати формирање кластерских организација и туристичких производа и њихово обједињавање у комерцијалне активности на националном нивоу.

Поред маркетинга и промоције као основних задатака коју локална туристичка организација обавља треба размишљати у контексту увођења нових задатака које су од значаја за развој конкурентности дестинације. Односно у складу са законским овлашћењима ТО Тара-Дрина може са другим привредним субјектима које обављају делатност у области саобраћаја, културе и уметности, спорта, угоститељства да формално оснује различите облике организовања за оперативне и промотивне послове са циљем јачања конкурентности и одрживог развоја дестинације.

Законом о туризму из 2019. године предвиђено је оснивање дестинацијских менаџмент организација и дестинацијских менаџмент компанија: Дестинацијска менаџмент организација (ДМО) је привредно друштво или друго правно лице основано ради управљања туристичком дестинацијом (планирање, организовање, маркетинг и вођење), чији оснивачи могу да буду из јавног и приватног сектора. Дестинацијска менаџмент компанија (ДМС) је привредно друштво или друго правно лице специјализовано за одређену дестинацију, односно регију, са адекватним познавањем туристичких ресурса, кадровски оспособљено да креира, организује и реализује туристичке програме и путовања, посредује у пружању услуге боравка, смештаја, забаве, излета, услуга водича, трансфера и других услуга, повезујући се са свима који пружају услуге на тој дестинацији, а све ради пружања професионалних, висококвалитетних туристичких услуга.

Чланом 44. Закона о туризму остављена је могућност туристичким организацијама да се удружују: Туристичка организација, уз сагласност оснивача, у циљу планирања, координације и управљања туристичким активностима, може са другом туристичком организацијом, привредним друштвом, другим правним лицем и предузетником који обавља делатност из области саобраћаја, туризма, угоститељства, промета робе и услуга, културе, спорта, информисања, конгресних и сајамских активности, основати организацију за оперативне, маркетиншке и промотивне послове. Делокруг рада и начин финансирања, као и међусобна права и обавезе уређују се уговором.

Улога регионалне и локалних туристичких организација у повезивању кључних актера и оснивању ДМО је најзначајнија и туристичке организације уз помоћ локалних самоуправа треба да буду лидери у дестинацији. Искуства из праксе показују да је најлогичније прво формирати дестинацијске менаџмент организације као модел јавно-приватног партнерства на нивоу локалне дестинације. Решење треба тражити у приватно-јавним партнерствима за послове резервације и продаје, обуке локалног становништва, запослених у туризму и осталих пружалаца туристичко-угоститељских услуга, као и за послове координације заинтересованих страна. Фокусирајући се на менаџмент активности у програмском периоду је потребно развијати широк дијапазон послова са циљем подизања конкурентности, превасходно кроз међусекторску сарадњу и партнерства као незаобилазно средство стратедијског управљања туристичком дестинацијом.

11. АКЦИОНИ ПЛАН

Приоритетни циљ 1	Унапређење система управљања развојем туризма	Носилац	Извор средстава	Период реализације	Индикатор
Циљ 1.1	Унапређење модела управљања дестинацијом				
A1.1.1.	Формирање кластера за развој туризма	ТО Тара-Дрина, Туристичка привреда, НП Тара	Буџет ТО Тара-Дрина, донаторска средства	2025-2027	Формиран туристички кластер
A1.1.2.	Реализација студијских посета ради стицања искуства о примерима добре праксе	ТО Тара-Дрина, Општинска управа	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства	2025-2029	Реализоване две студијске посете
A1.1.3.	Решавање проблема постављања и рада сплавова на Перућцу (легализација, канализација, издавање, безбедност)	Општинска управа	Буџетска средства	2025-2028	Измена и примена законске регулативе
A1.1.4.	Извршити категоризацију територије општине Бајина Башта као туристичко место у складу са Законом о туризму	Општинска управа	Буџетска средства	2025	Територија општине Бајина Башта категорисана као туристичко место
Циљ 1.2	Јачање капацитета људских ресурса у области туризма и угоститељства				
A1.2.1	Увођење образовних профила кувар и конобар у средњу школу	Општинска управа, Средња школа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, Министарство просвете	2025-2029	Профили кувар и конобар уведени у систем средњошколског образовања
A1.2.2	Реализација праксе у различитим установама према савременим захтевима туристичке привреде	ТО Тара-Дрина, Туристичка привреда, средње школа	Буџетска средства, Министарство просвете	2025-2029	Стручна пракса се реализује у објектима туристичке привреде
A1.2.3	Подизање нивоа свести локалне популације о потреби за образовним профилима кроз промоцију занимања	Средње школе, туристичка привреда	Буџетска средства	2025-2027	Унапређена свест локалне популације о потреби увођења нових образовних профила

A1.2.4	Преквалификација кадрова, едукација и подизање вештина и знања у области туризма	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, ХОРЕС, Привредна комора	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства	2025-2029	Кадровска преквалификација, број спроведених едукација
A1.2.5	Сертификација локалних туристичких водича	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства	2025-2029	Уведен систем сертификације локалних туристичких водича, број лиценцираних водича
A1.2.6	Континуирана едукација постојећих кадрова у циљу подизања квалитета туристичких услуга	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, ХОРЕС, РТО Западна Србија, Привредна комора, НСЗ	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства	2025-2029	Спроведене обуке у области побољшања квалитета услуга
A1.2.7	Подизање свести домаћина о значају развоја сеоског туризма	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, ТО регије Западна Србија, Привредна комора	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства	2025-2029	Број сеоских домаћинстава која су регистрована као сеоска туристичка домаћинства
A1.2.8	Реализација студијских посета за потенцијалне и постојеће пружаоце услуга у туризму	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, Привредна комора, РТО Западна Србија	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства	2025-2029	Број реализованих студијских посета, број учесника
Циљ 1.3	Валоризација локалних производа и интеграција у туристичку понуду				
A1.3.1	Спровођење активности на заштити имена географског порекла за мед са подручја Таре	Удружења произвођача, ТО Тара-Дрина, произвођаћи	Буџетска средства, донаторска средства	2025-2027	Заштићено географско порекло за производе са територије општине
A1.3.2	Увођење жига гаранције квалитета за традиционалне производе са територије општине Бајина Башта (пољопривредни производи и преређевине – ракија, мед и сл)	Удружења произвођача, ТО Тара-Дрина, произвођаћи	Буџетска средства, донаторска средства	2026-2028	Уведен жиг гаранције квалитета за производе са територије општине
A1.3.3	Афирмација локалних произвођача и занатлија	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, РТО Западна Србија, Привредна комора	Буџетска средства, донаторска средства	2025-2029	Број активних произвођача и занатлија

A1.3.4	Успостављање манифестације „Златне руке“ за промоцију старих заната	Општинска управа, Установа Култура, ТО Тара-Дрина, професионална удружења, произвођачи	Буџетска средства, донаторска средства, Министарство културе	2025-2026	Успостављена манифестација посвећена промоцији старих заната
A1.3.5	Развој тематских програма излета и обилазака постојећих туристичких атракција	ТО Тара-Дрина, Туристичка привреда	Буџет ТО Тара-Дрина, донаторска средства	2025-2026	Осмишљено минимум 5 тематских програма

Приоритетни циљ 2	Регионална и међународна сарадња на развоју туризма	Носилац	Извор средстава	Период реализације	Индикатор
Циљ 2.1	Унапређење регионалне сарадње на развоју туристичких производа				
A2.1.1	Успостављање туристичке руте путевима ракије Западне Србије	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, Привредна комора, РТО Западна Србија, Удружење произвођача ракије, инд. произвођачи	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства, Министарство привреде, МПШВ	2026-2029	Успостављена туристичка тематска рута посвећена производњи ракије на територији Западне Србије
A2.1.2	Унапређење модела управљања рутом Магични туристички прстен (Србија-Босна и Херцеговина), изградња и унапређење туристичке инфраструктуре – видиковци, одморишта, стазе	Општинска управа, ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, Привредна комора, РТО Западна Србија, Туристичке агенције, пружаоци услуга смештаја и исхране	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства, НП Тара, средстав туристичке привреде	2025-2029	Унапређена туристичка инфраструктура и сарадња на развоју управљачког модела на Магичном туристичком прстену
A2.1.3	Интензивирање сарадње са околним и прекограничним општинама (Вишеград, Братунац, Љубовија, Сребреница) на развоју и промоцији заједничких туристичких производа (специјални интереси, заштита природе, река Дрина)	Општинска управа, ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, Привредна комора, РТО Западна Србија, Туристичке агенције, пружаоци услуга смештаја и исхране	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства	2025-2029	Потписани меморандуми о сарадњи

Циљ 2.2.	Развој постојећих иницијатива и јачање транснационалне сарадње				
A2.2.1	Унапређење сарадње на систему управљања туристичким производом Виа Динарика - ширење капиларне мреже планинарских путева, одморишта, заједничка промоција	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, РТО Западна Србија, Планинарски клуб Тара, НП тара	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства, Министарство туризма и омладине	2025-2029	Одржавање и унапређење постојеће инфраструктуре у оквиру Виа Динарика Зелене стазе
A2.2.2	Унапређење сарадње на систему успостављања и развоја пешачког коридора Е7 - ширење капиларне мреже пешачких путева, одморишта, заједничка промоција	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, РТО Западна Србија, Планинарски клуб Тара, НП тара	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства, ПСС	2025-2029	Одржавање и унапређење постојеће инфраструктуре у оквиру Е7 пешачког коридора
A2.2.3	Умрежавање пружалаца услуга у Трансдинарика бициклистичку руту	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, РТО Западна Србија, НП тара	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства, ТОС	2025-2029	Постојећи пружаоци услуга у туризму укључени у мрежу Транс Динарика
A2.2.4	Интеграција и промоција стећака (УНЕСКО културна баштина) - укључивање у међународну мрежу, уређење локалитета, заједничка промоција	ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, Установа Култура, Министарство културе	Буџетска средства, ЕУ, донаторска средства, ТОС	2026-2029	Постојећи стећци адекватно укључени у развојне иницијативе и регионалну промоцију

Приоритетни циљ 3	Развој туристичке инфраструктуре и супраструктуре	Носилац	Извор средстава	Период реализације	Индикатор
Циљ 3.1	Израда пројектно-планске документације				
A3.1.1	Израда каталога и предлога програма постављања урбаног мобилијара на територији општине Бајина Башта	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства	2025-2026	Израђен предлог програма постављања урбаног мобилијара на територији општине Бајина Башта

A3.1.2	Израда плана за постављање тоалета на туристичким локалитетима (Заовине, Рача, Митровац)	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства	2025-2026	Израђен за постављање тоалета на туристичким локалитетима
A3.1.3	Израда пројекта шеталишта од кућице на Дрини до Раче	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2028	Израђена пројектна документација
A3.1.4	Израда пројектне документације за бициклическе стазе у Бајиној Башти	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2026	Израђена пројектна документација
A3.1.5	Израда предлога пројекта трасирања и обележавања стаза за квад (Митровац, Секулићи, Баре)	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства	2025-2027	Израђен предлог пројекта стаза за квад
A3.1.6	Израда предстудије изводљивости за тобоган Бањска Стена – Језеро Перућац	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства	2026-2028	Израђена предстудија изводљивости за тобоган Бањска Стена – Језеро Перућац
A3.1.7	Израда пројектне документације за отворени и затворени базен на задружној ливади и Рачи	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства	2026-2028	Израђена пројектна документација за отворени и затворени базен
A3.1.8	Израда пројектно техничке документације за изградњу гондоле на линији Митровац-Перућац	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2027	Израђена пројектно техничка документација за изградњу гондоле на линији Митровац-Перућац

A3.1.9	Израда планске и пројектне документације за канализациону мрежу и постројења (Крња Јела, Баре, Секулић)	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства	2025-2027	Израђена пројектна документација за канализациону мрежу и постројења
A3.1.10	Израда пројектно техничке документације за позориште и музеј (постојећи објекти)	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства, Министарство културе и информисања	2026-2028	Израђена пројектно техничка документација за позориште и музеј
A3.1.11	Израда пројектне документације за изградњу ски стазе на Митровцу	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства	2026-2027	Израђена пројектна документација за изградњу ски стазе
A3.1.12	Израда пројекта уређења спортско рекреативног центра	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2026	Израђен пројекат уређења спортско рекреативног центра
A3.1.13	Израда пројектне документације за изградњу мултифункционалног објекта у Бајиној Башти	Општинска управа Бајина Башта - Одељење за послове урбанизма, грађевинарства и имовинско-правне послове	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2027	Израђена пројектна документација за изградњу мултифункционалног објекта у Бајиној Башти
Циљ 3.2	Унапређење опште инфраструктуре				
A3.2.1	Уређење и обележавање паркинг места на кључним туристичким локалитетима	Општинска управа Бајина Башта	Буџетска средства	2025-2029	Унапређен систем паркирања на територији општине Бајина Башта
A3.2.2	Постављање јавних тоалета на туристичким тачкама	Општинска управа Бајина Башта, ЈКП 12. септембар	Буџетска средства	2026-2027	Уређене јавне површине у функцији туризма
A3.2.3	Изградња канализационе мреже на туристичким локалитетима	Општинска управа Бајина Башта, ЈКП 12. септембар	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2029	Изграђена канализациона мрежа

A3.2.4	Постављање јавне расвете на локалитетима језеро Перућац и Митровац	Општинска управа Бајина Башта	Буџетска средства	2026-2027	Постављена јавна расвета
A3.2.5	Постављање система за сакупљање отпада на језеру Перућац	Општинска управа Бајина Башта, Дринско-Лимске хидроелектране, ЈКП 12. септембар	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2028	Унапређен систем прикупљања отпада
A3.2.6	Изградња пута од Митровца до Бањске стене	Општинска управа Бајина Башта	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2027	Изграђена савремена саобраћајница од Митровца до Бањске стене
A3.2.7	Унапређење смештајних капацитета (ауто камп Тара, етно село Тара, хотели Тара, Језеро)	Општинска управа Бајина Башта, ТО Тара-Дрина, НП Тара	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2029	Унапређени основни смештајни капацитети, повећан број лежаја
A3.2.8	Регулација јавног линијског превоза у општини Бајина Башта	Општинска управа Бајина Башта	Буџетска средства	2025-2026	Уведен ефикаснији линијски систем на територији општине
Циљ 3.3 Изградња туристичке инфраструктуре и супраструктуре					
A3.3.1	Трасирање и обележавање стаза за квад (Митровац, Секулићи, Баре)	ТО Тара-Дрина, Општинска управа, НП Тара	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2027	Успостављена стаза ка квадове
A3.3.2	Изградња стазе Митровац - Крња Јела	ТО Тара-Дрина, Општинска управа, НП Тара	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2028	Изграђена стаза Митровац - Крња Јела
A3.3.3	Уређење санкалишта на Калуђерским Барама	ТО Тара-Дрина, Општинска управа, НП Тара	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2027	Уређено санкалиште - додатни туристички садржај
A3.3.4	Изградња балон сале у Бајиној Башти	Општинска управа, Спортски савез Бајина Башта, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2029	Изграђен нов спортски објект и стављен у функцију
A3.3.5	Изградња пристаништа за путничке бродове на језеру Перућац	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2029	Изграђено пристаниште на Перућцу
A3.3.6	Унапређење услова за активности на води на језеру Перућац (центар за активности на води, понтонска плажа)	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2028	Успостављен центар за активности на језеру

A3.3.7	Изградња такмичарске стазе за риболов на Перућцу	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2027	Изграђена такмичарска стаза за риболов
A3.3.8	Уређење корита реке и успостављање шетне стазе поред Дрине	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2027-2029	Уређено корито реке и изграђена шетна стаза
A3.3.9	Одржавање постојећих Виа Динарика планинарских стаза и развој капиларне мреже	ТО Тара-Дрина, Планинарски клуб Тара, НП Тара	Донаторска средства	2025-2029	Развијен Виа Динарика туристички производ
A3.3.10	Одржавање постојећих Е7 пешачких стаза и развој капиларне мреже	ТО Тара-Дрина, Планинарски клуб Тара, НП Тара	Донаторска средства	2025-2029	Комплетно успостављена мрежа Е7 пешачког пута у Бајиној Башти
A3.3.11	Успостављање бициклическе стазе у Бајиној Башти	ТО Тара-Дрина, Општинска управа	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2027	Уређена бициклическа стаза
A3.3.12	Интеграција постојећих бициклических стаза у регионални Транс Динарика туристички производ	ТО Тара-Дрина, Планинарски клуб Тара, НП Тара	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2025-2029	Развијен Транс Динарика туристички производ
A3.3.13	Изградња видиковца на Црвеној стени са приступним стазама	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2028	Изграђен видиковац са приступним стазама
A3.3.14	Увођење система наплате улазница на уређеним видиковцима	Општинска управа, ТО Тара-Дрина, НП Тара	Буџетска средства	2025-2029	Уведен систем наплате улазница на уређеним видиковцима
A3.3.15	Успостављање центара за активности на отвореном (школа Бесеровина)	Општинска управа, ТО Тара-Дрина	Буџетска средства, ЕУ, Донаторска средства	2026-2028	Успостављен центар за активности у Бесеровини

Приоритетни циљ 4	Маркетинг и промоција	Носилац	Извор средстава	Период реализације	Индикатор
A4.1	Израда плана промотивних активности општине Бајина Башта	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, РРА Златибор	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина	2025	Израђен план промотивних активности
A4.2	Спровођење маркетинг кампање „Бајина Башта срце Подриња“	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина, ЕУ, Донаторска средства, Министарство туризма и омладине	2026-2029	Успешно спроведена маркетинг кампања

A4.3	Спровођење маркетинг кампање „Бајина Башта престоница ћирилице“	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, Музеј ћирилице	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина, Музеј ћирилице, ЕУ, Донаторска средства, Министарство туризма и омладине	2026-2029	Успешно спроведена маркетинг кампања
A4.4	Израда и дистрибуција штампаног промотивног материјала	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, НП Тара	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина	2025-2029	Израђен и дистрибуиран промотивни материјал
A4.5	Промоција туристичких вредности општине на сајмовима и промотивним догађајима у земљи	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, НП Тара	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина, ЕУ, Донаторска средства, Министарство туризма и омладине	2025-2029	Општина Бајина Башта успешно промовисана на сајмовима у земљи и иностранству
A4.6	Циљана промоција на иностраним туристичким тржиштима (Немачка, Хрватска, Словенија, БиХ, Мађарска)	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, НП Тара	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина	2026-2029	Општина Бајина Башта успешно промовисана на иностраним туристичким тржиштима
A4.7	Спровођење циљаних кампања коришћењем дигиталних платформи	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, НП Тара, Музеј ћирилице	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина, РРА Златибор, донаторска средства	2025-2029	Успешно спроведена дигитална кампања
A4.8	Реализација студијских посета за организаторе путовања, представнике медија и инфлуенсере	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, РРА Златибор, НП Тара	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина, ТОС, ТО регије западна Србија донаторска средства	2026-2029	Општина Бајина Башта успешно промовисана организаторима путовања, представницима медија и инфлуенсерима
A4.9	Набавка и коришћење савремених средстава за промоцију (виртуелна и аугментативна реалност)	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, РРА Златибор, НП Тара	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина	2026-2029	Савремена средства за промоцију се успешно користе у промоцији Бајине Баште
A4.10	Израда виртелних 3D тура за промоцију туристичких садржаја	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, РРА Златибор, НП Тара	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина	2026-2029	Израђене виртуелне туре за промоцију туристичких садржаја
A4.11	Промоција еколошки одрживе мобилности (green mobility)	ТО Тара-Дрина, ТО регије Западна Србија, РРА Златибор, НП Тара	Буџетска средства, буџет ТО Тара-Дрина	2025-2029	Еколошки одржива мобилност континуирано промовисана

12. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Општина Бајина Башта поседује изузетне природне ресурсе који чине основу за развој различитих туристичких производа. Национални парк Тара, са својим богатим флором и фауном, укључујући ендемитне и реликтне врсте као што су Панчићева оморика и Панчићев скакавац, као и јединствене шумске заједнице, представља један од најважнијих природних ресурса у Србији и у Југоисточној Европи. Уз то, река Дрина, са својим брзацима, чистом водом, и рибљим фондом, нуди могућности за развој спорта на води, риболова, екотуризма и различитих догађаја. Културно-историјско наслеђе, као што су манастир Рача, стећци на Мраморју и у Растишту, цркве и средњовековна утврђења, доприносе богатству и препознатљивости подручја, те су од изузетног значаја за развој туризма базираног на културном наслеђу, едукацију и промоцију идентитета. Ови ресурси пружају основу за развој различитих туристичких производа при чему су специјални интереси, културно наслеђе, манифестације/догађаји и тематске руте дефинисани као приоритетни.

Тренд депопулације и старења становништва, као и ниска густина насељености у деловима Националног парка Тара, представљају значајан изазов за одрживи развој туризма. Недовољна развијеност инфраструктуре – путна мрежа, смештајни капацитети, комуналне услуге – утичу на привлачност дестинације и ограничавају масовнији развој туризма. Посебно је наглашено да постојећи капацитети у сектору смештаја, као што су хотели и приватни капацитети, нису довољни или адекватни за раст броја туриста.

Планови су усмерени ка систематско унапређење инфраструктуре (градња гондоле, видиковца, путева, паркиралишта), као и развој нових туристичких садржаја у областима активног одмора, спорта и културних садржаја. Један од најважнијих инфраструктурних пројеката је изградња гондолске линије Митровац – Перућац која ће допринети интеграцији природних и културних атракција, као и бољој доступности за туристе. Поред тога, планира се унапређење видиковаца, организовање нових манифестација, промоција традиционалних производа, као и креирање тематских рута.

Веома је важна одрживост у развоју туризма – очување природних и културних вредности, еколошка одрживост, заштита биодиверзитета и културног наслеђа. Планирано је улагање у инфраструктуру која ће подржати овај приступ, као што су системи за одлагање отпада, канализација, уређење атрактивних локација и видиковаца. Посебан нагласак је на валоризацији локалних производа, као што су мед и ракија и њиховој интеграцији у туристичку понуду како би се јачао локални идентитет и економија.

Успех у развоју туризма захтева јачање људских капацитета, образовање кадрова у области туризма и угоститељства, као и створање механизма за координацију свих актера. На пример, формирање кластера за развој туризма и јачање партнерстава јавног и приватног сектора представљају кључне кораке. Такође, потребно је увести систем сертификације локалних водича, организовати едукативне активности и промовисати културне и природне вредности кроз различите маркетиншке канале.

Промоција је један од важнијих сегмената за привлачење туриста. Планирано је креирање свеобухватних маркетиншких кампања, промоција на домаћим и међународним сајмовима, коришћење дигиталних платформи, виртуелних тура и промотивних садржаја. Посебан фокус је на позиционирању Бајине Баште као престонице ћирилице, што ће додатно унапредити препознатљивост дестинације.

Кроз анализе је дефинисан спектар приоритетних туристичких производа, укључујући специјалне интересе, културно наслеђе, манифестације/догађаје и тематске руте. Даљи развој ових производа значајно ће допринети развоју туристичких капацитета и превазилажењу сезоналности у туристичкој понуди.

Пројекције су да ће се број туриста и ноћења дуплирати до 2029. године, уз постепено продужење боравка страних туриста, као и повећање прихода и укупне вредности туристичког сектора. План подразумева да ће се у наредним годинама инвестиције у инфраструктуру, промоцију и туристичке производе реализовати у складу са стратешким циљевима, што ће резултирати конкурентношћу, препознатљивошћу и дугорочном одрживошћу општине Бајина Башта.

Приоритет је развој туризма који не девастира средину, већ је заснован на очувању природних и културних ресурса. Инвестициони пројекти, као што су изградња инфраструктуре, видиковаца, туристичких центара, као и промоција еколошки одрживих начина транспорта, имају улогу у постизању ових циљева.

Општина Бајина Башта има значајан потенцијал за развој туризма који се заснива на природним и културним ресурсима. Међутим, за реализацију овог потенцијала неопходно је системско, стратешко и дугорочно деловање у правцу унапређења инфраструктуре, едукације људских ресурса, промоције и валоризације локалних производа. Успех у развоју туризма зависи од јасног дефинисања приоритета, активне сарадње свих релевантних актера и одрживог управљања ресурсима. Само уз такву целовиту стратегију могу се постићи дугорочни циљеви, као што су повећање броја туриста, проширење туристичке понуде, очување природног и културног наслеђа и подстицање локалне економије.

13. ПОПИС ТАБЕЛА, ГРАФИКОНА И СЛИКА

Списак табела

- Табела 1. Упоредни приказ демографских показатеља општине Бајина Башта за пописне године 2011-2022.
- Табела 2. Саобраћајна и комунална инфраструктура општине Бајина Башта за пописне године 2011-2022.
- Табела 3. Показатељи економског развоја Општине Бајина Башта у периоду 2019-2023.
- Табела 4. Оцена природних атрактора општине Бајина Башта
- Табела 5. Оцена културно-историјских атрактора општине Бајина Башта
- Табела 6. Оцена манифестација као атрактора општине Бајина Башта
- Табела 7. Број регистрованих долазака туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. године
- Табела 8. Број укупно регистрованих ноћења туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. године
- Табела 9. Оцена стејкхолдера општине Бајина Башта
- Табела 10. Преглед укупног броја објеката за смештај по врсти објеката у општини Бајина Башта на дан 31.12.2024. године
- Табела 11. Показатељи учинка (индикатори)
- Табела 12. Пројекције одрживог развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025-2029. године
- Табела 13. Приказ кључних инвестиционих пројеката

Списак графика

- График 1. Укупан број долазака туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година
 - График 2. Укупан број долазака домаћих туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година
 - График 3. Укупан број страних туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година
 - График 4. Укупан број регистрованих ноћења туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година
 - График 5. Укупан број регистрованих ноћења домаћих туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година
 - График 6. Укупан број регистрованих ноћења домаћих туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година
 - График 7. Просечна дужина боравка туриста у општини Бајина Башта у периоду 2020-2024. година
- Слике 1. и 2. Рад на изради Програма развоја туризма општине Бајина Башта 2025-2029

14. КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

- <https://www.unwto.org>
- Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018),
- Закон о култури („Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - исправке, 6/2020),
- Закон о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/1994, 52/2011, 99/2011),
- Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС”, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон, 47/2018, 111/2021 - др. закон)
- Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС”, бр. 129/2007, 83/2014, 101/2016 и 47/2018)
- Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 30/2018)
- Закон о туризму („Службени гласник РС”, бр. 17/2019)
- Закон о угоститељству („Службени гласник РС”, бр. 17/2019),
- Општине и региони у Републици Србији, 2012, Републички завод за статистику, Београд
- Општине и региони у Републици Србији, 2020, Републички завод за статистику, Београд
- Општине и региони у Републици Србији, 2021, Републички завод за статистику, Београд
- Општине и региони у Републици Србији, 2022, Републички завод за статистику, Београд
- Општине и региони у Републици Србији, 2023, Републички завод за статистику, Београд
- Општине и региони у Републици Србији, 2024, Републички завод за статистику, Београд
- Пинџо Р, Кнежевић М, „Приручник за планирање развоја туризма у јединицама локалне самоуправе”, СКГО, Београд, 2021
- План развоја општине Бајина Башта 2024-2031, доступно на <https://bajinabasta.rs/wp-content/uploads/2024/07/Nacrt-plana.pdf>
- Подаци добијени анализом анкетних упитника добијених током израде Програма развоја туризма општине Бајина Башта
- Подаци добијени из Централног информационог система у области туризма и угоститељства Е-туриста за 2022., 2023. и 2024. годину
- Попеску, Ј. „Менаџмент туристичке дестинације“, Универзитет Сингидунум, Београд, 2011, стр. 163
- Правилник о садржини и начину израде програма развоја туризма („Службени гласник РС”, број 86 од 19. јуна 2020).
- Предлог Стратегије развоја културе Републике Србије 2020-2029, доступно на <https://kultura.gov.rs/extfile/sr/4476/strategija-razvoja-kulture-od-2020--do-2029--godine.pdf>
- Програм развоја туризма Туристичке регије Западна Србија 2020-2025, доступно на <https://westserbia.org/wp-content/uploads/2023/08/Програм-развоја-туризма.pdf>
- Просторни план општине Бајина Башта, доступан на (<https://bajinabasta.rs/wp-content/uploads/2020/12/PPO-BAJINA-BASTA.pdf>)
- Просторни план општине Бајина Башта, доступно на <https://bajinabasta.rs/urbanisticki-planovi/>
- Просторни план подручја посебне намене Националног парка „Тара“, доступно на <https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/PPPPN%20NP%20TARA%20-%20tekst.pdf>
- Просторни план Републике Србије 2021-2035, доступно на <https://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/PPRS%20Nacrt.pdf>

- Радомировић, М., Алексић, Д., Маринковић, А.: Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе, Стална конференција градова и општина, Београд 2020, доступно на https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Prirucnik-za-lokalnu-samoupravu-web_final.pdf.
- Регионални просторни план за подручје Златиборског и Моравичког управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13), доступно на <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2013/1/3/reg>
- Стратегија развоја туризма Републике Србије за период 2016-2025, доступно на <https://mto.gov.rs/extfile/sr/207/strategija.pdf>
- Стратегијски маркетинг план туризма Републике Србије до 2025. године, доступно на <https://mto.gov.rs/tekst/177/strategije.php>
- Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС”, бр. 104/2014)

15. ОБЈАВЉИВАЊЕ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Програм развоја туризма општине Бајина Башта за период 2025-2029 ступа на снагу доношењем Одлуке скупштине општине Бајина Башта о усвајању документа, а која ће бити објављена у Службеном гласнику општине Бајина Башта.

На основу члана 68. и члана 100. став 1. тачка 2. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, број 72/09, 81/09-испр, 64/010-одлука УС, 24/011, 121/2012, 42/2013-одлука УС и 98/2013-Одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/018, 31/19, 37/19, 9/2020, 52/2021 и 62/2023), члана 6. и члана 11. став 2. Одлуке о грађевинском земљишту („Службени лист општине Бајина Башта”, број 1/2015, 12/2016 и 3/2021) и члана 40. став 1. тачка 35. Статута општине Бајина Башта (“Службени лист општине Бајина Башта“, број 2/2019), Скупштина општине Бајина Башта, на седници одржаној дана 03. октобра 2025. године, доноси

Р Е Ш Е Њ Е

I. Ђурић (Петко) Милану из Бајине Баште, ОТУЂУЈЕ СЕ грађевинско земљиште у јавној својини општине Бајина Башта непосредном погодбом, ради спајања парцела, и то:

- катастарску парцелу 1493/2 КО Бајина Башта, градско грађевинско земљиште, по култури остало вештачки створено неплодно земљиште, површине 52м², уписано у лист непокретности број 2327 КО Бајина Башта као јавна својина општине Бајина Башта, са уделом од 1/1, за износ накнаде од **390.000,00 динара**.

II Овлашћује се Председник општине да у року од 30 дана од дана коначности овог Решења са купцем из става I Решења, закључи уговор о отуђењу и преносу својине на непокретности за утврђену купопродајну цену.

Ако се у наведеном року не закључи уговор о отуђењу, сматраће се да је купац из става I овог Решења одустао од закључења уговора и ово Решење ће се поништити.

III Уговор о отуђењу грађевинског земљишта оверава се пред надлежним органом, а трошкови овере падају на терет купца.

IV О извршењу овог решења стараће се Општинска управа општине Бајина Башта

V. Ово решење је коначно у управном поступку.

О б р а з л о ж е њ е

Милан Ђурић из Бајине Баште, обратио се општини Бајина Башта захтевом за отуђење грађевинског земљишта ближе описаног у диспозитиву овог решења, непосредном погодбом, а ради прибављања спајања парцела.

У поступку по поднетом захтеву, утврђено је следеће:

- да подносилац захтева има право својине у уделу 1/1 на кат. парцели бр. 1497, док је већински власник на кат. парцели бр. 1496, обе КО Бајина Башта.

-да је Информацијом о локацији Општинске управе Бајина Башта-Одељења за урбанизам, грађевинарство и имовинско-правне послове 03 Број 353-Сл/2025 од 23.06.2025.године и уверењем 03 број 350-Сл/2025 утврђено да је у складу са важећим планским документом Планом генералне регулације Бајина Башта („Сл. лист општине Бајина Башта“, бр. 4/2011, 4-1/2011, 6/2044, 9/2016, 8/2017 и 17/2020) могуће спајање катастарских парцела број 1496 и 1497 са кат. парцелом 1493/2 све КО Бајина Башта.

- да је тржишна вредност грађевинског земљишта чије отуђење је предмет овог Решења утврђена на основу прибављеног извештаја од Министарства финансија Пореске управе Ужице Група за контролу издвојених активности малих локација Бајина Башта број: 007-464-08-00066/2024 од 23.06.2025.године.

- Са утврђеном купопродајном ценом је упознат Милан Ђурић који је у спроведеном поступку пред службеним лицем општине Бајина Башта и изјавио да је спреман да исту и исплати општини Бајина Башта, одмах по закључењу уговора о отуђењу и преносу права јавне својине.

Имајући у виду утврђено чињенично стање, испунили су се услови да се подносиоцу захтева Милану Ђурићу, као власнику суседних парцела, отуђи наведено грађевинско земљиште у јавној својини непосредном погодбом, ради спајања суседних парцела односно изради елабората геодетских радова у складу са чланом 68. Закона о планирању и изградњи, у вези чега је дужан да са општином закључи одговарајући уговор у смислу члана.100. став 1. тачка 2. Закона о планирању и изградњи.

Из свега наведеног одлучено је као у диспозитиву овог Решења.

УПУТСТВО О ПРАВНОМ СРЕДСТВУ Ово Решење је коначно. Против истог се може покренути управни спор, подношењем тужбе Управном суду у Београду у року од 30 дана од дана пријема Решења.

01 број 06- 33 / 2025

Бајина Башта, дана 03. октобра 2025.године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ БАЈИНА БАШТА

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

Дејан Млађеновић с.р.

Издавач: Скупштина општине Бајина Башта. Одговорни уредник – секретар Скупштине општине Бајина Башта Александра Ковачки. Штампа: Општинска управа општине Бајина